

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI, VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

SOBOTA, 23. MAJA 1959

Štev. 20., leto XVIII.

LIST IZDAJA REPUBLIŠKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVCAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVEZAVI Z "RADOM" — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 — RACUN PRI MESTNI HRANILNICI V LJUBLJANI ŠTEV. 600-11-606-1-3-221 — POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 30 DINARJEV — NAROCNINA JE: CETRTLETNA 250, POLLETNA 500 in LETNA 1000 DINARJEV — LIST TISKA CZP "LJUDSKA PRAVICA" — POSTNINA PLACANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

Seja predsedstva Centralnega sveta ZSJ

OSNOVNA
NALOGA:

KONKRETIZIRATI SKLEPE IV. KONGRESA

Izvečki iz govora tovariša Svetozarja Vukmanovića-Tempe

Predsedstvo novizvoljenega Centralnega sveta ZSJ je imelo 15. maja v Beogradu prvo sejo. Razpravljali so predvsem o konkretizaciji sklepov IV. kongresa

ZSJ. Uvodno besedo je imel tovariš Svetozar Vukmanović-Tempo, predsednik Centralnega sveta. Po razpravi, v kateri so sodelovali Niko Jurinčić, Josip Cazi,

Ljubomir Mijatović, Boge Kuzmanovski in Dušan Sekić, je predsedstvo poslušalo poročilo o udeležbi tujih delegacij na IV. kongresu. Podal ga je tovariš Ašer Deleón, sekretar Centralnega sveta.

Zaradi velikega zanimanja, ki ga je zbudila uvodna beseda tovariša Vukmanovića, prinašamo kratke izvečke.

»Tako naj povem,« je dejal tovariš Vukmanović, »da popularizacija sklepov IV. kongresa ZSJ v bistvu ne pomeni posplošene razlage, ker kot takšna praktično ne bi koristila. Zdi se mi namreč, da osnovno vprašanje ni v razlagi politike in splošnih sklepov sindikatov; temveč je mnogo pomembnejše, da sklepe in linijo, ki jo je izoblikoval IV. kongres, konkretiziramo v praksi, se pravi, da si na njeni osnovi izoblikujemo osnovne naloge sindikalne organizacije v podjetju ter občinski, okrajni in republiški sveti, dalje strokovni sindikati in centralni odbor v tem smislu, da vskladijo svoje naloge.

V pomoč razpravi o konkretizaciji teh nalog bom izhajal iz posameznih problemov, kakor jih je zastavil IV. kongres. Nakazal bom, kako lahko konkretiziramo te probleme.

Prvi in najvažnejši problem, ki smo ga obravnavali na kongresu, je delitev sredstev med družbeno skupnostjo in podjetjem. Kongres je zavzel stališče, da je prišel razvoj sistema delitve dohodka med podjetjem in skupnostjo do tiste stopnje, ko čedalje bolj krepki gospodarsko osnovno podjetij, tako da imajo zelo pomembna materialna sredstva (v jugoslovanskem povprečju so delovni kolektivi lani pristo razpolagali s 44 odstotki ustvarjenega družbenega proizvoda v gospodarstvu). Kadar gre za globalno razdelitev sredstev, nimamo kaj upovarjati. Zahteve po zmanjšanju sredstev zveze, republik ali komun- v tem smislu, da bi se še bolj povečala sredstva podjetij, ne bi bile pravilne. Problem ni v tem, zato ga tudi kongres ni zastavil s tega vidika.

Cetrti kongres pa je načel problem delitve teh sredstev po podjetjih in gospodarskih panogah. Z drugimi besedami: sprožil je vprašanje pravilnosti zdaj veljavnih meril za delitev sredstev med družbo in podjetjem. Naj takoj povem, da v tem pogledu nimamo zadovoljivih podatkov. Naše pripombe so zasnovane bolj na določenih pojavih, ki jih opažamo med panogami in podjetji, celotnega pregleda pa nimamo. Spominjate se, da smo lani predlagali, naj bi popravili stanje v določenih gospodarskih panogah, ki so prišle v težji položaj: gradbeništvo, trgovina, in še nekatere druge (teh panog je bilo kakih deset). V tem smislu so bili sprejeti ustrezni sklepi. Nismo pa še izoblikovali stališč, kako naj uredimo vprašanje neenakega položaja podjetij in gospodarskih panog, čeprav se kažejo pojavi, da nekaterim podjetjem in panogam ostaja dovolj sredstev, drugim pa manj in so zato v težjem položaju. Iz teh razlogov nismo mogli na IV. kongresu postreči s konkretnimi analizami in zaključki, temveč smo samo opo-

(Nadaljevanje na 6. strani)

NAJIZBRANEJŠA BESEDA NE BI MOGLA ZAMENJATI GLOBKE ISKRENOSTI, S KATERO KDORKOLI IZMED NAS NA DANŠNJI DAN ZELI NAŠEMU MARŠALU SREČO IN ŠE MNOGO LET!

Praznik mladosti

Ze tretje leto organiziramo proslavo ob dnevu mladosti. V tem kratkem obdobju je postal ta dan veličastna manifestacija mladosti in velikih naporov naših delovnih ljudi.

V naši deželi ni kraja, ki bi v teh majskih dneh ne organiziral proslave, prireditve ali štafete s pozdravi tovarišu Titu. Končuje se teden od 17. do 25. maja, poln raznih kulturnih in športnih dogodkov ter manifestacij tehničnih dosežkov mladih ljudi.

Letošnja proslava Dneva mladosti ima še poseben pomen spričo 40-letnice naše slavne Komunistične partije in revolucionarnega SKOJ. Letošnja, nad 6200 km dolga pot jugoslovanske štafete mladosti in tisočih drugih štafet, ki so se s pozdravi naših mladih ljudi in mladine iz podjetij, šol, vasi, ustanov in enot JLA zlije v njo, je zajela najpomembnejša zgodovinska mesta, povezana z delom Komunistične partije in SKOJ. Od začetnega mesta Zagreba, kjer je bila ustanovna konferenca SKOJ, prek številnih pomembnih krajev ilegalnega dela Partije, slavnih bojišč partizanskih enot med ljudsko revolucijo in velikih gradbišč naše povojne socialistične graditve pošiljata ljudstvo in mladina po nosilcih štafet svojemu ljubljenemu predsedniku najlepše želje in čestitke za njegov 67. rojstni dan.

Štafeta kot izraz ljubezni in priznanja tovarišu Titu, s tem pa tudi našemu vodstvu, je postala tradicionalna manifestacija. Letos je tekla petnajstič. Od 800.000 do milijon in več udeležencev štafete je najboljši dokaz njene množičnosti in širine. Samo letos je v Bosni in Hercegovini nosilo in spremljalo štafeto nad 250.000 ljudi, lokalnih štafet pa je bilo 1300. Štafeta mladosti je postala tudi simbol bratstva in enotnosti naših narodov, simbol te velike pridobitve naše ljudske revolucije.

Ko je tovariš Tito lani sprejel štafeto mladosti, je dejal, da je Dan mladosti postal praznik našega mladega rodu in da so naši narodi sprejeli štafeto kot svoj praznik, in sicer vsi od najmlajših do najstarejših ljudi.

Ti majski dnevi simbolično ponazarjajo telesno in umsko moč naše mladine in večno težnjo naših narodov k nenehnemu napredku.

Spontana pobuda vseh naših družbenih organizacij, delovnih kolektivov in drugih je dala vrsto kulturo-umetniških, športnih in tehničnih prireditev. Mladi na razne načine sodelujejo pri tej proslavi.

Po vsej domovini je bilo na tisoče kulturno-umetniških prireditev, festivalov, akademij, raznih natečajev in razstav, medsebojnih obiskov, slavnostnih sej, sestankov, množičnih zborovanj in drugih oblik kulturnega dela mladine. V zletih in partizanskih igrah, v množičnem tekmovanju v zletnem mnogoboju, v raznih športnih tekmovanjih, v turnirjih strelskih družin, v delavskih, srednješolskih in vaških športnih igrah, v izletih in pohodih planincev, *vidniškov in taborni-

kov ter v zaključni akciji zbiranja sredstev za športne objekte v okviru proslave Dneva mladosti se zrcali bogastvo oblik dejavnosti mladine. Letalski mitingi, razne tehnične prireditve, tečajji in pouk v ravnani s sodobnimi tehničnimi sredstvi, delo otroških krožkov, vse to se je okrepilo v teh majskih dneh. Organizacija Ljudske tehnike je tudi letos sprožila med mladinci, ki gradijo avtomobilsko cesto, široko akcijo za pouk v ravnani s tehničnimi sredstvi.

Aktivni Ljudske mladine v podjetjih in delovnih kolektivih organizirajo ob podpori delavskih svetov in drugih organov delavskega upravljanja raznovrstne prireditve, predavanja in tekmovanja. Na slavnostnih zborovanjih dajejo najboljšim mladincem v podjetjih priznanja in jim nalagajo čedalje bolj odgovorne dolžnosti v okviru delovnih kolektivov. Enaindvajseti maj proslavljajo vajenci, ta dan je postal njihov praznik. Delavska mladina je v Kranju organizirala festival »Bratstva-enotnosti«.

Na tisoče mladincev na avtomobilski cesti bije te dni v tekmovanju, ki je bilo napovedano že prej in se je zdaj le še stopnjevalo, najhujši boj na trasi nove avtomobilske ceste, ki se bo letos še bolj približala Gjevveliji, končnemu cilju velikega mladinskega dela.

Na tisoče organizatorjev proslav ob Dnevu mladosti ima polne roke dela, ki ga opravljajo požrtvovalno in z ljubeznijo.

Dan mladosti ni državni praznik. Vendar je po nepisanih zakonih želje in volje milijonov ljudi naše dežele postal in bo tudi ostal praznik.

M. R. F.

OKO MLADIH LOVI SVÓJ LESK V BODOČNOSTI — TA JE KOT NA DLANI: LEPA, BREZSKRBNNA, POMEMBNA! VREDNOTE TE BODOČNOSTI ZLAHKA TEHTAS OB PRIPovedi STAREJŠIH, OB LASTNIH DOŽIVENIH V UTRIPU DANŠNJEGA ČASA IN OB SVOJJI PRIZADEVNOSTI ZA DOBRO JUTRIŠNJEGA DNE.

426 milijonov

imajo letos podjetja v LRS v svojih skladih za izobraževanje kadrov

Uredba o spremembi delitve sklada za kadre določa, da morajo gospodarske organizacije oziroma okrajna združenja in zbornice, katerim po novi delitvi ostane 40 % prispevka za kadre, v roku enega meseca po objavi uredbe izdelati program, kako bodo sredstva, ki jim bodo letos dodeljena, uporabili. Ta program, ki ga morajo izdelati do srede junija, morajo odobriti še delavski sveti oziroma družbeno upravni organi združenj ali zbornic. Preden bodo gospodarske organizacije izdelale program uporabe sredstev, pa morajo imeti izdelan program izobraževanja — vedeti morajo točno, kakšne so potrebe po izobrazbi delavcev in

na kakšen način bodo te potrebe zadovoljili.

Gospodarske organizacije, ki doslej še niso resneje razmišljale o izobraževanju svojih delavcev, čaka dokaj težko in odgovorno delo: izdelati v razmeroma kratkem času program izobrazbe in na osnovi tega tudi smotno razdelitev in uporabo sredstev, ki jih bodo za to imele letos na razpolago. Če upoštevamo, da bodo letos znašala sredstva, ki ostanejo gospodarskim organizacijam oziroma okrajnim združenjem v vsej republici najmanj 426 milijonov (računajoč minimum 30 %, do katerega republiški izvršni svet lahko zniža odstotek, ki ostane gospodarskim organizacijam) je to precejšnja vsota, ki zahteva dokaj odgovornosti tudi od sindikalnih organizacij za to, da se ta sredstva ne bodo nesmotno trošila.

Nekatere gospodarske organizacije, predvsem tiste, ki imajo organizirano izobraževalna središča, že tudi imajo izdelane podrobnejše programe izobrazbe delavcev in jim je nova uredba prinesla materialno osnovo za uresničitev tega programa. Težje bo izdelati programe v gospodarskih organizacijah, ki nimajo niti izobraževalnih središč niti kadra, ki bi se s tem načrtno ukvarjal. Da bi pomagal prav tem gospodarskim organizacijam, je pa Zavod za proučevanje organizacij dela in varnosti pri delu priredil enodnevni seminar, na katerem je nekaj tovarišev iz okrajnih zavodov oziroma sekretariatov za delo seznanil s tehniko planiranja izobrazbe v podjetjih. Ti tovariši bodo sedaj pomagali neposredno v gospodarskih organizacijah izdelati programe izobraževanja in uporabe sredstev. V kratkem bo izšel tudi poseben priročnik o organizaciji izobraževanja v podjetju in tehniki planiranja izobrazbe

Pri ugotavljanju potreb izobraževanja morajo gospodarske organizacije upoštevati predvsem potrebe po izobrazbi že zaposlenih delavcev. Te potrebe lahko ugotovimo na tri načine: iz razgovorov z vodilnimi ljudmi v podjetju o potrebah izobrazbe delavcev; na osnovi analize določenih napak in šibkosti delavcev na posameznih delovnih mestih ali pa iz analize poslovanja podjetja, kjer je treba ugotoviti šibke točke znanja posameznih delavcev. Katerega načina ugotavljanja potreb po izobraževanju delavcev se bodo poslužili v posameznih podjetjih, je odvisno od njihovih sposobnosti in tega, v koliko so že doslej zasledovali izobrazbo in strokovne sposobnosti delavcev na delovnih mestih. Neodvisno od metode ugotavljanja potreb pa morajo gospodarske organizacije, okrajne zbornice in združenja predvideti predvsem tiste oblike dopolnilnega izobraževanja delavcev, ki bodo že v kratkem času dale konkretne uspehe pri zvišanju storilnosti dela, zmanjšanju nesreč in podobno. V prvi plan je torej postaviti tisto izobraževanje, ki daje delavcem dejansko znanje za boljše delo na delovnem mestu, ne pa formalne kvalifikacije. Pri tem izobraževanju je treba torej zajeti tudi tiste delavce, ki formalne kvalifikacije že imajo, vendar te niso v sorazmerju z dejanskim znanjem delavca oziroma potrebami delovnega mesta. (Takih primerov je pri nas mnogo — saj je znano, da je kvalifikacijska struktura naših delavcev precej nad jugoslovanskim povprečjem).

V program izobraževanja je treba mimo strokovne izobrazbe vključiti tudi potrebe po družbeno-ekonomski in splošni izobrazbi delavcev.

(Nadaljevanje na 11. strani)

Odločno k dvigu standarda

Prefekto nedeljo je bila v Delavskem domu na Jesenicah redna letna konferenca tovarniškega komiteja Zveze komunistov jeseniške železarne, ki so se poleg 120 delegatov — ti so predstavljali 1046 organiziranih komunistov železarne — udeležili še član Izvršnega komiteja CK ZKS in predsednik sindikatov Slovenije Stane Kavčič, sekretar Okrajnega komiteja ZKS Franc Popit, organizacijski sekretar Jaka Zen ter drugi gostje.

Medtem ko so prejšnja leta iskali na Jesenicah povzročitelje težav, s katerimi so se srečavali, drugod, v predpiših in v drugih objektivnih okoliščinah, so letos spoznali, da je rešitev vseh predrnih vprašanj le v njih samih. To je bila tudi temeljna značilnost nedeljske konference.

BOLJŠE NAGRAJEVANJE

Povsem razumljivo je, da je bila tarfna politika ena izmed osrednjih vprašanj, o katerih so razpravljali na konferenci. Predlog tarifnega pravilnika prica, da so napredne družbene sile v železarni uspele uveljaviti stališča, za katera so se zavzemali sindikati. Tarifne postavke so ostale v glavnem na lanski višini, uvedli pa so vrsto novosti. Po predlogu letošnjega tarifnega pravilnika tarifne postavke niso več določene v razponu, sestavili pa so poseben pravilnik, v katerem so določeni pogoji, ki jih mora izpolnjevati vsak, če naj doseže polno tarifno postavko. Povprečna delavčeva tarfna postavka je znašala lani 62,94 dinarjev na uro, z oktobrskim dodatkom 58,61 dinarja, dejanski osebni dohodek pa je znašal povprečno 96,09 dinarja na uro. Razmerje med konstantnim in variabilnim delom osebnega dohodka je znašalo lani 64:36, letos pa se po osnutku tarifnega pravilnika povečuje na približno 60:40. Podrobno so izdelali premijski pravilnik o normah in akordih ter sestavili akordne cenike. Tako so postavili ekonomska merila za nagrajevanje po učinku. Ker pa v tovarni primanjkuje nekvalificirane delovne sile, so povišali tarifne postavke nekvalificiranim delavcem. S tem pa se je seveda zmanjšalo razmerje med povpreč-

razmerah je sila težko reči, kakšno kvalifikacijo ima delavec, ki se je specializiral za delo na določenem delovnem mestu.

PET GOSPODARSKIH ENOT Z ORGANI UPRAVLJANJA

Naslednje vprašanje, ki je za vzelo v razpravi posebno mesto je reorganizacija železarne. Pred videvajo namreč, da bo železarni razdeljena na pet gospodarskih enot, vsaka izmed njih pa bo imela svoje organe delavskega upravljanja. Znano je, da so v železarni ukinili obratne delavske svete in da sta od široko razvitega mehanizma delavskega upravljanja ostala le osrednji delavski svet in upravni odbor. Komunisti priznavajo, da so šli po liniji najmanjšega odpora, kot temu pravimo, in so obratne delavske svete zaradi nekaterih nezdravih težej, ki so se v njih uveljavljale, raje ukinili, namesto da bi se borili za uveljavljanje socialističnih načel v delu delavskih organov upravljanja v obratih. Prav gotovo je ta korak pustil določene negativne posledice v razpoloženju kolektiva, ki jih bo moč odpraviti le z intenzivnim političnim delom v železarni. Obratnim ali grupnim delavskim svetom, kakor jih bodo že imenovali, bodo dali široka pooblastila, da bodo lahko poslovali po samostojnem ekonomskem računju. V tarifnem pravilniku pa so že predvideli, da bo osebni dohodek teh kolektivov odvisen od gospodarskega uspeha ekonomske enote, od tega pa bodo odvisne tudi premije uslužbencem v vsaki izmed ekonomskih enot. To je zahteva nagrajevanja po enoti proizvodov, kar so na konferenci posebej naglasili.

Morda niso še nikoli doslej tako jasno naglasili potrebo po realnem dviganju zaslužkov članov kolektiva kot prav na tej konferenci. Ugotovili so, da so uveljavljali priporočilo sindikatov, naj bi dali dve tretjini razpoložljivih sredstev za potrebe družbenega standarda, največ za graditve stanovanj in ureditve higienskih razmer ter urejevanje družbene prehrane v železarni. Zlasti so naglašali, da je na Jesenicah uslužnostna obrt zelo slabo razvita, da razmere na živilskem trgu še zdaleč niso urejene ter so dali vrsto priporočil, kako naj bi že v bližnji bodočnosti uredili ta, za življenje delavcev tako pereča vprašanja. Jeseniška komunista je ena izmed redkih v Jugoslaviji, ki je tako zaključena celota in ima torej vse objektivne pogoje za skladen razvoj. Konferenca pa je posebej opozorila na to, da je možnost, še zdaleč niso izkoriščene in da so n. pr. v Ravnah ali v Velenju daleč pred Jesenicami. Nedeljska konferenca komunistov jeseniške železarne pa daje spričo interesa in pripravljenosti, ki so jo pokazali na njej, poročstvo, da se bodo razmere temeljito izboljšale v prid jeseniškim delavcem in vse naše skupnosti.

Ob koncu so izvolili nov tovarniški komitej ter 14 delegatov za IV. kongres ZKS, med katerimi sta tudi predsednik sindikatov tov. Stane Kavčič ter podpredsednik Izvršnega sveta LRS tovariš Viktor Avbelj. V. J.

V četrtek je ob dnevu vavence sprejel predsednik IS LRS tovariš Boris Kraigher skupino 20 vavencev. V krajšem nagovoru jim je čestital k njihovu prazniku, nato pa jih je povabil na zakusko. Ob tej priložnosti so vavenci podarili tovarišu predsedniku lepo stekleno vazo, delo lastnih rok. Na sprejemu sta bila navzoča tudi člana Izvršnega sveta Vladko Majhen in ing. Viktor Kotnik

7 dni v sindikatih

Tajništvo OSS Ljubljana je imelo 16. maja sejo, na kateri so obravnavali tarifno politiko. Ugotovili so, da je bilo predloženih 25 tarifnih pravilnikov, 13 so jih potrdili, od tega tri s pridržkom, ostale pa bodo še obravnavali. Ko so razpravljali o združevanju sindikatov so sklenili, da ne bodo formalni v okviru občinskih in okrajnega sindikalnega sveta strokovnih odborov, pač pa le komisijo za prosvetne delavce. Nadalje so govorili o sestankih v občinskih sindikalnih svetih in v večjih podjetjih, kjer naj proučijo sklepe IV. kongresa ZSJ.

Pri OSS Ljubljana je Komisija za organizacijsko, politično in kadrovska vprašanja 14. maja razpravljala o mlajših delavcih — proizvajalcih v občini, ki bi jih vključevali v razne organe delavskega upravljanja in sindikalne organizacije ter jih sistematično izobraževali.

V Celju je bila 15. maja seja plenuma OSS. Obravnavali so gradivo IV. kongresa ZSJ, nato pa sprejeli sklep, da naj

vse sindikalne podružnice in občinski sindikalni sveti do konca junija proučijo kongresno gradivo, zlasti pa zaključke, sindikalnim vodstvom pa priporočili, naj se ravna po svojem delu po napotkih in zaključkih kongresa. Na seji plenuma so obravnavali tudi tarifna vprašanja. Sprejeli so sklep, da naj se čimprej skliče konferenca predstavnikov občinskih sindikalnih svetov, predsednikov tarifnih komisij pri občinskih sindikalnih svetih in pri občinskih ljudskih odborih. Sklenili so, da je treba bolj konkretno in bolj praktično pristopiti k obravnavanju tarifnih pravilnikov, ker se pojavljajo tendence po povišanju tarifnih postavk na račun gibljivega dela. Nato pa so sklenili, da se vsi tisti tarifni pravilniki, kjer bodo zvišanja tarifnih postavk ekonomska neupravičena, dajo v obravnavo zboru proizvajalcev.

Na seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta Kranj, ki je bila 16. maja, so govorili o IV. kongresu ZSJ in o realizaciji njegovih sklepov. Sklenili so, da bodo imeli delegati kongresa po podjetjih masovne sestanke, na katerih bodo govorili o sklepih kongresa. Posamezni sindikalni organi bodo v zvezi z zaključki sprejeli tudi konkretne naloge. Na seji predsedstva so se tudi pomenili o

dokončni sestavi komisije pri OSS. Nadalje so govorili o tarifnih pravilnikih in o njihovem sprejemu. Sklenili so, da bodo komisije občinskih sindikalnih svetov podpre priporočila OLO Kranj, ki jih je sprejel na zadnji seji. V njih je rečeno, da naj se ne zvišajo tarifne postavke, razen v kolikor ne gre za draginske dodatke in vključevanje notranjih nesorazmerij, kajti osebni dohodek lahko rastejo le z naraščanjem produktivnosti dela. Čeprav je OSS sklenil, da bodo tarifne pravilnike potrjevali občinski sveti, so zdaj določili nekaj večjih podjetjih, pri katerih bo pri potrjevanju sodeloval tudi OSS.

RO sindikata kemičnih delavcev je imel 18. maja sejo, na kateri so sprejeli sklep, da se 23. t. m. skliče plenum skupno z RO rudarjev in metalurgov, kjer bodo pretrčili vprašanje združitve. Sprejeli so tudi predloge za bodoče člane novega plenuma. Na seji so precej obširno obravnavali tudi tarifna vprašanja. Republiški odbor bo pripravil analizo o izdelavi tarifnih pravilnikov. Sklenili so, da se opozori nekatera podjetja, da previsoko ne dvigajo nivo tarifnih postavk.

Predsedstvo RO komunalnih in obrtnih delavcev je imelo pred kratkim sejo, na kateri so govorili o perspektivah stano-

Rodil se je pod Snežnikom in prvo zatiranje, ki ga je okusil, je bilo obnem njegovo prvo srečanje s fašizmom: italijansko preganjanje Slovencev v Primorju. Njegova družina je pred preganjanjem pribežala v Ljubljano.

Ampak način, kako so tedaj »vohitelji slovenskega naroda« reševali slovensko narodnostno vprašanje, ga je razočaral. Ne samo to: spoznal je, da ne gre samo za narodnostno zatiranje — da gre za mnogo, mnogo več. In da je edina pot poštenega človeka v teh časih: pot boja med izkoriščanimi in izkoriščevalci.

V gimnazijih ga je prvič zaprla policija zaradi komunistične propagande.

Konopljan obvešča:

Škoda za tone papirja

V zadnji številki »Konopljan« lista tovarne »Induplati« v Jaršah smo prebrali tudi sestavljeno izpod peresa tovariša J. V njem pravi med drugim tole:

»Sredi aprila pa smo sprejemali tarifni pravilnik za letošnje leto. Pri tej zadevi pa je na žalost tako, da karkoli napisal in danes smatra za prav je jutri narobe in postavljeno na glavo. To se je zgodilo z našim prvim predlogom, ki smo ga objavili kolektivno januarja meseca. Res je, da je sedanji tarifni pravilnik v pogledu dvigovanja produktivnosti stimulativenjši, saj je vezanih na to all ono obliko učinka 97 %, delavcev. Ker si pa je na žalost kompliciran, je komplicirano tudi naše delo, čeprav smo se trudili, da bi to čim bolj opravili...»

Ob tem pa je treba enkrat tudi povedati merodajnim organom, naj se doka vseh mogočih in nemogočih eksperimentov pri nagrajevanju že enkrat neha. Treba je razumeti, da ne moremo sklepati o povečanju produktivnosti, če delavec ne ve pol leta, koliko bo za svoje delo prejel... Potem še sprašuje: Kako bo drugo leto, bomo zopet reševali vprašanje nagrajevanja maja ali junija? Določena stališča je treba torej prej reševati in ta naj veljajo vsaj nekaj let. Če nič drugega, bomo prihranili tone in tone papirja, kar se mora nekje odraziti...»

Tako torej meni pisec J. Kot kaže, je prepričan, da ima povsem prav in da s takim pisanjem spodbuja delavski svet k temu, da bi se skrbno ukvarjal z nagrajevanjem po učinku. V mnogih drugih kolektivih se ljudem ni zdelo škoda ne časa in ne papirja, ko je šlo za nov tarifni pravilnik, ki naj uvede spodbudnejše nagrajevanje. Se več! Ze danes marsikje trde, da bodo porabili še precej časa in papirja za to, da bodo tarifni pravilnik izpolnili. Vse kaže, kot da bi nas J. rad prepričal, da so v »Induplati« delali tarifni pravilnik za

Kri revolucionarja

Pred sedemnajstimi leti je v ljubljanski Gramozni jami padel Tone Tomšič

Z devetnajstimi leti je bil član Komunistične partije Jugoslavije.

Na univerzi je bil že izkušen organizator komunističnih akcij proti zatiralskemu režimu. In leta 1932 je bil prvič v »visoki šoli jugoslovanskih komunistov«, v zaporih Sremske Mitrovice. Za leto dni in pol.

Težka ječa ga je izčrpal telesno — ampak v šibkem telesu je bil neuničljiv duh: tega niso ubili, le še bolj zagnan se je lotil revolucionarnega dela. Organiziral je Rdečo pomoč, organiziral delavske stavke, organiziral nešteto akcij slovenskih komunistov...

Kraljevina ni mirno gledala tega početja. Kjer je bila, je ostro udarjala nazaj. Tone Tomšič je prebil še dve leti in pol težke robije v Sremski Mitrovici.

Tokrat ga je robija telesno še bolj izmučila, ampak njegovo revolucionarno duha ni strla — saj ga je bilo nemogoče streti!

Leta 1938 je postal član Centralnega komiteja KPS, kmalu za tem organizacijski sekretar CK KPS. Organiziral je številne ilegalne tehnike po Sloveniji, zasejane krvi.

od koder se je širil partijski tisk med množice, odšel z nalogo CK KPJ v Zagreb, pa v Dalmacijo kot organizacijski inštruktor, bil izvoljen za kandidata CK KPJ.

Preden je kraljevina podlegla navalu fašističnih divizij, ga je še enkrat ujela in pa nesrečnem begu iz drvečega vlaka so ga njeni orožniki sšet privedli v ljubljanske zapore. Od tam ga je rešila Partija tik pred prihodom italijanskih okupatorjev v Ljubljano.

Zdaj je s svojimi dragoceni izkušnjami organiziral prve partizanske čete na terenu, organiziral ilegalne tehnike, bil prvi urednik Slovenskega Poročevalca. Ampak že decembra leta 1941 je padel v kremplje okupatorske policije — izdan.

Šest mesecev so ga vlačili po zaporih. Nešteto krat so ga mučili. Spregovoril ni. Ničesar, niti besede niso izrekli, iztepli, izbičali iz njega.

Dne 21. maja 1942 je padel v Gramozni jami. Ustavilo se je srce, iztekla kri revolucionarja.

Mogočna rast je uzklila iz zasejane krvi.

za nagrajevanje nameščencev, za premije, bo treba poiskati. Skratka, tarifni pravilnik je pomamljiv. Če pa je površ še kompliciran pa to ni kriv nihče drugi, kot tisti, ki so tarifni pravilnik sestavljali.

Se tole bi radi zapisali: »Eksperimente« pri nagrajevanju bo treba delati še nekaj časa, zlasti tam, kjer se »eksperimentiranja« niso lotili resno. Treba je razumeti, da ne moremo govoriti o povečanju produktivnosti, če ne bomo imeli realnih meril za delo po učinku. In še bolj je treba razumeti, da je ves napredek, zlasti pa dvig življenjske ravni odvisen od spodbudnejšega nagrajevanja. Pisec J. pa bi moral vedeti vsaj tole: Vsa stvar ni bila postavljena na glavo aprila, pač pa je republiški plenum Zveze sindikatov razpravljalo o načelih, ki naj bi jih uveljavili pri nagrajevanju (in ki jih skušajo uveljaviti tudi v Induplati, to rade v ogle priznamo), že v lanskem letu. Pa tudi ta razprava ni bila začetek takih prizadevanj, saj o tem govorimo že nekaj let. Torej »Konopljan« »pometaj pred svojim pragom« in bolje obveščajo kolektiv, da ne bo slabe volje, če ni treba. Mitja Svab

IZ PODJETIJ IN OBČIN

Ne samo z denarjem

V zadnjem času so naši delovni kolektivi namenili precej denarja za ureditev prečnih komunalnih vprašanj občin. V vseh kolektivih pa tega niso mogli. Zaključni račun kažejo, da denarja v te namene ni. Mnogi

takšni kolektivi bodo za avig družbeno življenjske ravni prispevali drugače.

Kolektiv veletrgovine »Kovino« v Celju je na primer sklenil, da bo prispeval družbi s prostovoljnimi deli. Člani tega kolektiva bodo sodelovali pri urejanju Mariborske ceste in drugih komunalnih naprav v Celju. Z delom so začeli že sredi prejšnjega meseca. Ze spoznetka se je videlo, da se je pozitivna sindikalna podružnica k prostovoljnemu delu odzvala skoraj ves kolektiv.

V Kropi vedno manj nezdod

Pred nedavnim so upravljavci tovarne vrtakov in žebeljev »Plamen« v Kropi potrdili zaključni račun za preteklo leto.

Račun kaže, da je podjetje doseglo zadovoljivi gospodarski uspeh. Lani so povečali vrednost proizvodnje na opravljenem delovnem uro skoraj za 7 % in povečali dohodek na opravljenem delovnem uro za 20,39 %. Osebnih dohodkov na opravljenem delovnem uro pa so bili za 20,23 % manjši kot v letu 1957. To kaže, da so povečali strošnost oziroma zmanjšali proizvodne stroške.

Med vsemi podatki zaključnega računa pa je menda najbolj razveselil podatek o obratnih nesrečah in nezdodah. Le-tih je bilo leta 1955 60, lani pa le 45.

Prvih osemnajst kvalificiranih kuharic

Gospodinjstva šola v Sentjurju je s pomočjo okrajnega zavoda za pospeševanje gospodinjstva v Celju in okrajnega tajništva za delo izvedla enomesečni pripravljalski tečaj za dokvalifikacijo kuharic z večletno prakso v obratih družbene prehrane. Obiskovalo ga je devetnajst žena, od teh 14 iz celjskega okraja. Izpit pa jih je srečno opravilo sedemnajst. Glede na potrebo po večjem strokovnem znanju kuhinjskega osebja, da bi se hrana v obratih družbene prehrane izboljšala, bo šola izvedla še dva enomesečna tečaja. Za drugega se je prav tako pripravilo devetnajst kandidatkinj.

Predvsem človek

BLAŽ PAVOŠEV SE
SPOMINJA SVOJIH
SREČANJ S TITOM
IZ ČASOV SKUP-
NEGA DELA V
DELAJSKEM
GIBANJU

Slavko Komar

»Dajte, sedite...«

Novembra 1942 sem dobil povz, naj pridem iz Gorskega Kotara v Vrhovni štab, pri katerem je bil Centralni komite SKOJ. Prezvel sem novo dolžnost člana biroja CK SKOJ. V Vrhovni štab sem prispel prav na dan proslave Oktobrske revolucije, ko je tovariš Tito izročil zastavo prvi proletarski brigadi.

Na široki poljani s postrojenimi enotami sem prvič videl tudi tovariša Tita in vse voditelje narodnoosvobodilnega boja, o katerih sem poprej prav tako kot vsi drugi le slišal.

Tistega dne so priredili slavnostno večerjo za kakih 30 ali 40 gostov. Doležela me je čast, da sem bil povabljen na večerjo. Ko sem stopil v dvorano, so mnogi že sedeli za mizo. Nekaj praznega prostora je bilo samo med tovarišem Titom in skupino vodilnih tovarišev ter drugimi gosti. Bil sem novinec, razen Lole Ribarja in Rata Dugonjca nisem nikogar poznal osebno, zato sem tudi jaz stal ob strani in razmišljal, kaj zdaj.

Tisti trenutek je vzkliknil tovariš Tito, ki je opazil skupino pri vratih:

»He, tovariši, kaj stojite tam pri vratih? Kaj čakate? Dajte, sedite, saj je še prostor!«

Tako sem imel tisti dan po prihodu v Vrhovni štab srečo, da sem tudi pri večerji sedel v njegovo neposredni bližini. Prevzelo me je tovariško vzdusje, toplota in neposrednost, ki so ji dajali ton tovariš Tito in tovariši iz vodstva.

Predsednik Tito v svoji delovni sobi

Strosmajerjevem trgu Jože, ki se mu je mudilo:

»Blaž, ravno prav si prišel. Tu imaš številko garderobe. Pojdi na postajo, vzemi kovček in ga skrij.«
»Čigav kovček?« sem vprašal.
»Naš! Pazi, da te kdo ne vidi. Če te bodo prijeli, reci, da si našel garderobno številko na cesti.«
»Kaj bi lagal, Jože! Policija ve, da sem komunist. Rekel bom, da je moj.«
»Nasmehnil se je, me potrepil po plečih in rekel:
»Stori, kakor veš in znaš! Samo pazi nase!«

Pazil sem nase in neovirano prinesel domov kovček, poln ilegalnega gradiva. Vso noč sva z ženo skladala polena nad kovček. Zjutraj so prišli policaji. V hiši so vse prebrskali, šli so na dvori-

šče in razmetali prvi dve vrsti polen. Utrudili so se, lastnik stanovanja pa jih je prepračil.
»To je pošten človek,« je rekel, »jamčim zanj!«
Šli so. Nekaj mesecev pozneje sem izročil kovček Matiji Posavcu, ki ga je odnesel iz Zagreba...
»Josipa Broza sem ponovno srečal šele devetnajst let kasneje kot maršala Jugoslavije. Bilo je 20. oktobra 1947. Takrat sem bil njegov gost. Nikoli ni pozabil starih tovarišev, zato je tudi mene vprašal:
»Ali hočeš ostati pri meni?«
Pritrdil sem, vendar sem ga ponovno videl šele leta 1951.

Odtlej sem vedno v njegovi bližini, pri tovarišu, ki ne pozablja tovarišev. Pri tovarišu, ki je predvsem človek.

V Narodni skupščini so odjeknili revolverski strel. Na tleh so obležali v lastni krvi poslanci Pavle Radić, Đuro Basariček in Stjepan Radić, dva mrtva, eden pa hudo ranjen.

Aleksandrov monarhohastični trabantni so divjali od zmagošlavja. Dežela je drgetala, preplavana zaradi terorja in ogorčenja nad nasiljem.

Zmedeno so se obračali strankarski voditelji, ki niso imeli dovolj sposobnosti, da bi dvignili glas v znamenju protesta in potegnili razjarjene množice za seboj.

Vendar nekdo ni omahoval. Dim izstreljenih nabojev se še ni

pomnil umirjeni obraz, jekleni, neomahljivi pogled borca in trdno delavsko roko, ki nikoli ne zadržti.

Medtem ko so demonstracije še trajale, je ista roka našla čas, da je napisala in razstrela po zagrebških ulicah in podjetjih letake:

»Tovariši delavci, tovarišice delavke,« je v imenu pokrajinske delavskega sindikalnega odbora naslovil poziv na tiste, ki je z njimi lahko zanesljivo računali. Josip Broz jih je pozval na splošno stavko.

Tri dni so trajale demonstracije, potem pa se je podpisnik proglašal moral umakniti v ilegalo. Vendar

čiti,« je rekel Đaković, ki je pripeljal v pisarno petintridesetletnega moža visokega čela in močnih, izrazitih odločnih ličnic.
»Minil je čas mojega dela v sindikatu. Umakniti se moram v ilegalo. Da boste imeli dobrega voditelja, sem vam pripeljal tovariša Josipa Broza, ki se ne bo izneveril naši stvari.« Tako je postal Josip Broz sekretar Zveze kovinarjev.

S temi besedami je opisal svoje srečanje s Titom — takrat samo Josipom Brozom — Blaž Pavošev, ki je bil takrat sekretar zagrebških tramvajskih delavcev, zdaj pa je gospodar v Belem dvoru na Dedinju.

Pavošev se spominja tudi prve plače sekretarja kovinarjev. Znašala je 1250 dinarjev mesečno.

»Vedno je znal voditi in postaviti vsako stvar na svoje mesto. Le tak sindikalni delavec je lahko takrat gladil spore med sindikati. Tramvajski delavci smo bili razdeljeni na dve skupini. V prvi so bili člani Hrvatske delavske stranke, v drugi pa člani Socialistične zveze. Broza smo povabili na skupen sestanek. Govoril nam je o nujni enotnosti delavskih vrst. Njegova prepričljivost in dokazi, s katerimi je postregel, so obradile sadove. Nesoglasja smo odstranili in ustanovili skupno Zvezo mestnih prometnih delavcev za zagrebško oblast... Bil sem tudi na konferenci na Pantovčaku 104 v gostilni »Dobra mamica«, ko je Broz v navzočnosti poslancev Kominterne napadel in grajal stališče Sime Markovića o narodnostnem vprašanju. Razprava se je zaključila ob svitu, zmagal je seveda tovariš Broz...

Mar sem mogel vsaj za trenutek omahovati, ko me je po prehodu v ilegalo nekoč srečal na

kot dobremu znancu iz španske državljanske vojne stisnil roko in me vprašal po uspehu diverzantskih akcij, se je mož v uniformi pogovarjal s Holjcem in Gošnjakom. Potem se je Koča obrnil k njemu z besedami:
»Stari, to je naš Ilija Gromovnik.«
Zdi se mi, da je prav tisti trenutek, ko je Koča govoril takratki stavek, nekomu nekaj padlo iz rok, tako da zaradi ropota nisem slišal prve besede. Medtem ko se je mož v uniformi nasmehnil in šel proti meni, mi še vedno ni prišlo na misel, da bi to mogel biti tovariš Tito.

Krepko mi je stisnil roko in me vprašal:
»Dobro, Gromovnik, kaj delaš?«
»No, prevračamo...« sem odgovoril nejasno, ker nisem doumel položaja.
»Dobro, toda kako in s čim?« se je mož v uniformi še dalje smehljaj.

»Kakor vemo in znamo,« sem bil spet kratkih besed. Ko sem opazil, da se tudi oni smehljajo, sem nekaj zasumil. Imel sem občutek, da so me potegnili, zato sem takole zaključil stavek:
»Prevračamo s tistim, kar nam Svabi in Italijani pošiljajo na glavno. Z razstrelivom iz topovskih granat in letalskih bomb, ki se niso razletele.«
Vsi so se zasmejali, najglasnejši je bil Veco Holjvec.
»Dobro, Gromovnik,« je povzel mož v uniformi. »Koliko vlakov

ste prevrnili in koliko mostov porušili?«
»Ne štejemo, tovariš,« sem odgovoril. »To delata Hitler in Pavelić.«
Objel me je in rekel:
»Ti kar prevračaj! Poruši, kolikor moreš!«
»Seveda bi lahko še več,« sem prestregel prvo priložnost, ker se mi je zdelo, da bi mi ta mož, ki so ga vsi gledali s tolikšno ljubeznijo in spoštovanjem, lahko pomagal pri tistem, s čimer smo imeli največ težav — pri nabavi razstreliva. Zato sem premeteno nadaljeval: »Tovariš, ko bi le imeli malo več razstreliva, pa bi lahko napravili marsikaj!«
»Poišči ga,« se je glasno zasmejal, nato pa me je potrepil po plečih: »Pojdi, Gromovnik, in delaj, kakor veš in znaš! Znajdi se, kakor si se znašel doslej. Priznati pa je treba, da si se dobro znašel.«

Se enkrat mi je krepko stisnil roko, nato pa sta s Kočo odšla. Zleza sta na konje in odjezdila. Se dolgo potem nisem mogel odpustiti Vecu Holjvcu, ki mi ni takoj povedal, s kom se pogovarjam, marveč je užival nad mojo zmedenostjo in se tako sladko smejal.

Leta 1934 bi se moral seznaniti z nekim tovarišem. Šel sem k njemu. V sobi pa je bil še nekdo. Bral je knjigo. Tovariš mi je rekel:
»To je eden naših tovarišev. Seznanita se! Nedavno se je vrnil iz ječe v Lepoglavi...«

Takšno je bilo moje prvo srečanje s tovarišem Titom. Nič več nisem vedel o njem. Kolikor se spominjam, sva se takrat pogovarjala o nacionalnem vprašanju.

Ko sem leta 1937 pomagal obnoviti Pokrajinski komite SKOJ, sem dobil sporočilo, naj pridem ob osmih zvečer v Palmotičevo ulico, kjer se bom sestal z višjim partijskim funkcionarjem. Ko sem vprašal, kako bom vedel, kdo je in ali je on, sem dobil tak odgovor:
»Rekel je: Poznava se, on pozna mene, jaz pa njega.«

Zato sem z zanimanjem pričakoval, koga bom videl.

Ko sem prišel na določen kraj, ga še ni bilo. Točno ob osmih so se odprla vrata, v sobo je stopil tovariš Tito.

V daljšem razgovoru sem mu opisal naše delo in razmere v skopjevski organizaciji. Zlasti sem poudarjal, da smo začeli pri delu uveljavljati tudi širše oblike, da bi zbrali kar največ mladincev.

Tovariš Tito se je zanimal za vse. Ko sem zaključil poročilo, je rekel:
»Tudi v Beogradu so že začeli delati tako. Iz Beograda bo prišel tovariš Ivo Lola Ribar, potem pa še tovariš iz Slovenije. Seznanite se in se pogovorite o izkušnjah.«

Kakih deset dni kasneje je bil ta sastanek v uredništvu lista »Glas omladine«. Bili smo Ivo Lola Ribar, Boris Kraigher in jaz. Kasneje smo sestavljali mladinske komisije pri Centralnem komiteju Komunistične partije Jugoslavije. To komisijo je sestavil tovariš Tito osebno...

»Dobro, Gromovnik,« je povzel mož v uniformi. »Koliko vlakov ste prevrnili in koliko mostov porušili?«
»Ne štejemo, tovariš,« sem odgovoril. »To delata Hitler in Pavelić.«
Objel me je in rekel:
»Ti kar prevračaj! Poruši, kolikor moreš!«
»Seveda bi lahko še več,« sem prestregel prvo priložnost, ker se mi je zdelo, da bi mi ta mož, ki so ga vsi gledali s tolikšno ljubeznijo in spoštovanjem, lahko pomagal pri tistem, s čimer smo imeli največ težav — pri nabavi razstreliva. Zato sem premeteno nadaljeval: »Tovariš, ko bi le imeli malo več razstreliva, pa bi lahko napravili marsikaj!«
»Poišči ga,« se je glasno zasmejal, nato pa me je potrepil po plečih: »Pojdi, Gromovnik, in delaj, kakor veš in znaš! Znajdi se, kakor si se znašel doslej. Priznati pa je treba, da si se dobro znašel.«

Se enkrat mi je krepko stisnil roko, nato pa sta s Kočo odšla. Zleza sta na konje in odjezdila. Se dolgo potem nisem mogel odpustiti Vecu Holjvcu, ki mi ni takoj povedal, s kom se pogovarjam, marveč je užival nad mojo zmedenostjo in se tako sladko smejal.

Leta 1934 bi se moral seznaniti z nekim tovarišem. Šel sem k njemu. V sobi pa je bil še nekdo. Bral je knjigo. Tovariš mi je rekel:
»To je eden naših tovarišev. Seznanita se! Nedavno se je vrnil iz ječe v Lepoglavi...«

Takšno je bilo moje prvo srečanje s tovarišem Titom. Nič več nisem vedel o njem. Kolikor se spominjam, sva se takrat pogovarjala o nacionalnem vprašanju.

Ko sem leta 1937 pomagal obnoviti Pokrajinski komite SKOJ, sem dobil sporočilo, naj pridem ob osmih zvečer v Palmotičevo ulico, kjer se bom sestal z višjim partijskim funkcionarjem. Ko sem vprašal, kako bom vedel, kdo je in ali je on, sem dobil tak odgovor:
»Rekel je: Poznava se, on pozna mene, jaz pa njega.«

Zato sem z zanimanjem pričakoval, koga bom videl.

Ko sem prišel na določen kraj, ga še ni bilo. Točno ob osmih so se odprla vrata, v sobo je stopil tovariš Tito.

V daljšem razgovoru sem mu opisal naše delo in razmere v skopjevski organizaciji. Zlasti sem poudarjal, da smo začeli pri delu uveljavljati tudi širše oblike, da bi zbrali kar največ mladincev.

Tovariš Tito se je zanimal za vse. Ko sem zaključil poročilo, je rekel:
»Tudi v Beogradu so že začeli delati tako. Iz Beograda bo prišel tovariš Ivo Lola Ribar, potem pa še tovariš iz Slovenije. Seznanite se in se pogovorite o izkušnjah.«

Kakih deset dni kasneje je bil ta sastanek v uredništvu lista »Glas omladine«. Bili smo Ivo Lola Ribar, Boris Kraigher in jaz. Kasneje smo sestavljali mladinske komisije pri Centralnem komiteju Komunistične partije Jugoslavije. To komisijo je sestavil tovariš Tito osebno...

OBJAVLJAMO SPOMINE NA PRVA SREČANJA S TITOM, KAKOR SO JIH DOŽIVELI IN PRIPOVEDOVALI ZA BRALCE NAŠEGA LISTA ISA JOVANOVIĆ, ČLAN IZVRŠNEGA SVETA SRBIJE, BLAŽO JOVANOVIĆ, PREDSEDNIK LJUDSKE SKUPŠČINE ČRNE GORE, LEO MATES, GENERALNI SEKRETAR PREDSEDNIKA REPUBLIKE, SLAVKO KOMAR, ČLAN ZVEZNEGA IZVRŠNEGA SVETA, IVAN HARIŠ, GENERALMAJOR JLA, IN BLAŽ PAVOŠEV, GOSPODAR V BELEM DVORU NA DEDINJU.

požel, ko je štiri sto kilometrov daleč mirno dejal: »Fantje, gremo!«

Sekretar krajevnega komiteja KPŽ za Zagreb in član krajevnega sindikalnega sveta Josip Broz je tisti večer — bilo je 20. junija 1928 — peljal svoje tovariše delavce na Jelačičev trg.

Peljal jih je, da bi povedali svojo besedo in svojo sodbo o krvavem obračunu v skupščini. »Dol z morilci! Dol s kraljem!« so odmevali vzkliki.

Sprejeli so jih strelji orožniških pušk iz Petrinjske ulice. Demonstranti so se umaknili proti Gunduličevi.

Mar se proletarci bojuje policijskih pušk? Mar imajo izgubiti še kaj razen lastnega življenja? »Na barikade!«

Skoraj v trenutku so pri kavarni Korzo napravili zaklonska iz prevrnjenih tramvajskih in drugih voz.

Na orožniške strele so odgovorili z dežjem kamenja, opek in kock, ki so jih iztrgali cestišču. Kdaj pa kdaj je odjeknil kak strel iz samokresa.

Padle so prve žrtve, prve ranjence so odnesli z barikade. Zandarji so napadali, vendar brez uspeha.

Hladnokrvno, kakor da je na sindikalni konferenci, jim je Josip Broz izza zasilnega zaklona odgovarjal s svojo »Breveto«. Takrat ga je videl njegov tovariš Blaž Pavošev in si za vedno za-

ni niti takrat pozabljal in zamarjal svojih dolžnosti ne kot sekretar krajevnega komiteja Partije ne kot sekretar Zveze kovinarjev.

Nenadoma je stopil v prostore Zveze — bili so v Ilici 49 — pregleдал in podpisal pošto, dal navodila za delo in spet izginil.

Nekoč ga je na Zvezi prestregel visok, dolgonog policaj.

»Ali je tu Josip Broz?« je vprašal.

Ljudem je zaprlo sapo. Vstal je, se nasmehnil, razširil roke in usmeril svoj jekleni pogled v stražnikove oči:

»Mar ne vidite, da ga ni?« ga je vprašal.

Zmedeni policaj je pozdravil in šel.

Ob drugi priložnosti so žandarji vdrli v prostore Zveze kovinarjev, da bi prijeli Broza, ki je stopil v poslopje. Začutil je, da ga zasledujejo. Z balkona v prvem nadstropju je skočil na streho sosednje hiše in izginil.

To je bil njegov zadnji beg pred aretacijo in ječo.

»Nikoli v življenju ni izgubil vere vase, nikoli se ni nehal boriti, nikoli se ni utrudil.«

»Spominjam se svojega prvega bližnjega srečanja z njim v Ilici 49. Bilo je nekega večera v začetku leta 1928. V prostore Zveze kovinarjev ga je pripeljal Đuro Đaković.

»Tovariši, prosim vas, prekinito delo! Nekaj vam moram sporo-

Ivan Hariš Gromovnik

»Bilo je pozimi 1942/43. S terna, kjer so operirale moje diverzantske skupine, sva šla z Mičem Bulatom v Bihać, kjer je bilo takrat nekaj naših večjih enot. Šla sva zato, da bi se oskrbela z razstrelivom in z električnimi vžigalniki, ki nam jih je začelo primanjkovati. Brž ko sva dobila vse potrebno, sva se napotila proti Slunju, kjer je bil v okolici glavni štab Hrvatske. V Slunj sva prišla pozno. Ker naju stražar ni hotel spustiti v štab, sva morala prespati mrzlo noč v učilnici na veliki šolski tabli.

Brž ko se je zdanilo, sva se vsa premrla odpravila v štab, da bi se ogrela. Tovariši Ivan Gošnjak, Veco Holjvec, Veljko Kovačević in še nekaj tovarišev je že bilo pokonci. Ko sva se udobno namestila ob topli peči, so se odprla vrata. Vstopil je možki v lepi uniformi, takoj za njim pa Koča Popović. Medtem ko mi je Koča

njega sem se vedno vračal na delo osvežen in kot na krilih. Na tem posvetovanju sem spoznal tudi tovariše Kardoja, Rankovića, Pucara, Leskoška, Marinka, nekatere pa sem poznal že prej. Vsi ti tovariši so napravili name najlepší vtis...

Blažo Jovanović Od njega sem se vračal kot na krilih

»Tovariša Tita sem prvič videl na državnem posvetovanju, ki je bilo leta 1939 pod Šmarno goro pri Ljubljani.

Iz Črne gore smo šli na posvetovanje Ivan Milutinović, Periša Vujošević in jaz. V Zagrebu smo se povezali z Lolo Ribarjem in s še nekaterimi tovariši, potem pa smo šli dalje v Celje. Tam smo navezali stik s tovarišem Titom, čeprav nisem vedel, kdo je. Deljansko sem mislil, da nas je sprejel tovariš za partijsko zvezo.

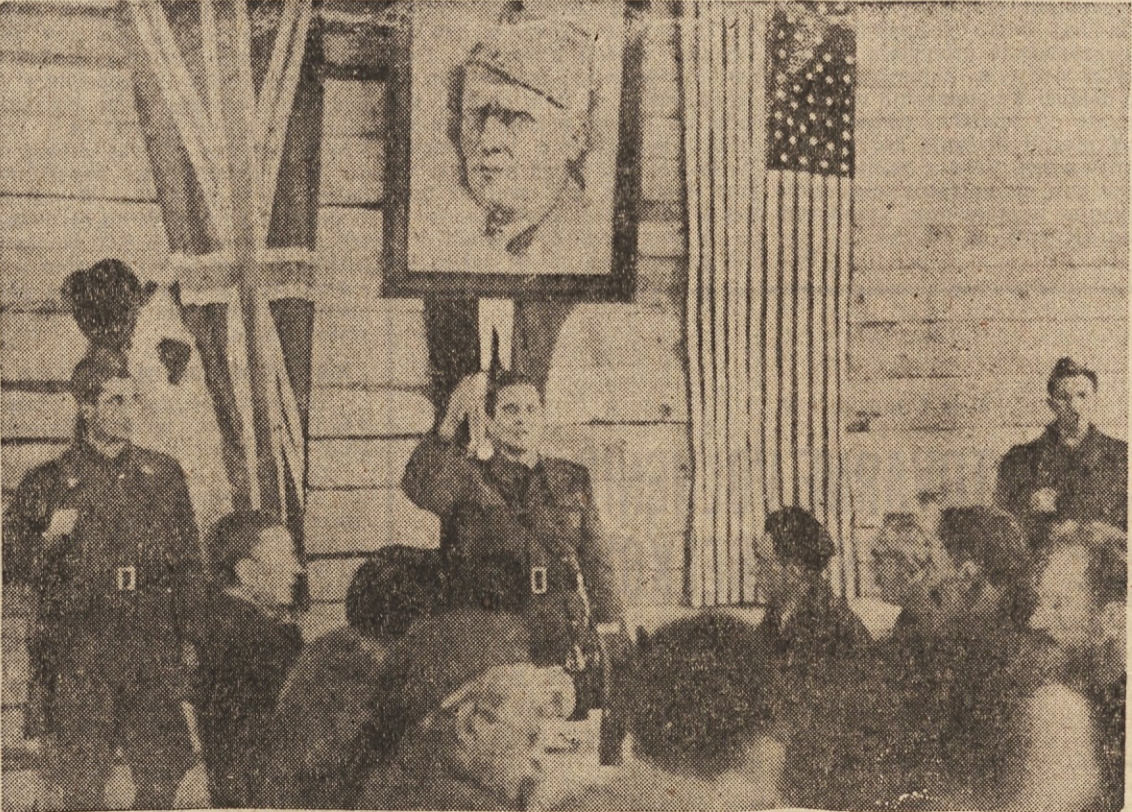
Tovariš Tito nas je vodil do kraja, kjer je bilo posvetovanje. Po njegovem vedenju vso pot nisem mogel ugani, da je on voditelj...

Šele na posvetovanju, ko je prebral poročilo o stanju v Partiji in o nalogah, šele takrat sem spoznal, da ni ta moja »partijska zveza« nihče drug kot generalni sekretar Komunistične partije Jugoslavije tovariš Tito.

Iz partijskega dela sem že poprej vedel, kdo je Tito, vse do tistega trenutka pa nisem vedel, da je to on. Po načinu, kako je razložil problem, analiziral dogodke in zastavil naloge, sem na tem posvetovanju spoznal, da je naša Komunistična partija srečna, da ima za voditelja tovariša Tita. Ta njegov odnos do tovarišev, spricho katerega nisem ugani, da je to Tito, priča sam po sebi o njem kot o človeku in tovarišu, zato se je v meni še bolj okrepilo nemajno zaupanje vanj.

O vsem tem sem pripovedoval tovarišem, ko sem se vrnil s posvetovanja. Rekel sem jim, da je na čelu naše KPJ voditelj, ki bo Partijo dosledno vodil do zmage.

Sleherno nadaljnje srečanje s tovarišem Titom me je še bolj prepričalo o tem. Kadar sem odhajal od njega, sem imel v vsakem, tudi najtežjem položaju isti občutek kot mnogi naši komunisti, namreč da lahko izpolnim sleherno, tudi najtežjo nalogo. Od

Maršal Tito govori na banketu po II. zasedanju AVNOJ

Po ustvarjenem prometu

Končno! Okrajni sindikalni svet v Ljubljani je dal tokrat z veseljem soglasje na tarifni pravilnik trgovskega podjetja. Gre za trgovino na veliko in malo »Usnje«, ki je prva pripravila tarifni pravilnik, kjer je uveljavljeno načelo nagrajevanja po učinku. Tarifni pravilnik je že v veljavi in uspehi prvega tromesečja prepričljivo dokazujejo, da bi tak način nagrajevanja lahko uvedli v dober del naše trgovine...

... če bi se dela lotili pravočasno in brez opurtizma; ... če bi imeli skrbno in za nekaj let nazaj zbrane podatke o prometu, o prodajnem uspehu posameznika in vse ostale gospodarske podatke, ki so za uvajanje takega nagrajevanja potrebni (DS Usnja je o nagrajevanju po učinku razpravljala že leta 1957 in lani); ... če bi doumeli, kolikšne prednosti za posameznika, podjetje in družbo (potrošnika) lahko prinese tako nagrajevanje.

No, in ker tega ni bilo, pričakujemo, da se bo »Usnju« pridružilo le še nekaj trgovskih podjetij. Zato pa ni nikjer rečeno, da zamudniki ne bi mogli tak način nagrajevanja uveljaviti vsaj v prihodnjem letu.

Komisija pri podjetju »Usnje« je dva meseca pripravljala tarifni pravilnik, ki ga sedaj dajemo za zgled. Seveda pa se tako komisija kot kolektiv zavedata, da še ni vse popolno in da bodo morali ob koncu leta še marsikaj dopolniti ali pa celo temeljito spremeniti. Zato je v tarifnem pravilniku člen, ki pravi, da pravilnik velja eno leto.

● V kolektivu so torej začeli nagrajevati vseh 79 uslužbencev — od direktorja do prodajalca v trgovini na drobno

po ustvarjenem prometu.

Iz zbranih podatkov povzemamo, da bo kolektiv podjetja letos skušal uresničiti znatno večji plan. Čisti dohodek naj bi se povečal za več kot 5 milijonov dinarjev. Kljub temu bo ostalo razmerje med osebnimi dohodki in skladi enako kot lani, to je 88% bo porabljenih za osebne dohodke in 12% za sklade. To omenjamo že zato, ker je kar preveč podjetij, kjer se razmerje povečuje v prid osebnih dohodkov in v škodo skladov. Vprašanje je, če so pri sestavljanju takega tarifnega pravilnika in v takih podjetjih sodelovali »dobri gospodarji« (v skladu s členom zakona o delitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij) in če je dober gospodar »ak delavski svet.

TARIFNA POSTAVKA NI OSEBNI DOHODEK!

Tarifna postavka (člen 9) ne predstavlja osebnega dohodka, temveč je le merilo, osnova za ugotavljanje osebnega dohodka. Zato v podjetju »Usnje« niso spreminjali lanskih tarifnih postavk, niti odnosov med njimi, ker so

bila razmerja po mnenju kolektivna pravilna. Razumljivo, da pravilnik podrobneje določa, kako in na kakšnih osnovah se določa omenjena tarifna postavka, ki služi za obračun osebnega dohodka.

Osebnih dohodkov po učinku pa merijo na osnovi norm prometa, in sicer:

- na delavca,
- na oddelek ali poslovno enoto
- in na doseženi čisti dohodek podjetja kot celote.

Dokler ne obračunajo učinka na omenjenih osnovah, je izplačilo po tarifni postavki le mesečna akontacija. Kako obračunavajo norme prometa, določa poseben »pravilnik za ugotavljanje osebnega dohodka po učinku dela gospodarske organizacije«.

Na osnovi večletnih izkušenj in podatkov o nekajletni realizaciji prometa v posameznih enotah so bile postavljene norme, to je določeni promet, ki ga mora doseči posamezna enota. Ta ni nikjer nižji od lanske realizacije. Poleg letne norme (prometa) je v prilogi tarifnega pravilnika določena tudi norma (promet), ki jo

Tokrat objavljamo postavke o novih tarifnih pravilnikih. Ze samo iz tega je mogoče razbrati dve stvari, in sicer: da uveljavljajo skoraj v vsakem podjetju drugačno obliko nagrajevanja in da imajo povsod en cilj, čim bolj razširiti in pospešiti nagrajevanje po učinku. Tudi takšni pravilniki so, kjer ni zapisana niti črka o tarifni postavki, temveč je prajemek prav vseh zaposlenih odvdsen od doseženega dohodka.

mora doseči vsaka enota ob četrtletjih. Ta promet je določen na osnovi večletnih podatkov o prodaji uspešnih izdelkov, predvsem čevljev v različnih mesecih. Razumljivo, da bo zato končni obračun osebnega dohodka možen šele ob sprejemanju zaključnega računa.

Norme so razdeljene na četrtletja že zato, da lahko vsaj tromesečno obračunavajo učinke poslovnih enot, kar je pogoj, da je tako nagrajevanje spodbudno. Te norme prometa mora doseči vsaka poslovna enota za kritje osebnega dohodka na osnovi tarifnih postavk. Pri določanju norm so upoštevali poleg lanske realizacije v posamezni enoti še druge okolnosti, kot število kadra, prodajne pogoje in vrsto blaga, katerega posamezna enota prodaja. Norme za dosego osebnega dohodka so po poslovnih enotah celo nekoliko višje od lanske prodaje, ker so v tarifne postavke všteli lanske septembrske dodatke.

KAKO JE V PRODAJALNI?

Osnovo za kritje osebnega dohodka (člen 10) po tarifnih postavkah za vsako poslovno enoto izračunajo tako, da delijo osebni dohodek po tarifni postavki z normiranim prometom. Dobljeni odstotek je kritje osebnega dohodka po tarifni postavki pri doseganju norme. Če pa prometa, t. j. norme ne dosežajo in za to ni objektivnih razlogov, se lahko zmanjšujejo prejemki do minimalnega osebnega dohodka.

Osebnih dohodkov, je rečeno v naslednjem členu, se v prodajalni ne bodo spreminjali, oziroma padli pod akontirane osebne prejemke, pa čeprav ne bi dosegli norme v primeru, ko bi v poslovalnici delalo manj ljudi. Velja pa tudi narobe: osebni prejemki v prodajalni so lahko nižji od predloženih, pa čeprav normo dosežejo, takrat ko bi bilo v prodajalni zaposlenih več ljudi, kot je predvideno. Z večjim številom ljudi ustvarjen promet bodo odšteli od skupnega prometa prodajalne. Posebej je določeno, kako se izračuna učinek dela. Na kratko, realiziran promet, pomnožen z odstotkom (ki ga dobimo, če izplačane osebne dohodke delimo z normo poslovne enote) prikaže bruto osebni dohodek enote v določeni obračunski dobi.

Seveda pa je treba potem te dohodke razdeliti še med kolektiv posameznih enot. Za to tako imenovano notranjo delitev so pripravili posebne ključe. Najprej odštejejo, oziroma odbijejo od presežka, ki ga je dosegla vsaka posamezna prodajalna določen odstotek, pri katerem naj bi bil sicer soudeležen poslovodja. To delajo zaradi tega, ker so prodajalne razvrstili v pet tipov, rekli bi kategorij. Ni namreč vseeno, kje je prodajalna, kakšen je lokal in koliko je v njem prodajalcev. Nekatere prodaje čevljev hitreje, druge težje. S tako oceno so kolikor toliko izravnali možnosti posameznih prodajalnih, čeprav bodo šele izkušnje potrdile pravilnost izračunov. Na tej osnovi so določili tako imenovane **odbitne postavke za vsako prodajalno postavko**. Ostanek pa se glede na osebne norme posameznega prodajalca po že prej določenem ključu dele prodajalci oziroma prodajalke v trgovinah.

PRVI OBRACUNI SO TU

Čeprav še ni dolgo, kar nagrajujejo po učinku, se že kažejo vse prednosti takega nagrajevanja.

● Poslovodje se bolj zanimajo za izbiro blaga.

● Prodajalke skušajo ustrediti potrošniku in tista, ki več proda, več dobi.

Nekateri so ugovarjali, češ da bodo prodajalke stregle samo tako imenovane »boljše mušterije«. No, prvi meseci so take trditve ovrgli, ker se prodajalke vrste pri prodaji tako, kot prihajajo v trgovino kupci. Kadar pa je v tr-

govini veliko ljudi, pa tako ali tako nimajo časa izbirati kupcev po obleki in obrazu, marveč hite, kar se da.

Ko so naredili obračun za prvo tromesečje, se je pokazalo, da je promet večji in zato so posamezne prodajalke dobile za prvo tromesečje od 5 do 11.000 dinarjev pozneje izplačanega osebnega dohodka. Treba je upoštevati, da je bil obračun narejen za mesec, v katerih ni posebnega povpraševanja po obutvi, tako da bodo lahko prodajalke kot vsi ostali v kolektivu »Usnje« v drugem tromesečju ob večjem prometu dosegli še večje zaslužke.

● Večji zaslužki ob večjem prometu so stvar, ki jo žele sindikati uresničiti v kolektivnem podjetju »Usnje« je med prvimi trgovinami, ki te predloge uresničujejo.

Seveda nismo povedali vsega, niti nismo šli v podrobnosti. Saj tarifni pravilnik določa, kako se izplačuje osebne dohodke takrat, kadar so zaposleni na dopustu, pa naj si bo reden ali izređen. Določa, kako je takrat, kadar nekdo izostane zaradi bolezni ali zaradi dopusta. Poleg tega je tarifnemu pravilniku priložen še poseben »Pravilnik za delo in obračun potnikov po učinku dela«. O tem pravilniku bomo še pisali. Toda radi bi ga primerjali z nagrajevanjem potnikov v drugih trgovskih podjetjih.

Mitja Svab

Tudi polurni odmor je kaj pripraven čas za razpravo o novem tarifnem pravilniku. Delavci izmenjujejo mnenja o posameznih členih.

VSI SO NAGRAJENI PO UČINKU

Osnovne značilnosti tarifnega pravilnika Tovarne pohišta »Brest« v Cerknici so:

- obračun osebnih dohodkov po enoti proizvoda za proizvedene količine,
- obračun po doseženem skupnem uspehu,
- premiranje, ki v načelu ne izključuje niti eno delovno mesto v podjetju in
- posebna spodbuda racionalizatorjem.

Na okrajnem sindikalnem svetu Ljubljana so med prvimi podpisali tarifni pravilnik tovarne pohišta »Brest« iz Cerknice. V predzadnji rubriki tabele tarifnih postavk, kjer je treba odgovoriti ali bo osebni dohodek obračunan po učinku ali samo po času, je namreč zapisano za vse od direktorja do vratarja: »obračun po učinku«. Nagrajevanje po učinku je sploh ena izmed osnovnih značilnosti pravilnika. Seveda ne gre prezreti tudi vrsto drugih stvari. Začnimo kar pri podatkih, ki jih zahteva pripravljajni postopek.

Iz teh podatkov je moč razbrati, da je delavski svet o vseh stvareh sklepal kot dober gospodar. Čeprav predvidevajo da bo znašala letos povprečna mesečna čista tarifna postavka 116,51 % v primerjavi z minulim letom, niso zaradi tega porušili razmerij med skladi (med sklado za osebne dohodke in ostalimi skladi namreč). Računajo, da bo letos postal dohodek na enega zaposlenega za 96.111 dinarjev in čisti dohodek podjetja za nad 70 milijonov dinarjev. Zaposliti mislijo samo 11 ljudi več, kar pomeni, da bo storilnost ob takšnem ustvarjanju dohodka občutno narastla.

OČENA — SPODBUDA ZA PRI- DOBITEV STROKOVNE IZOBRAZBE

Razumljivo je, da si človek z leti pridobi pri praktičnem delu določeno strokovno sposobnost, ki koristi njemu samemu in podjetju. To stvar so upoštevali pri določanju tarifnih postavk. Dalj časa kot je nekdo zaposlen, in sicer zaposlen v lesni stroki, več točk mu je bilo prisojenih in tarifna postavka mu je porastla. To je bilo eno izmed meril za višino postavke. Če torej ni imel nekdo določene kvalifikacije in če ni izpolnjeval še kakšnih drugih pogojev se mu je lahko ta-

stvarna postavka zmanjšala tudi do 20%. Tarifne postavke so izračunavali po posebni tabeli, oceno o praktični strokovnosti pa je dajala obratna komisija za tarifna vprašanja.

Delavcem, ki so stari 40 ali več let in delajo na mestih, kjer je potreben izpit za visokokvalificiranega delavca, so priznali že praktično znanje za ta obračun seveda le, če so izpolnili vse ostale pogoje. Mlajšim pa, ki nimajo zahtevane kvalifikacije, so prisodili tarifno postavko oziroma določeno število točk zanjo le pod pogojem, če pisмено izjavijo, da si bodo v treh letih pridobili zahtevano izobrazbo.

NE OBRINI, TEMVEČ INDUSTRIJSKI DELAVEC

Proizvodno vse bolj specializirajo, zato tudi v bodoče ne bodo potrebovali recimo mizarje obrtniškega značaja. V »Brestu« bodo potrebovali industrijskega delavca, izurjenega za določeno delovno operacijo, takšnega, ki bo moč svojega dela in bo na ta način dosegel večjo storilnost.

RESNIČEN DODATEK ZA STALNOST

Stalnost zaposlenih lahko ugodno vpliva na izurjenost, ta na večjo storilnost, vse skupaj na hitro rast dohodka. Na to so mislili v »Brestu« ko so določili v tarifnem pravilniku, da se k prejemkom prišteje še dodatek za stalnost. Višina dodatka je odvisna od prejemkov in zaposlitve v podjetju. Določajo ga po posebni tabeli in giblje se od 1,4% do 3,20% oziroma od 224 dinarjev do 1280 dinarjev za zaposlitev daljšo od 11 do 12 let. Če samo ti podatki govore, da to ni dodatek s katerim bi hoteli povišati tarifno postavko, ker ni njen sestavni del, povišati tarifno postavko, temveč res spodbuda za stalno zaposlitev.

KAKOVOST JE ODLOČILNA

Nagrajevanje po enoti proizvoda je, kot rečeno, najbolj značilna novost.

Za vsako delovno operacijo ali skupino operacij so določili znesek, ki naj ga dobi delavec za proizvedeno količino. Ti zneski ali cene kot pravijo so določeni na osnovi izkustvenih normativov potrebnega izdelavnega časa pri normalnem prizadevanju povprečnega delavca. Cene za enoto so v tesni povezavi s tarifno postavko, vse skupaj pa ureja akordni cenik, ki vsebuje te podatke.

Vse delovne operacije za dele pohišta; čisto in kosmato tarifno postavko; izdelavni čas; čisto in kosmato ceno za enoto.

Tarifni pravilnik posebej določa, da za obračun osebnega dohodka po enoti proizvoda prizna jo le kakovostni izdelek, ali polizdelek.

Kolikšno delo so v »Brestu« opravili, naj nam pove samo tale podatek. Televizijsko mizico izdelajo v nad 90 delovnih operacijah, za stol »Sardan« pa potrebujejo nad 180 delovnih operacij.

KAKRŠEN VPLIV, TOLIKŠNA UDELEŽBA

Delavci in uslužbenci, ki niso obračunani po enoti proizvoda posamično ali v skupini, so deležni obračuna po doseženem skupnem uspehu. To pa pomeni, da so prejemki delavcev in uslužbencev odvisni od uspeha ali neuspeha oddelka oziroma podjetja. Njihovi prejemki so odvisni od tega kakšen vpliv imajo sami na ustvarjanje dohodka, oziroma koliko je njihovo delo važno za obrat ali celotno tovarno. Če recimo ustvarijo 10% več sredstev, potem dobijo tehnični uslužbenci za 10% višje prejemke od tarifnih postavk, uslužbenci splošnega sektorja za 8 in računskega za 7%. V enakem razmerju pa se le-tem znižujejo prejemki, če je dohodek manjši.

IZPLAČILO PREMIJ ZA DOKUMENTIRANE USPEHE

Glede premiranja je rečeno v tarifnem pravilniku, da od te vrste nagrajevanja ni izključeno nobeno delovno mesto, toda vsako izplačilo premij je treba dokazati. Za prihranek je priznano 10% premija od vrednosti prihranjenega materiala, kdor pa porabi več materiala kot je predvideno, premijo izgubi, ali pa se mu zmanjša celo osebni dohodek.

Racionalizatorjem je dana posebna spodbuda. Tarifni pravilnik določa:

Od čiste vrednosti racionalizacije dobi tisti, ki jo je predložil enkrat 20% prihranka, če je racionalizacija uporabljiva za eno leto. Če je uporabljiva dalj časa pa v razmerju do uporabe.

ČASTNIH FUNKCIJ SE NE NAGRAJUJE!

Kljub naštetim dobrim stvarim in novostim pa je treba izreči tudi kritično pripombo k poglavju, ki ureja nagrade. Med drugim je rečeno, da lahko izplačajo nagrade za izredno dosežen uspeh v proizvodnji organizaciji dela itd. Toda ta stvar ni podrobneje razčlenjena. To je ena izmed slabosti. Druga še vedno je slabost v tem poglavju pa je določilo, da lahko dobi nekdo nagrado za »posebne zasluge uspešno delo organov delavskega upravljanja«. Kakšne bi naj bile te posebne zasluge, ni razčlenjeno, sicer pa kot vemo, častnih funkcij ne nagrajujemo in zato to določilo kazni tarifni pravilnik.

Nasteli smo le nekaj najbolj značilnih novosti, ki jih vsebuje tarifni pravilnik Tovarne pohišta »Brest«. Prostor nam ne dopušča, da bi obširneje spregovorili še o drugih stvareh. Lahko rečemo, da je ta tarifni pravilnik zgled, kako ga je treba sestaviti.

Peter Dornik

TARIFNI PRAVILNIK MARIBORSKE LIVARNE

ENKRAT VEČ SREDSTEV

za nagrajevanje po učinku

V Mariborski livarni so že prve dni aprila začeli razpravljati o osnutku tarifnega pravilnika. Kot zatrjujejo, ni bilo bistvenih pripomb. Zakaj ne?

Verjetno zato, in tudi to trde v podjetju, ker so uveljavljena v tarifnem pravilniku tista načela, ki zagotavljajo pridnemu delavcu večji osebni dohodek. Lani je znašal skupen osebni dohodek tistih delavcev, ki so delali po normi ali akordu 57 milijonov dinarjev. Letos pa so sredstva namenjena za nagrajevanje po učinku, podvojena. Pri predvideni porazdelitvi čistega dohodka, ki naj bi ga ustvarili v letošnjem letu, so v tem podjetju namenili za nagrajevanje po učinku 109 milijonov dinarjev ali 76% sredstev, ki so namenjena za osebne dohodke.

Seveda so skladno s tem tudi normirali nekatera delovna mesta, za katere so sicer prej menili, da je le težko vpeljati norme. Kjer niso mogli določiti posamičnih norm — zaradi tehnološkega procesa dela — so vpeljali skupinske norme (recimo v oddelku vlečne medenine). V skladu pa je določena norma na kilogram odpremljenih ali prodanih izdelkov tako, da je tu nagrajevanje že kar precej podobno nagrajevanju po enoti proizvoda.

Precej so tudi soreninili premijski pravilnik. Kot zatrjujejo, se bo letos kros premirancev zelo razširil. V obeh obratih namreč spremljajo gibanje stroškov in prav spremljanje stroškov bo eno izmed izhodšč za ugotavljanje premij.

Za da bodo na tekočem, ka-

KOLEKTIV

TOVARNE VOLNENIH IN VIGOGNE IZDELKOV MARIBOR

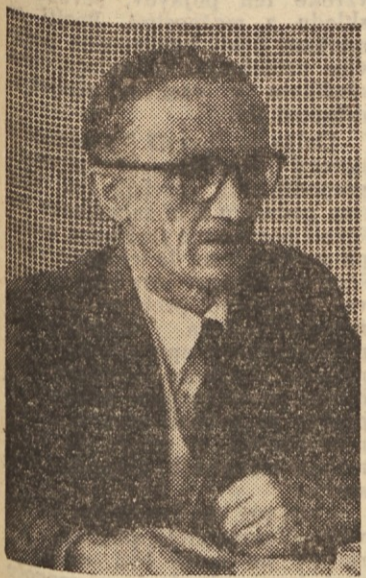
PROSLAVLJA 40-LETNICO KPJ Z ISKRENIMI ŽELJAMI VSEM DELOVNIM LJUDEM, DA BI POD VODSTVOM PREKALJENE ZVEZE KOMUNISTOV DOSEGLI ČIMEVČJE USPEHE V GRADITVI SOCIALIZMA

PROBLEMI VAJENSKE MLADINE

V ponedeljek, 18. maja, je bil v prostorih Delavske enotnosti sestanek, na katerega smo povabili predstavnike sindikatov, posameznih vajenskih in industrijskih šol in predstavnike obrtnih in trgovinskih zbornic. Zeleni smo zvedeli:

- kako se vajenci na šolah praktično in teoretično usposablajo za svoj poklic
- kako sodelujejo v šolskih odborih, razredih in šolskih skupnostih
- kakšni so materialni pogoji vajencev

Kot prva sta v razpravi sodelovala Janez Planinšek in Peter Fridoh, učenca vajenskih šol v Kranju in Celju, nato pa je Lojzka Slekovec, učenka vajenske šole raznih strok v Mariboru, navedla nekaj podatkov iz ankete, ki so jo na tej šoli izvedli med vajenci:

MILAN STANČIČ, referent za kadre Trgovinske zbornice LRS

»Mnogi vajenci so precej oddaljeni od učnega mesta. Ker imamo deljen delovni čas, jim primanjkuje časa za učenje. Tudi slabo gnotno stanje in neurejene družinske razmere zmanjšujejo učne uspehe. Nekateri živijo v teshih stanovanjih in nimajo primernega prostora za učenje.

Kino predstave radi obiskujemo. Zal se nas le 2% zanima za umetniške filme. Tudi v gledališče radi hodimo, to pa zavoljo tega, ker šolsko vodstvo vsak mesec prireja predavanja o gledališčih, ki so na sporedu.

Profesorica slovensčine izbira za domače naloge teme iz našega življenja. Ko v teh prostih spisih opisujemo svoje težave, nam svetuje, kako naj se jih rešimo.

Marsikdaj starejši delovni tovariši slabo vplivajo na vajence. O tem smo pisali tudi v šolskih nalogah.

Športno se vajenci bolj malo udeležujemo, ker nimamo časa za to. Tudi telesne vzgoje imamo v šoli premalo. Telovadimo le vsake 14 dni po dve uri.

Milorad Vidovič, učenec Industrijske šole v Mariboru:

»Našo šolo konča precej učenec z odličnim uspehom. Mnogi

bi se želeli še naprej izobraževati, pa se premislijo, ker bi morali opraviti sprejemni izpit za vpis na Tehniško srednjo šolo. Zdi se, da je ta izpit odveč, kajti nekdanji naši kolegi, ki obiskujejo Tehniško srednjo šolo, pravijo, da jim pouk ne dela nobenih preglavic in da bi lahko opravili izpite kar čez dva letnika.«

Tovariš Vidovič je dejal še, da šola dobiva majhno dotacijo (okoli 20 milijonov dinarjev). Vsako leto prodajo izdelke, ki jih naredijo učenci in tako zberejo 14 milijonov dinarjev. Iz teh sredstev jih nagrajujejo. Najvišja nagrada v III. letniku je 2200 dinarjev.

Viktor Kotolj, učenec Industrijske kovinarske šole v Kopru, je razpravjal o letovanju vajencev. Povedal je, da za to na njihovi šoli doslej ni bilo denarja. Letos so si pomagali tako, da je vsak učenec dal mesečno 200 dinarjev v poseben sklad za letovanje.

Marijan Gorenc, učenec Metalurško-industrijske šole Jesenice, je dejal, da se njihova šola sicer imenuje metalurška, ne vzgaja pa jih za poklice, ki pridejo v poštev za jeseniško železarno. Večina učencev se uči za ključavničarje in električarje, čeprav jih je že sedaj na Jesenicah preveč, medtem ko na šoli skoraj ni livarskih vajencev.

Tovariš Gorenc je dejal še, da dobivajo učenci redne mesečne prejemke, mimo tega pa še nagrade. Nagrade so odvisne od učenih uspehov.

Lojze Bovine, član Okrajnega komiteja LMS v Celju:

»V celjskem okraju imamo 11 vajenskih šol. Poučujejo večidel honorarni predavatelji. Z njimi imamo veliko težav, ker pouka ne jemljejo dovolj resno. Bajje jim jemlje voljo — nizek honorar. Kolikor vem, je res, da predavajo tudi po tovarnah in drugih šolah.«

Tovariš Bovine je še omenil, na njihovi vajenci letujejo vsako leto v domu Počitniške zveze v Rovinju. Letno jih odide k morju 800 do 900.

Tovariš Milan Stančič, referent za kadre pri republiški trgovski zbornici, je razpravjal o nekaterih problemih izobraževanja vajencev v trgovini. Po njegovem

mnenju je treba v vajenskih šolah ustvariti boljše delovne pogoje. Tam, kjer je strnjen pouk, so uspehi neprimerno boljši. Za mladega človeka je namreč zelo težko, če samo dvakrat na teden obiskuje šolo. V dneh, ko nima pouka, se zanima za druge reči in prihaja potem morda nehoti ne pripravljen v šolo. Tudi njegovo znanje ni tako trdno. V drugih republikah je več šol s strnjanim poukom. Pri takem načinu šolanja se lahko bolje razvijejo tudi mladinski aktivni.

Nato je razpravjal o šolskih predavateljih. V trgovskih vajenskih šolah imajo na primer 122 predavateljev (22 je stalnih, 90 honorarnih). Uspehi ne morejo biti dobri, če predavatelj preživijo samo učne ure z mladino.

»V trgovini imamo 2000 vajencev,« je nadaljeval tovariš Stančič, »ki se šolajo v osmih šolah. Tri šole so celoletne, v petih pa je strnjen pouk. Trgovska šola v Kranju, ki praznuje 75-letnico obstoja, je za to priložnost pripravila bogat spored.

Mladinski aktiv te šole je v letu dni organiziral 12 političnih in 5 strokovnih predavanj, 6 športnih prireditev in storil vse potrebno, da so si vajenci ogledali 26 strokovnih splošnoizobraževalnih filmov. Priredili so tudi

Takole je bilo v uredništvu našega lista med razgovorom vajencev s predstavniki sindikata, obrtne in trgovinske zbornice, mladinske organizacije ter našimi novinarji

bodo dozoreli pogoji za skrajšan delovni čas, bomo morali vajencem omogočiti, da se bodo v večji meri kulturno, športno in družbeno vzgajali.

Mladino tudi slabo usmerjamo v razne poklice. Običajno jo damo v vajenski uk šele potem, ko ugotovimo, da v šoli ne bo uspevala, in jo brez posebnega premisleka napotimo v tiste poklice, kjer so še prazna delovna mesta.

bi lahko reševali po temeljiti razpravi v šolskih odborih. Zal je sestava let-teh zelo slaba. V industrijskih in vajenskih šolah je v teh odborih 1118 članov, od tega je 608 uslužbenec in le 205 delavcev. Šolski odbori poslušajo poročila upraviteljev, sklepajo o različnih kaznih, ne proučujejo pa posameznih problemov, niti se ne ukvarjajo z vzgojnimi in gnotnimi vprašanji šole. Zakoni omogočajo, da predstavniki učencev v organih upravljanja lahko opozore na svoje probleme. Se zmeraj pa nekaterim ni jasno, kako naj bi sodelovali učenci v upravljanju in kdo naj bi skrbel za to, da bi res sodelovali, ali organizacija Ljudske mladine ali pa tudi predavatelji. V Sloveniji je še vedno 12 vajenskih in industrijskih šol, kjer v šolskih odborih ni predstavnikov učencev, čeprav to zakon določa.

Organizacije Ljudske mladine uvajajo v zadnjem času novo obliko upravljanja v tiste šole, kjer imajo vajenci samostojne delavnice. Te šole prodajajo svoje izdelke in se tako vzdržujejo. Zato je prav, da učenci vedo, kakšna je kvaliteta izdelkov, po kakšni ceni jih prodajajo in v kakšne namene gre denar. Centralni komite Ljudske mladine Slovenije je predlagal, naj bi v teh šolah ustanovili svete delavnic. Poleg učencev naj bi bili v njih tudi mojstri in člani šolskega odbora. Učenci bi imeli poleg prav gotovo boljši odnos do praktične vzgoje. Spremljali bi proizvodnjo, si prizadevali, da bi odpravljali resne slabosti in ustvarjali več sredstev.

Tovariš Bricej, načelnik Sekretariata za delo LRS:

V strokovnem usposabljanju nižjih gospodarskih kadrov se v zadnjem času kažejo dve smeri. Nekaj jih usposablja vajenske šole, nekaj pa se jih izobražuje v delavnicah in podjetjih. V zvezi s tem nastaja vprašanje, ali je sploh potrebno dve ali triletno učenje, če pomočnik zasede ena-

delo po posebnih programih. Glede na učni uspeh jih nagrajujejo v šoli, v delavnici pa po sistemu točkovanja. Točke obračunavajo ob koncu meseca. Za prvo nagrado so določili 1500, za drugo 1000, za tretjo pa 500 dinarjev.

ERVIN DOUGAN, predsednik Republiškega odbora obrtnih in komunalnih delavcev Slovenije

Privatni obrtniki pa slabo nagrajujejo vajence. Mnogi jim tudi ne izplačujejo redno nagrad. Vajenci, ki se pri mojstrih hranijo in pri njih tudi stanujejo, jim to dobro plačajo, ker morajo delati od jutra do večera.

Razlike v nagradi med prvim in drugim letnikom je 1000 dinarjev. Toda razlika v količini in kvaliteti dela med vajenci prvega in drugega letnika presega 1000 dinarjev! Zato naj bi tako nagrajevanje, kakor ga je predlagal Centralni komite Ljudske mladine, uvedli tudi zasebni obrtniki.

»Zasebni obrtniki,« je dalje dejal tovariš Kramar, »se tudi pri pouku vajencev ne držijo učnih programov. To lahko opazimo pri preizkusnih in pomočniških izpitih. Mojstri gledajo le na svoje koristi in zaposlijo vajenca tako, da se čimprej priuči določene delovne operacije. Tudi privatni mojstri ne vedo, kakšni so učni programi za praktično delo. Zavoljo tega ni čudno, če absolventi vajenskih šol odpovejo pri pomočniškem izpitu, kadar je treba kaj praktično izdelati.«

Tovariš Kramar je še omenil, da se vajenci nekaterih strok učijo obrti dlje, kot je potrebno. V Zavodu za tehnično vzgojo, ki so ga pved kratkim organizirali v okviru Ljudske tehnike, bodo začeli prirejati tečaje za pošolsko izobraževanje mladine. V teh tečajih se bodo udeleženci v nekaj mesecih usposobili za razne poklice.

Iz tega pogovora lahko povzamemo, da je v šolskih odborih še vedno premalo predstavnikov učencev. Razen tega bi morale vse probleme, ki zadevajo delo in vzgojo vajencev, obravnavati šolske in razredne skupnosti in dati predloge za rešitev šolskim odborom in predavateljem.

Nagrajevanje, kakršnega so uvedli v nekaterih podjetjih, bi kazalo posnemati, ker omogoča, da prejemke vajencev uredimo po njihovih uspehih v šoli in po praktičnem delu v delavnici.

Vsekakor pa lahko pričakujemo, da se bo po reformi strokovnega šalstva izpopolnilo praktično usposabljanje in teoretično izobraževanje vajencev.

Poslej bomo morali še večjemu številu vajencev omogočiti letovanja. Skupaj z družbenimi organizacijami naj bi šolska vodstva izdelala načrte, da bi se čimveč mladih vključilo v razna športna telesnovzgojna in kulturno-prosvetna društva.

Pripravil N. Borštnar

Sestanek v uredništvu

7 ekskurzij, 6 proslav, 5 zborovanj ter 6 gledaliških predstav.

Nato se je oglasil tovariš Leopold Krese. Dejalo je, da se mu ne zdi prav, da se vajence takoj šteje kot prave delavce, ki morajo delati osem ur. Zavoljo

LEOPOLD KRESE, podpredsednik Republiškega sindikalnega sveta

tega nastaja kopica problemov. Vajencem primanjkuje časa za drugo udeleževanje. Včasih pozabljam, da bo vajenec pozneje na delovnem mestu zamenjal starejšega delavca. Zavoljo tega je med drugim tudi važno, kako je z njegovim zdravjem. Brž ko

Vajence naj bi tudi različno nagrajevali. Tovariš Krese je glede industrijske šole TAM v Mariboru dejal, da zakon ne prepoveduje različnih oblik nagrajevanja. Vprašanje je le, kako je s sredstvi. Tudi šola, ki prejema dotacijo, bi lahko uvedla ustrezno nagrajevanje.

Milorad Vidovič: »Na naši šoli vsi vemo, koliko izdelkov smo napravili, zato tudi mnogi negodujejo, ker nismo temu primerno nagrajeni.«

Leopold Krese, podpredsednik RS ZSJ za Slovenijo: »Zdi se mi, da ni nobenih preprek za različne oblike nagrajevanja ne samo v industrijskih šolah, marveč tudi za obrtne vajence. Če to zakonska določila preprečujejo, potem jih je treba popraviti. S spodbudnim nagrajevanjem bomo dosegli, da se bodo mladi ljudje odločali tudi za poklice, ki so napornejši.«

Ervin Dougan, predsednik republiškega odbora obrtnih in komunalnih delavcev, ki je nato povzel besedo, je govoril o kvalifikacijah v obrti, o strokovnem izobraževanju vajencev in se zavzemal za periodično vajenske šole s strnjanim poukom. Vajenci, ki bodo med šolanjem živeli v internatih, bodo pridobili veliko več znanja prav zaradi sistematičnega in rednega dela. Menil je, da bi lahko na teh šolah prirejali tudi izpite za tiste priučene delavce, ki delajo v podjetjih, pa bi hoteli nadaljevati šolanje.

O nagrajevanju vajencev po učinku je govoril Ignac Pavlin, član okrajnega komiteja Ljudske mladine v Kranju. Povedal je, da industrijska šola »Iskres«, metalurška šola na Jesenicah, tovarna »Peko« v Trzinu in »Planika« v Kranju nagrajujejo vajence po učinku. Vajenec lahko prejme 3000 oziroma 4500 dinarjev, kakor je predlagal Centralni komite Ljudske mladine, vendar lahko dobi na primer v »Planiki« tudi večjo nagrado. Vajence v tej gospodarski organizaciji namreč nagrajujejo po učinku. S takim nagrajevanjem ne izboljšujejo le njihovih materialnih pogojev, marveč jih skušajo pripraviti, da se bodo takoj, ko se zaposle v industriji, zavzeli za nagrajevanje po učinku.

Tovariš Pavlin je nato govoril o delu šolskih odborov. V kranjskem okraju povečini dobro delajo. Isto velja tudi za šolske, razredne in domače skupnosti. V šolah lesne stroke v Škofji Loki in v Cerkljah pa delo šolskih odborov ni ravno zgledno.

»Zaradi slabega političnega dela in pomanjkljive družbeno-ekonomske vzgoje vajencev,« je v svoji razpravi dejal tovariš Marjan Rožič, član predsedstva CK LMS, »prispijujejo vajenci drugim vso krivdo, da nekatera njihova vprašanja niso rešena. Pozabljajo pa, da bi lahko v organih družbenega upravljanja sami pomagali odpravljati nekatere slabosti. Vrsto problemov, ki nastajajo v vajenskih šolah,

MARJAN ROŽIČ, član predsedstva CK LMS

ko delovno mesto kot delavec, ki se je priučil dela v enem tednu. Pogosto doseže delavec večji delovni učinek kot tisti, ki se je strokovno šolal. Verjetno je to posledica nesmotrnih učnih načrtov, ki posvečajo preveč pozornosti teoretičnemu pouku. Zeleni bi opozorili na to, da naj bi se z vprašanjem, koliko praktičnega dela naj vsebujejo učni načrti za strokovne šole, ukvarjali najvišji organi.

Naposled se je oglasil tovariš Božo Kramar, predstavnik Okrajnega obrtne zbornice Ljubljana, ki je najprej razpravjal o nagrajevanju vajencev:

»Člani okrajne zbornice so pred nedavnim v občinah Kočevje, Trbovlje, Zagorje in Vrhnika proučevali izobraževanje ter nagrajevanje vajencev. V nekaterih obratih, kot n. pr. v Ključavničarstvu Kočevje, nagrajujejo vajence za njihovo praktično in teoretično

Mladi udeleženci sestanka so spregovorili o svojih problemih

KONKRETIZIRATI SKLEPE IV. KONGRESA

(Nadaljevanje s 1. strani)

zorili, da problem je in da ga je treba dalje proučevati. Iz tega izhaja naloga, naj vse sindikalne organizacije skupaj z drugimi državnimi in društvenimi organi in inštituti proučujejo odnos med podjetji glede delitve sredstev, analizirajo dejansko stanje in vzroke, da je tako. To je glavna, bistvena naloga.

Potem je s primeri pokazal, kako je treba konkretno proučevati ta problem, in poudaril potrebo, da v sedanjih pogojih ugotovimo, kakšen dohodek je doseglja gospodarska organizacija na delavca, kakšen dohodek ustvarjajo z vloženimi sredstvi posamezna podjetja in panoge, kakšna je v naturalnih pokazateljih proizvodnja na delavca itd., potem pa je nadaljeval:

»Tako zbrani podatki nam zagotavljajo možnost za različno uporabo pogojev za poslovanje posameznih gospodarskih organizacij. Za ureditev odnosov pri delitvi dohodka med podjetjem in skupnostjo je analiza delovnih pogojev in proučevanje rentabilnosti poslovanja ena najpomembnejših konkretnih nalog. Pri tem seveda nastane cela vrsta drugih vprašanj, ki bi jih bilo treba proučiti v zvezi z zastavljenim problemom. Jasno je, da lahko tu le v najbolj grobih potezah nakažemo posamezne vidike te zapletene problematike. Pri tem si ne delam prav nobenih utvar, da bo s tem urejen problem v celoti. To je samo začetak. Iz tega, kako se bomo lotili tega problema, iz razprave in ugotavljanja dejstev, iz analize stanja v podjetju — ali so vzroki sedanjega stanja v politiki cen ali v delovanju gospodarskih instrumentov, ali so v delitvi ali v konkretni politiki izvoza in uvoza, ali v politiki deviznih koeficientov itd. — lahko začnemo razčlenjevati celotno problematiko. Seveda tega ne smemo delati le od časa do časa, nesistematično (v tem primeru bi nastala nepotrebna zmešnjava v naših podjetjih in v vsem gospodarstvu), marveč se moramo teh problemov lotiti študijsko in postopno, se pravi tako, kakor je to naznačil tovariš Tito v uvodni besedi na našem kongresu. Pri tem bi bilo koristno, da bi najprej ugotovili odnose v storilnosti, pa čeprav v najbolj grobi obliki, potem pa bi to postopno dalje proučevali.«

oziroma delitev sklada osebnih dohodkov povežemo z delovnim učinkom, in sicer s kompleksnim delovnim učinkom, se pravi, ne le s količino proizvedenih enot, temveč tudi z rentabilnostjo poslovanja.

V to je torej vključena tako količina kakor tudi lastna cena (potrošnja energije in materiala, višina pogonske in druge režije itd.). Iz tega izhaja, da mora vsako podjetje upoštevati tudi tehnološki proces pri določanju kompleksnega načina nagrajevanja in pa ugotoviti najprimernejša delovna mesta, na katerih je mogoče meriti delovni učinek in stroške poslovanja. Ugotavljanje delovnega učinka pa ni izvedljivo na vsakem delovnem mestu, zato je treba uvesti večje enote, ekonomske enote. V skladu s tehnološkim procesom ekonomske enote je treba to urediti tako, da je plačni sklad odvisen od učinka količine in rentabilnosti pri enoti proizvoda.

Potem ko je tovariš Vukmanovič poudaril, da pri urejanju tega vprašanja ni šablon, marveč je treba vprašanje obravnavati v vsaki tovarni posebej, je dejal: »Norme so bile prav tako eden izmed pomembnih problemov, o katerih smo razpravljali na kongresu. Načelno smo zavzeli stališče, da je mogoče revidirati norme, in sicer v primeru, kadar uvajamo nove stroje, nov tehnološki proces, novo mehanizacijo itd., torej takrat, kadar se ustvari med delavci nov odnos.«

Tovariš Vukmanovič je opisal nekatere pojave pri določanju preniknih ali previsokih norm, pojave pogostih, nepotrebnih norm in nevsklajenosti norm med sorodnimi podjetji, potem pa je nadaljeval:

»Mislim, da je pri konkretizaciji sklepov kongresa najvažnejša naloga, da se načelno borimo proti splošni težnji zniževanja norm in da po normi vplivamo na celotni odnos plačnega sklada in blagovno-denarnih skladov. Ne, politika se ne vodi po tej poti, temveč po poti omejevanja sredstev podjetij. Norma in tarifa pa sta notranji zadevi podjetja. Boriti se moramo, da bodo podjetja počasi uvedla tak tehnološki proces in sistem nagrajevanja, ki bo ustrezal vsakemu posameznemu podjetju in bo v skladu z najbolj stimula-

tivnim načinom za večjo storilnost ter z najbolj pravičnimi odnosi med delavci. To bomo dosegli, če bomo organizirali vrsto posvetovanj med podjetji ter posredovali pozitivne izkušnje drug drugemu, sorodnemu podjetju.«

GOSPODARSTVO JE NEDELJIVA CELOTA

Potem je tovariš Vukmanovič govoril o gospodarskem razvoju: »Ena najpomembnejših nalog sindikata je prav v tem, da pomaže gospodarsko gibanje Jugoslavije v celoti, da bomo imeli orientacijo pri urejanju posameznih vprašanj v podjetju in komuni ter pregled nad splošni problemi gospodarskega razvoja kot celote. Sindikalne organizacije naj uporabljajo gradivo, ki pride v zvezi s temi vprašanji na razpravo v skupščini, tako da bodo vedno na tekočem, in sicer ne le iz političnih razlogov ter zaradi razlage doseženih rezultatov in uspehov, marveč tudi za konkretno orientacijo organov upravljanja v podjetju in v komuni. Kadar ti organi samoupravljanja sprejemajo posamezne sklepe v zvezi z življenjsko ravnanje ali z gospodarskim razvojem, sklepe, ki vplivajo na stabilnost realnega zaslužka ipd., si morajo prizadevati, da so ti sklepi pravilni in vsklajeni z interesi gospodarstva kot celote.«

Tovariš Vukmanovič je omenil potrebo, naj centralni organi spremljajo in upoštevajo gibanje na terenu, potem pa je dejal:

»Naš sindikat je organizacija, ki deluje operativno, proučuje konkretne probleme v posameznih panogah in podjetjih, ki jih je mogoče preprečiti (zdej ali v perspektivi). To se pravi: kadar govorimo o gibanju gospodarstva, mora sindikat v podjetju posredovati za spremembo v politiki proizvodnje, po potrebi pa tudi pri državnih organih, da bi podjetjem olajšal položaj. Brez tega ne bi mogel izpolnjevati svojih družbenih funkcij v gospodarstvu, ne bi mogel vplivati na oblikovanje zaslužkov delavcev ipd.«

KOMUNA BO IMELA VEČ SREDSTEV LE, ČE BO NARAŠČAL SKUPNI DOHODEK

Dalje je tovariš Vukmanovič govoril o dejavnosti sindikata pri združevanju skladov več podje-

tij, poslovnih skupnosti itd. ter opozoril na škodljive lokalistične pojave, ki se na tem zelo važnem področju kažejo v raznih oblikah.

»Zdej bi prešel na problem komune. V tem pogledu imamo najmanj izkušenj, čeprav je to zelo važen problem. Našel bi le nekaj vprašanj, ki bi jih konkretizirali in sistemizirali. Predvsem gre za problem formiranja sredstev v komuni. Očitno je: kolikor sredstva v komuni naraščajo, toliko bolj se v našem sistemu veča tudi možnost za širši standard delavcev. Kongres je tudi glede tega ugotovil, da ne moremo zahtevati večjih sredstev komun v odstotkih od dohodka, ki ga ustvarimo na določenem ozemlju. V sedanjem položaju ostane povprečno 30 odstotkov ustvarjenega družbenega proizvoda iz družbenega gospodarstva na razpolago komunam v raznih skladih. Orientirati se morajo v povečanje skupnega dohodka, da bo teh trideset odstotkov absolutno pomenilo več, se pravi, da bomo dobili več sredstev.«

Naj povem nekaj besed o problemu odnosa med delavci v posameznih komunah in o njihovem položaju znotraj komun. Mislim, da posvečamo temu problemu zelo malo pozornosti; za nas pa je to važno vprašanje, od katerega so odvisni realni zaslužki delavcev in celotna življenjska raven, ki je v posameznih komunah različna. Iz tega izhaja naslednje: proučevati standard delavcev v posameznih komunah, položaj v posameznih mestih in drobne vzroke, zaradi katerih je standard različen. Tu očitno delujejo tudi sredstva skladov za skupno potrošnjo v podjetjih, ker so ta sredstva menjena predvsem za zagotoviti standarda delovnih ljudi.

Drugi problem je tale: ali je mogoče dovoliti svobodnejše razpolaganje s sredstvi, ki ostanejo komuni. To je zdej namensko določeno, na primer za investicijski sklad, kmetijski sklad, sklad za ceste, stanovanjski sklad itd. Organi komune zdej ne smejo prenašati sredstev iz enega sklada v drugega, komune pa bodo vzporedno s krepitvijo družbene kontrole nad uporabo teh sredstev čedalje bolj postavljale te zahteve.

SINDIKALNI SVETI NAJ BODO RESNICNA VEZ MED PODJETJEM IN KOMUNO

Tretja naloga je, kako komune trošijo sredstva. To pomeni proučevati vzroke za naraščanje cen živil, cen komunalnih in obrtnih storitev, gostinstva, trgovskih uslug itd. Ugotoviti moramo, kaj je tu mogoče storiti s pravih razpolaganjem s temi sredstvi. To so velika vprašanja, od katerih je odvisna življenjska raven delavcev v mestih.

Mislim, da je treba na tem področju vreči v boj naše sindikalne svete, ki naj bodo zveza med komun in podjetjem, med uporabo komunalnih skladov in skladov za skupno potrošnjo podjetij na tem področju. Za reševanje teh vprašanj ne moremo postreči z recepti, to pa seveda ne pomeni, da ni mogoče prenašati in izmenjavati izkušenj, pri čemer naj pomagajo tudi višji sindikalni organi. Konkretna naloga je boj za usposabljanje sindikalnih organov znotraj komune za izpolnitev te naloge.

Potem je tovariš Vukmanovič govoril o stanovanjskem problemu:

»Kongres je ugotovil, da v naših pogojih dajemo znatna sredstva za graditev stanovanj in da ne moremo zahtevati za stanovanjsko graditev višjega odstotka skupnega narodnega dohodka, ker bi to nujno zmanjšalo druge oblike potrošnje (standard ali splošno potrošnjo, armado, gospodarsko graditev itd.). Stanovanjski problem pa je zelo resen. Kongres ga je postavil kot velik ekonomski in socialni problem, ker pomanjkanje stanovanj negativno vpliva na proizvodnjo, na proces oblikovanja sodobnega delavskega razreda pri nas itd. Pomanjkanje stanovanj je očitno tudi socialni problem, ker vpliva na življenjske razmere delovnih ljudi. Poudariti je treba, da ima ta problematika pogosto tudi politične vidike; mislim na pojave protekcije pri delitvi stanovanj. Kongres je v tej zvezi zastavil dvoje osnovnih nalog. Prva je v širši stanovanjski graditvi ob istočasno večji proizvodnji in dohodku, ker bomo na ta način dobili več sredstev tudi za graditev stanovanj. Druga pa je izkoriščanje mož-

nosti za pocenitev stanovanjske graditve.«

Potem je tovariš Vukmanovič naštel nekaj primerov za konkretizacijo teh nalog. Poudaril je nujnost, da rešitve prilagodimo konkretnim možnostim posameznih komun. Prav tako je omenil škodljivost protekcije in dejal, da imajo sindikati v tem pogledu velike naloge.

»V kongresnem gradivu je tudi problem socialnega zavarovanja,« je dejal. »Če že dajemo velika sredstva iz narodnega dohodka za socialno zavarovanje (zdravstveno, pokojninsko, invalidsko itd.), ne smemo dovoliti, da delavci ne bi mogli na tej osnovi uveljaviti svojih pravic.«

Tovariš Vukmanovič je naštel nekaj negativnih pojavov zlasti v zdravstveni službi in poudaril, da so to zelo zapleteni problemi, ki jih morajo sindikati reševati skupaj z drugimi činitelji. Po njegovem mnenju je treba proučevati te probleme v tem smislu, da bomo odstranili materialne vzroke teh pojavov, seveda v skladu z možnostmi. Boriti se moramo proti konkretnim pojavom protekcije. Ta naloga čaka sindikate v vsakem podjetju, ustanovi itd.

Dalje je tovariš Vukmanovič govoril o stanovanjski skupnosti, gospodinskih servisih ipd. »Na tem področju šele začnemo reševati posamezne probleme, s tem pa ne rešujemo le vprašanj širšega družbenega standarda, marveč praktično problem širšega, neposrednejšega vključevanja prebivalstva v upravljanje kompleksne družbene problematike, hkrati pa ustvarjamo pomembne pogoje za gospodarsko neodvisnost ženske, se pravi, da ženo rešimo nekaterih gospodinskih skrbi.«

Tudi pri tem problemu je tovariš Vukmanovič poudaril, da rešitev ne more biti enaka v vseh komunah, da je ni mogoče izenačevati v industrijskem središču in v majhnem kraju. To moramo obravnavati postopno, v skladu s konkretnimi materialnimi pogoji ter upoštevati zavest ljudi, ki živijo v določeni sredini.

Ko je govoril o problemu delavske mladine, je tovariš Vukmanovič opozoril na nekatere pomanjkljivosti. Dejal je, da položaj delavske mladine glede plačevanja ni dobro urejen, da strokovno izobraževanje mladine ni zadovoljivo in da sindikati premalo proučujejo življenjske in delovne pogoje mladine.

POVEZUJMO TEORIO S PRAKSO

V zvezi s problemi organov delavskega samoupravljanja je tovariš Vukmanovič poudaril stališča kongresa, ki se kažejo v naslednji politiki: poglobljati znanje članov delavskih svetov, in sicer v obliki raznih tečajev v podjetju, na delavski univerzi itd., hkrati pa v praksi usposabljanje delavske svete za upravljanje gospodarstva. Ko je govoril o izobraževanju delavcev, je tovariš Vukmanovič poudaril na kongresu sprejeta stališča, ki se nanašajo na strokovno izobraževanje, posebej pa še pomen podjetij, ki naj bodo glavni organizatorji strokovnega usposabljanja delavcev. Hkrati je nujno tudi čim tesnejše sodelovanje in vsklajeno delo pri izpolnjevanju te naloge, ki jo je treba urejati skupno s centri za strokovno izobraževanje, z delavskimi univerzami in z drugimi ustreznimi ustanovami, ki jih organizirajo sekretariati za delo.

Na koncu se je tovariš Vukmanovič pomudil ob nalogah, ki jih je zastavil kongres v zvezi z mednarodnimi odnosi. »Kongres je pokazal, da zagovarja naš sindikat stališča, ki mu omogočajo sodelovanje z vsemi sindikalnimi organizacijami po svetu glede na politično usmerjenost. Zato ni naključje, da je bilo na našem kongresu 35 delegacij iz socialističnih in kapitalističnih držav, iz dežel Evrope, Azije, Afrike Avstralije in Južne Amerike, iz dežel z različno družbeno ureditvijo in z različno stopnjo gospodarskega razvoja. Kongres je pokazal, da lahko nastopajo jugoslovanski sindikati kot sila, ki združuje mednarodna sindikalna gibanja ter seznanja sindikalne organizacije drugih socializma, katereza središče je človek, in socialističnih odnosov, ki jih ustvarjamo, lahko uspešno razbijamo blokovsko izključnost. To je osnovna smer nadaljnje dejavnosti naših sindikatov na mednarodnem področju, uresničili pa jo bomo z vztrajnim prizadevanjem za sodelovanje v vsaki deželami sveta, tudi s tistimi, ki niso sodelovale na našem kongresu.«

KAKO BOMO NAGRAJEVALI

TARIFNE POSTAVKE

MERILA UGOTAVLJANJA OSEBNIH DOHODKOV

SINDIKATI NAJ BODO POBUDNIKI ZA STROKOVNO PROUČEVANJE PEREČIH VPRASAŃ IN IZMENJAVO IZKUŠENJ

Nato je tovariš Vukmanovič poudaril, da je drugi del problema v proučevanju delovanja sedanjih instrumentov za delitev dohodka med podjetjem in skupnostjo, t. j. ali so ti instrumenti dobri ali ne. Dejal je, da bi konkretizacija kongresnih sklepov glede teh vprašanj vsebovala naslednje: določiti in analizirati sedanje stanje pri razpolaganju s sredstvi med gospodarskimi panogami in podjetji ter znotraj panog, prav tako pa tudi v komuni, republikah in v okviru federacije. Tovariš Vukmanovič je dejal, da zahteva problematika delovanja določenih instrumentov delitve, minimalnih osebnih dohodkov itd. več strokovnega proučevanja. Rekel je, da morajo dati sindikati pobudo za to proučevanje, in nadaljeval:

»In zdej o problemu delitve znotraj podjetja. Kakor je znano, je bilo na kongresu načelno sprejeto stališče, da je tarifna politika notranja stvar podjetja. Kongres je izhajal iz postavke: če je delitev na sklade in zaslužke delavcev v podjetjih stvar kolektiva, oziroma če smo dovolili delavcem, da samostojno delijo sredstva na plače in sklade, potem je treba prepustiti kolektivom, da bodo samostojno razdeljevali sredstva za delavske zaslužke. Pri tem naj izostane sleherna naša intervencija glede določanja tarifnih postavk in naš vpliv na raven plač, in sicer zato, ker bi takšna intervencija in orientacija nujno pripeljala do centraliziranega poseganja v notranje zadeve podjetja, kar nam lahko le škoduje, koristiti pa ne more. Nasprotno, poseganje v razpolaganje s sredstvi je druga stvar, toda če smo že prišli k vprašanju delitve zaslužkov neposredno na delavce, je to stvar podjetja. Če je temu tako, in tako tudi je, če je v tem bistvo našega gospodarskega sistema, potem se mora po mojem mnenju naša tarifna politika, t. j. tisto, kar zdej razumemo pod tem pojmom, zlit v politiko pomoči podjetju, da bo našlo najpravičnejši sistem delitve zaslužkov med posamezne delavce. Kakšen je ta sistem? Kongres je načeloma razpravljal o njem. Gre namreč za to, da nagrajevanje

»Tarifni pravilnik« Brnica: Tarifna komisija je sklenila, da se pri sestavi tarifne postavke ne bo upoštevala šolska izobrazba, češ, da bi bili nekateri prizadeti, ker nimajo ustrezne šolske izobrazbe. Smatrate, da taka odločitev škoduje tistim, ki so se šolali ali ki so se prikopali do ustrezne višje izobrazbe in da ne vzpodbujata tistih, ki take izobrazbe še nimajo, so pa sedaj ustvarjeni pogoji, da bi si jo lahko pridobili.

Odgovor: Zgolj na podlagi Vašega pisma lahko presodimo, da ste v zmoti Vi in tarifna komisija. Iz vsega Vašega pisma diha misel, da se s tarifno postavko določa »plača« in da je treba pri določitvi take plače tudi upoštevati, kakšno izobrazbo ima oseba, kateremu se določa tarifna postavka. Taka misel ni utemeljena. Tarifna postavka se določa glede na elemente in zahteve delovnega mesta brez ozira na to, kdo je trenutno tam zaposlen. Pri določitvi tarifne postavke se torej mora upoštevati izobrazba, vendar ne konkretne osebe, temveč tista, ki jo zahteva delo na določenem delovnem mestu. N. pr. če zahteva delo na delovnem mestu izobrazbo srednje ekonomske šole, je to element, ki se mora upoštevati, ko se določa tarifna postavka. Če tarifna komisija ni tako ravnala, češ, ljudje, ki so že zaposleni, take izobrazbe nimajo, ni ravnala objektivno, ni upoštevala delovnega mesta, temveč je določala tarifne postavke kot plače določenim osebam in je torej ravnala napačno. Prav pa je ravnala, če je sklenila, da se pri določanju tarifnih postavk v tarifnem pravilniku ne upošteva izobrazba trenutno zaposlenih oseb, temveč izključno znanje, ki ga delo dejansko terja ne glede na to, kdo je tam sedaj zaposlen. Tako ravnanje pa je objektivno in v skladu z načelom, da je tarifna postavka samo merilo in ena izmed osnov za ugotavljanje osebnih dohodkov. Drugo zmotno mnenje pa je mnenje, da se plačuje osebna kvalifikacija. Plačuje se opravljeno delo. Velja načelo plačevanja po delu. Potemtakem ima delavec pravico obra-

čuna po tisti tarifni postavki, ki je določena za delovno mesto, kjer dela ne glede na svojo osebno kvalifikacijo. Smisel vašega vprašanja je drugače, namreč, ali gospodarska organizacija pravilno zaposluje svoje delavce, ali jih razporeja po delovnih mestih in delih po njihovem znanju, po njihovih sposobnostih. Če se v tarifni politiki dosledno uporablja načelo plačevanja po delu tako, da je osebni dohodek rezultat osebnih delovnih uspehov in poslovnih uspehov kolektiva, potem je kolektiv kot celota zainteresiran, da vsakdo dela po svojih sposobnostih, vsak delavec pa prav tako spet zainteresiran, da si pridobi znanje za zaposlitev na delovnih mestih, kjer je možno doseči večje osebne dohodke. Le če podjetje ne gospodari racionalno, mu je vseeno, kako so delavci zaposleni, lahko trpi zaposlitve ne glede na znanje in dejanske sposobnosti. Če pa tarifni pravilnik dosledno uveljavlja načelo plačevanja po delu in če so v njem določene tarifne postavke objektivno kot merila po delovnih mestih in če vodi podjetje politiko zaposlitve po sposobnostih, dejanskem znanju, potem je tak način za vsakogar vzpodbuden, da si pridobi večje znanje, večjo sposobnost in s tem možnost za boljše zaposlitev.

Kdaj občina lahko predpiše dopolnilni proračunski prispevek

T. P. C.: Tarifne postavke v novem tarifnem pravilniku ste samo korigirali tako, da ste vskladili razmerja znotraj gospodarske organizacije zaradi česar znaša povečanje teh postavk skupno komaj 4,7%. Dosledno pa ste vpekljali plačevanje po enoti proizvoda tako, da je osebni dohodek vsakogar vključno direktorjev odvisen od realizacije, pri čemer je uveden poseben normativ stroškov. Ker se že sedaj kaže zelo velik interes za boljše delo, za večjo proizvodnjo, večjo storilnost, se bojite, da bi utegnili utrpeti na predvidenih sredstvih za osebne

dohodke z uvedbo — izrednega proračunskega prispevka.

Odgovor: Menimo, da je Vaša bojazan neutemeljena. Svoj tarifni sistem ste zgradili na ekonomski podlagi tako, da zagotavlja večje osebne dohodke samo večja proizvodnja, ki pa mota biti rezultat večje storilnosti. Zaradi tega niste spreminjali razmerja med skladi in sredstvi za osebne dohodke v škodo skladov, temveč nasprotno ste predvideli zaradi takega sistema celo večji delež skladov kot preteklo leto. Če boste to tudi dosledno speljali, potem ni pogoja za uvedbo izrednega proračunskega prispevka. Tega lahko občinski ljudski odbor vpele samo za tiste gospodarske organizacije, kjer osebni dohodek presega 160% minimalnih osebnih dohodkov in — to je sedaj bistven pogoj! — kadar gospodarska organizacija razdeli čisti dohodek na osebne dohodke v nasprotju s smernicami o razporejanju čistega dohodka, ki jih določajo zvezni predpisi in priporo-

VEČJA STORILNOST — VIR VEČJIH DOHODKOV

M. S. L.: Vprašujete, kaj naj bi ukrenil vaš kolektiv, ker vam ne puste zvišati cen zato, da bi mogli povečati tarifne postavke. Trdite, da ne upoštevajo posebnosti Vašega podjetja, kjer lahko povečate plače samo s primernim povečanjem cen?

Odgovor: Vaše vprašanje kaže, da niste doumeli, za kaj pravzaprav gre pri sedanji tarifni politiki in zakaj je treba poprej opraviti poseben pripravljalni postopek, preden se izdelata sama tarifni pravilnik. Uredba o postopku pri sprejemanju tarifnih pravilnikov gospodarskih organizacij v svojem 14. členu izrecno določa, da gospodarska organizacija ne ravnata kot dober, skrben gospodar, če izdelata tak pravilnik, ki zmanjšuje gospodarski organizaciji sposobnost akumulacije. Če skušate doseči večje osebne dohodke s povečanjem cen, pomeni, da niste iskali virov za večje osebne dohodke v povečani storilnosti, v

čila zbora proizvajalcev. Te smernice pa so v uredbi o ureditvi razmerij v zvezi z razpolaganjem s čistim dohodkom in s sredstvi gospodarskih organizacij. S svojim tarifnim pravilnikom zagotavljate, da se lahko na osebne dohodke razdeli samo tisti del čistega dohodka, ki je rezultat večje storilnosti. To pa je realizacija temeljne smernice v razporejanju čistega dohodka in dokler boste tako ravnali, ne bo pogoja za uvedbo izrednega proračunskega prispevka, pa čeprav bi osebni dohodki presegali minimalne osebne dohodke za 160%. Ni to preseganje pogoj. To je le merilo. Pogoj pa je, da tako preseganje omogoča razporejanje čistega dohodka v nasprotju z omenjenim načelom. Izredni proračunski prispevek lahko prizadene samo tiste gospodarske organizacije, ki bi rade povečale osebne dohodke na kakšne druge načine in ne s poprejšnjim povečanjem storilnosti in z boljšim, bolj ekonomičnim poslovanjem.

zmanjšanju materialnih in poslovnih stroškov, v boljši, racionalnejši izrabi delovnega časa, v racionalnejši zaposlitvi, temveč pričakujete, da vam morajo tako rekoč drugi delavci iz drugih gospodarskih organizacij nekaj prispevati, da boste imeli večje osebne dohodke. To pa seveda nima pravnih ničesar ukrepata s takim namenom kot ga omenjate v vprašanju, pač pa temeljito preglejte svoje poslovanje. Odkrili boste mnogo dragocenih virov za večje dohodke, ki pa jih boste dosegli seveda samo z boljšim lastnim delom, z boljšo organizacijo dela. Namesto na višje cene, mislite rajde, kako bi pocenili svoje poslovanje, kako znižali lastne stroške s tem, da bi čim več osebnih dohodkov vezali na konkretne delovne in ekonomske rezultate.

Delavski zaupnik iz Kraljevice

Septembra 1925 je prišel nov delavec v kraljeviško ladjedelnico, ki je popravljala vojne ladje. Delo je dobil v delavnici, ki je izdelovala in popravljala strojne in motorne dele. Bil je dober mojster, iz njegovih rok so prihajali le neoporečni izdelki.

Ta delavec je bil Josip Broz. Nihče ni vedel, da je prišel Josip Broz v Kraljevicu po direktivah KPJ za Hrvaško. Nihče ni opazil, da se je novinec sestal s Pajo Gregorčičem, zdravnikom antimalarične postaje v Kraljevicu, in da mu je doktor pred odhodom v Trogir zaupal vodstvo partijske celice, ki jo je leto dni po prihodnosti v Kraljevicu.

Simpatični, vedno dobro razpoloženi zagrebški kovinar je postal kaj kmalu ljubljenelec vseh ladjedelniških delavcev, ki so živeli in delali v zelo težavnih razmerah. Ladjedelnice je neredno izplačevala že tako slabe mezde z izgovorom, češ da ministrstvo za vojsko ne izpolnjuje finančnih obveznosti.

Najprej je Josip Broz v ladjedelnici organiziral delavce. Ustanovil je sindikalno podružnico. Kmalu po njegovem prihodu so bile razpisane volitve delavskih zaupnikov. Izvoljena sta bila novinec Josip Broz in borbeni delavec Anton Štefanič.

Delavski zaupnik Broz in še štirje tovariši iz partijske celice so navezali stike s komunisti iz Hreljin, Bakra, Crikvenice in Svele Jelene. Čedalje več delavcev se je pridružil neodvisnim sindikatom. Čutili so, da njihova delavska organizacija živi in se krepi in da se bo znala boriti za njihove koristi.

Josip Broz je deloval na vseh frontah, izpusil ni nobene možnosti, da bi delavce kar najbolj povezal in v njih okrepljen zaupanje v moč kolektiva. Vsako soboto so dajali delavci od slabih mezd po nekaj dinarjev za pomoč bolnim in nezaposlenim tovarišem. Delavski zaupnik Broz je zelo spretno in nesebično ustanavljal delavska športna in kulturna društva. Svojo sobico v hiši številka 125 je spremenil v knjižnico, kjer so delavci dobivali dela Londa in Gorkega ter liste »Borba«, »Organizovani radniki« in »Književna republika«. Naj je imel še toliko dela, vedno je našel čas, da se je nevisljivo pogovoril z vsakim delavcem posebej, ga spodbujal, mu svetoval in pomagal.

Ze čez pol leta so bili delavci dovolj enotni, imeli so dovolj zaupanja v lastne sile. Da je partijska celica sklenila pod Brozovim vodstvom ob prvi priložnosti javno pokazati svojo moč.

Ko uprava ladjedelnice nekaj tednov ni izplačala delavcev, je Josip Broz Tito sklical tovariše na kratak sestanek.

»Uprava ladjedelnice zavlačuje izplačilo dva, tri ali več tednov. To je pri dve sto ljudeh visoka vsota. Zadržuje naš denar in ga medtem vlaga drugod, nas pa s tem dejansko opehari. Trgovci nam prodajo hrano na upanje znatno dražje, kot bi nam jo dajali za gotovino, zato jim tako plačujemo obresti, nam pa uprava podjetja ne plača ničesar za naš denar.«

Tako je govoril na zborovanju delavskih tribun.

Dveurna protestna stavka, ki je minila v najlepšem redu, je prestrašila upravo ladjedelnice. Čez nekaj dni so delavci dobili plače.

Naslednjo soboto uprava spet ni izplačala delavcev. Zgovarjala se je s starimi razlogi. Josip Broz je v imenu sindikalne podružnice poslal centralni upravi Zveze kovinarjev pismo z zahtevo, naj ministrstvo po delovni inšpekciji plača delavcem mezde. Štirindvajsetega avgusta 1926 je prišel odgovor, da ministrstvo ladjedelnici ničesar ne dolguje, ker naročene torpedovke še niso dograjene.

Brž ko je prispel ta odgovor, je partijska celica na kratkem

sestanku sklenila pozvati delavce na stavko. Zategli glas strene je objavil poziv, naj nehaajo delati.

Dva dni kasneje je izšel v »Organiziranem radniku« članek, v katerem je Josip Broz nazorno opisal stanje v ladjedelnici in bedo delavcev.

Stavkajoči so neomajano vztrajali ob svojem delavskem zaupniku. Deseti dan stavke je uprava sprejela del delavskih zahtev. Obljubila je, da bo izplačala vse zaostanke, brž ko bo izdelana torpedovka »T-6«.

Tudi to pot so delodajalci hoteli delavce opehariti, toda odločni delavski zaupnik je takoj, ko je bila torpedovka izdelana, telefonično zahteval od Zveze kovinarjev, naj sodno zaseže 600.000 dinarjev od zahtevka ladjedelnice pri ministrstvu za vojsko.

Delavci Kraljevice so tako dobili svoj denar, Josip Broz pa je v »Organiziranem radniku« 16. septembra 1926 objavil članek o uspešno zaključeni stavki.

V očeh delavcev je potem še bolj narasel ugled sindikata. Seveda pa tudi uprava ladjedelnice ni obdržala križem rok. Odločila se je, da bo odslovila priljubljene, borbenega delavskega zaupnika.

Drugača oktobra 1926 je dobil Josip Broz odpoved.

Moral je bhati iz Kraljevice. Za seboj je zapustil dobro organizirano partijsko celico in močan sindikalni aktiv, v srcih delavcev pa trdno prepričanje, da lahko le s skupnim bojem uveljavijo svoje razredne pravice.

DELAVSKA ENOTNOST

Od 14. do 21. maja

NEIZKORIŠČENO SONCE

Sonce je vir vsega živega na zemlji, a je še zmerom premalo izkoriščeno. Strokovnjaki Metalurškega inštituta v Ljubljani so sestavili diagram meritve sončne toplote v Piranu. To malo mesto ima letno 160 do 180 sončnih dni, v katerih prejme na dan na vsak kvadratni meter 5500 do 6000 kalorij. Diagram je malone enak diagramu, ki so ga sestavili strokovnjaki v Taškentu. V Taškentu imajo Rusi svojo sončno peč.

Podatki torej, s katerimi razpolaga naš inštitut, so vsekar dobro osnova za razmišljanje o morebitni gradnji prve sončne peči v Jugoslaviji.

Sončna peč, kakršno so postavili Francozi v vzhodnih Pireneih, lahko izkorišča do 20 odstotkov sončne toplote. Peč je pripravna za taljenje visokotoplotnih materialov — magnezita, cirkonoksida — saj v svojem žarišču skoncentrira tudi do 4000 stopinj Celzija. Posebna zrcala love žarke in jih usmerjajo v žarišče.

S 100- do 700-kratno koncentracijo sončne toplote pa se že lahko doseže 500 do 700 stopinj Celzija. Ta temperatura pa je zadostna za proizvodnjo pregrete pare, ki lahko služi kot pogon za turbogeneratorje in parne stroje.

PRIJETNA BELEŽKA

Industrijska proizvodnja v Sloveniji se je v prvih štirih mesecih letošnjega leta glede na lansko leto povečala za povprečno 7%. Največji napredek beleži elektroindustrija, ki je povečala svojo proizvodnjo za 20 odstotkov.

SPET NOVO JEZERO

Leta 1961 bodo naši kartografi vrisali v zemljevid Kosova in Metohije plavo površino novega umetnega jezera. Jezero pri vasi Orlan bo omejeno z jezom, v katerem bo vgrajenih 276.000 m³ materiala. Voda bo omogočala rodovitnost 4000 ha orne zemlje.

Batlovsko jezero — tako se bo imenovalo — bo dajalo pogonsko silo turbinam v novi elektrarni Obiliči, ki se bo uvrstila v pomemben hidroenergetski sistem Lab-Balovo v kosovsko-metohijski oblasti.

NA PRAGU POLETJA

Za novo letno sezono je pripravila »Jugoplastika« iz Splita vrsto cenениh proizvodov, ki jih odlikuje velika izbira. Tako je samo ženskih sandal čez dvajset vrst, prav tako je bogata izbira tudi otroških sandal. Cena ženski obutvi se giblje med 1100 in 1400 dinarji. Moški sandali stanejo nekaj nad 1200 dinarjev, otroški pa 700 dinarjev.

Razen tega je tovarna pripravila okoli 100.000 praktičnih predmetov za plažo, med njimi tudi takšne, ki smo jih doslej pogrešali: vodne igrače, plavalne pasove, žoge itd.

KOMBAJN ZA KORUZO

Tovarna poljedelskih strojev »Zmaj« v Zemunu je osvojila proizvodnjo kombajnov za obiranje koruze.

To je pomemben uspeh, saj je bilo doslej obiranje koruze le delno mehanizirano. Dvovrstni samohodni obiralec koruze lahko »natrga« v eni uri 0,4 do 0,6 ha koruznih storžev. Že v letošnji žetvi bo tovarna preizkusila prve prototipe, v naslednjem letu pa bo prešla na serijsko izdelavo.

TOVARNA LEPENKE

Pred kratkim je začela v Leskovcu z obratovanjem tovarna sive lepenke, zelo iskanega proizvoda na domačem trgu. Dnevna kapaciteta je 2400 kg prvorazredne lepenke, z opravljenom montažo novih strojev pa se bo kapaciteta povečala za 400 kg dnevno.

SARAJEVSKA ŽIČNICA

Sarajevčani so si postavili žičnico od mesta pa do priljubljene izletniške točke — Trebevič. Žičnica je dolga 2160 m. 48 kabin lahko v enem krogu prepelje 400 izletnikov. Žičnica sloni na osmih velikih stolpih in se povzpne za 570 m. Največja oddaljenost posamezne kabine od zemlje je 45 metrov.

CESTA

simbolični trak, je zdrvelo po njem asfaltu na stotine avtomobilov vseh močih oznak, od avstrijskih do holandskih in angleških. Tisto nedeljo je bilo v Zadru toliko avtomobilov, kot jih nemara ni bilo celo preteklo leto. Statistika pove, da je lansko leto preletelo cesto od Reke do Senja povprečno tri sto avtomobilov dnevno. Pot krajšajo zalivi s primerno plažo, kjer so urejeni prostori za taborjenje ali počitek. V marsikaterem zalivu se do danes še ni zaprtil v vodo kopalec.

Predsezonski čas je živ, kot bi bilo v visokem poletju. Prav zato je toliko občutnejše na tej dolgi cesti pomanjkanje bencinskih črpalk. Ne zaradi bencina, ki je sicer tudi potreben pozabljenemu ali uračunljivemu vozniku, tudi ne zavoljo morebitne usluže človeku, ki se znaide s preluknjano zračnico pod žgčim soncem, pač pa predvsem za okrepčilo popotnikom, ki si nedeljskega izleta brez »coccite« skoraj ne morejo predstavljati. Kar se tega tiče, so domačini enostavno zaspali. Tega se je domislil le Dalmatinec ob splavu. Na hitro roko je prebrl dva prostora v svoji domačiji, napeljal vodo in že streže s pristnim dalmatincem, domačim figovcem in, žal, toplim pivom. Toda — posel cveti! Lahko da je možak edini, ki je vesel, da mariborska »Metaina« še ni izgotovila mostne konstrukcije, ki bo povezovala že pripravljena cestna kraka.

Most čez Maslenski zaliv, ki se še trmasto globoko zagrizel v obalo, bo 55 metrov visoko lebeel nad gladino. Dolg bo 340 metrov. Dokler ne bo dograjen —

šele konec leta bo splav prevažal avtobuse in avtomobile, kamione in motoriste prek ožine in jim s tem skrajšal pot do Zadra za dobrih štirideset kilometrov. Ves ta čas bodo splavarji lahko življali svoj žolč v svojo radozost:

»Od jutra do mraka in od mraka do jutra! Če ne zasveti žaromet na velebitski, zahupa sirena na kotorski strani!«

»Si boste sezidali bajto, a?«

»Vraga! Dela je več kot zaslužka!«

Pogovor s splavarjem je bil bliskovit. Mimogrede je omenil, da ima sicer petnajst čistega, pa vsak dan tri nadurice, pa še hranarino in tu pa tam kakšno nagradico, toda ...

Toda? Gostilnica je samo na eni strani. Potnikom bi bilo ljubo, da bi bila še na drugi strani. Čakati je treba tu ali tam! Splavarjem pa se to ne bi izplačalo. Še na eni strani komajda utegnjo pozdravit birta — glede na »nagradice«!

Cesta je blagoslov. Edini blagoslov, ki ga je človek lahko iztrgal iz tega prekletega kamena! Pogled ti kaj rad obvisi na stari, prav tako avtobusni cesti. Moj bog, kakšno siromaštvo! Z njo se je lahko sprizljali le »sivi jeep« morsk obale, ki še danes pobira po njej rebre zastpene in padce ter tu pa tam prezirljivo zariga na sodobno magistralo. Seveda, ko pa ne ve, da bi si ob asfaltu manj obrusil kopita, kot si jih ob ostrem kamenju. Tako je zamaknjen v staro kot cestarji v novo; beton in asfalt in magistrala! Leta in leta je ne bo treba krpiti — trdna je kot Velebit!

Pri tem pa so čisto pozabili na staro cesto, ki od Zadra naprej še zmerom sili proti Sibeniku in dalje proti Dubrovniku. Za njo bi morali postaviti na glavo besedo hvale. Gumijasta koleša, ki so obsojna na njo, ne pobirajo na njej samo luknje in ostre kamenje, pač pa predvsem mačmarost — zamaknjeni cestarjev.

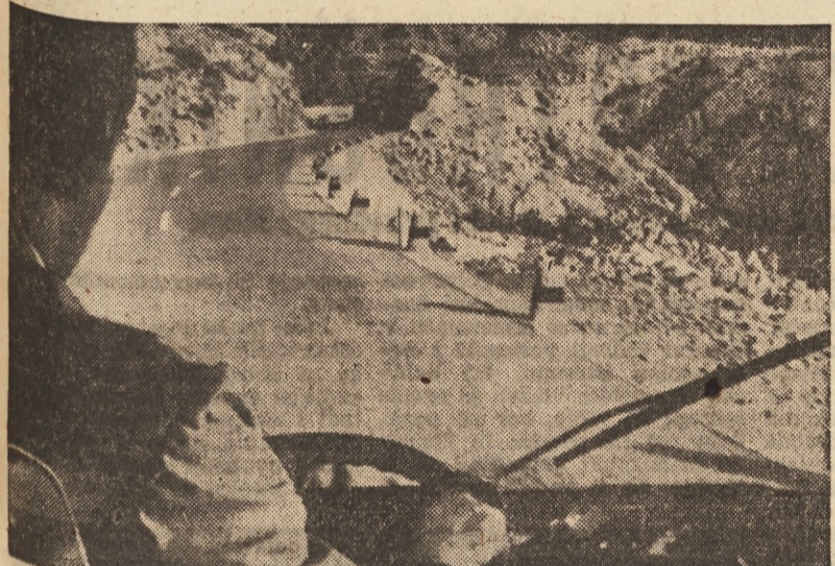
Naš turizem se vendar ne konča pri Zadru!

A do Zadra? Vsakemu želimo, da si jo ogleda, našo magistralo. Priporočilo za lep, čeprav malce utrudljiv izlet z avtobusom, je vsekakor osnovano v neverjetni pestrosti skalnate pokrajine, morskih zalivov, otokov, naseljenih krajev, predvsem pa v občudovanju gradbenika in delavca, ki sta zmagala Velebit in ga ovila s temnim cestnim trakom.

Nova cesta je most, ki zblizuje daljno Dalmacijo z Istro — z zahodnimi obmorskimi mesti in z Jugoslavijo.

Istega občudovanja je vreden sleherni kilometer ceste kot viadukt, na katerem radi zastajajo avtomobili. Ta prostor je res kot nalašč za fotografivo oko: avtobus je na mostu le muha, v ovinku nagljen viadukt s svojimi podporniki — je vse. Je kot cesta sama — najzgovornejša pripoved o zmagi človeka nad kamnito puščobo.

DUŠAN KRALJ

Ustavili smo se na mostu. Potniki so izstopili in se pomešali med seboj. Potoreporter »Putnika« je razporejaval avtobuse. Velike modre ladje so se počasi pribavale druga drugo. Ko so zableščale v soncu, kot je bilo prav, so škrtile kamere. Drobec sekunde in trenutna podoba je bila spravljena za vselej.

Kaj je na njej veličastnejše: kolona plavih Mercedesov ali kamniti viadukt? Če bi rad manj razmišljal in bolj občudoval, potlej bi moral nameniti najizbranejšo besedo mostu, gigantu nove magistrale. Svoj lok ima razpet med vzpetinama velebitskih predstaž. V lahmem ovinku polzi nad izsušeno kotlino, v kateri je voda izlizala pravljične figure.

»Lahko bi ga imenovali — vražji most!« — modruje eden izmed potnikov.

Kako hitro nas včasih delo človeških rok spominja na samega vruga in njegovo moč. Misel pestuje nekakšna neprisiljena misel, njegovo sposobnost, pri tem pa zveni kanec prijateljskega spodbujanja človeškemu delu.

Cesta — od Reke do Zadra je prav in ljudem, obuja imena »brezimnih« vasi velebitskem kamnu, pogumnejše kot kama, in morje odpira vrata v svet do macinu. Asfaltni trak je kot položen po kamenuju.

Od Reke pa mimo BaTra, Kraljevice, Crikvenice in do Senja še najde avtomobilist raztegnjene kilometre, ko lahko po milij volji ugotavlja hitrost svojega vozila. Onstran carstva nekdanjih nasarjev in današnje burje pa se cesta zvija, stisne ob obalo in se ne odlepja od nje vse do Karlobaga in še dalje, do Kotorova.

Tu ni nevarnosti, da bi cesta vozvolana, »upavala!« Roke se oprjemljejo in spet v desno — sto in stokrat.

na trasa ne more biti drugačna. Krmar vidi Velebit kot previšno steno, navadno bif pa je vse drugo prej kot — stanal. Otroci so se naveličali igre na mivki, uske, postavljali vrhove in dolbli domneva neurejena kopica kopic. Takšen je Velebit.

Njegova skopa narava reže kruh rednim naseljem, ki so po loko ve kakšneke izročili iztrgali skalnatim tlom kopice zemlje in zasadili koruzo in krompir. Vsakemu kljubovanju in upornosti je ki kkejo gosto mrežo po pobočjih. Tu sem najde svojo varno stopinjo edinole ovca, osamljeno bogastvo domačina.

Kamen Hise so iz kamna, prav tako dve skozi živo skalno. Uske so lahko nevarnosti ni, da bi se zlomili in da bi zavili cesto. Brez podpornikov kažejo nasipi rdečkasto lice. Nasipi so grmada kamna, z obeh strani obloženi in zazidani s kamnom.

v tem svetu so se krhali krampji. Tu so imeli besedo le kompresorji in pa —

dinamiti! Brez eksplozij ni bilo dograjenega niti metra magistrale. Na tej preleteli revščini tudi buldožer ni prišel do veljavne. Gosenice so pokale na ostrih čerih. Skale in kamenje so lahko valile le roke, zagorele in miščaste. Na dveh krajih se je Velebit celo uprl! Delavci so morali zavrtati predor. Cesta plane skozi hrib.

Brezilna naselja. Nekaj hišic, dvorišča in ovčje staje. Skoraj v vseh stoji zidovi davno odsuženih domovinj. Prazna okna, odkrita streha. Les je v teh krajih največja dragocenost. Za kamnom se ničice ne ozira, še tako neznan lesček lesa pa domačin sproti pobere. Zategadej so zapuščena domovanja brez

V soboto in nedeljo je organiziral Putnik-Slovenija ogled nove avtomobilske ceste. Na enem izmed petih avtobusov — toliko je bilo prijaviteljev za izlet — je bil tudi naš reporter.

Od Ljubljane do Zadra — 337 km. Tej cesti se je pred dobrim tednom priključilo še zadnjih 167 km nove magistrale, speljane po najtežjem odseku trase — po velebitskem masivu.

Cesto so dogradile enote JLA in podjetje »Viadukt« iz Zagreba ter »Asfalt« z Reke. V malone desetih letih dela pod žgčim soncem ali v objemu strupene burje so delovne enote premetale dva milijona kubičnih metrov kamna in položile 1.250.000 kvadratnih metrov asfalta. Prebile so 101 meter dolg predor, zgradile šest velikih mostov, 225 metrov dolg viadukt in še vrsto manjših objektov.

Cesta je del 1350 km dolge Jadranske magistrale, ki bo povezovala Trst s Skopljem. V letošnjem in naslednjih letih bo zgrajena asfaltna pot do Splita in Dubrovnika, pa preko Kotora, Bara proti Titogradu in Kosovski Mitrovici, vse do avto ceste, kjer bo zaključen krog po Jugoslaviji.

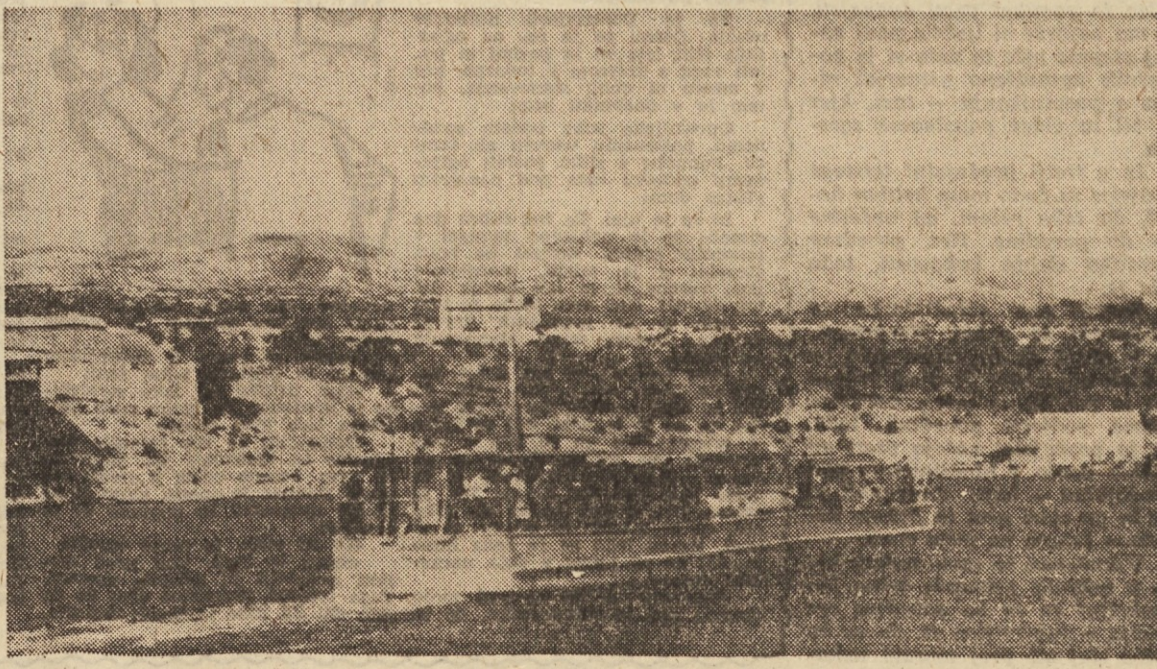
oken in streh. Druga dragocenost je voda. Spretno izpeljane pokrite kolanje, koder se nabira kapnica, je z novo cesto dopolnil nov domislek: kjer teče cesta skozi naselje, so ljudje izkoristili njeno površino in so zgradili pod nagib jez ter izpeljali odtok morebitne deževnice v svoj betonski rezervoar.

Kakšen boj za kapljo vode ob takšni neizmerni vodi — morjul Morje je pač rednik drugačne sorte. »Najcenejši hladilnik« — ga je hekdo imenoval, v njem se ne skvari nobena riba. Zajtrk, obed ali večerja so zmerom na razpolago, treba je le spretnega ribiča. No, teh se ne manjka!

Le v nočem pa bo cesta zamenjala morje. Morska gladina je sicer križišče neštetihi poti, a v nove ceste je po-časnno. Otroci bi si morali krepko upirati v vesla cel dan če bi hoteli iz zakotnih domačij izpod Velebita v mestne soke. Zdaj jih bodo tja mimogrede peljali avtobusi. Odrasli bodo našli krajšo pot na mestne trge, drobna opravila jim bodo vzela le malo časa.

Prav za ta droben promet je cesta nizrekilivnega pomena. Kar se tiče izletniškega popotovanja brez lastnega prevoznega sredstva je sicer vprašanje, kaj je prijetnejše — potovanje z ladjo ali avtobusom? Nesmiselno pa bi bilo izgubljati besede za dokazovanje izrednega turističnega pomena Jadranske magistrale: že prve dni, ko je bil prezezan

Na splavu čez Maslenski zaliv. Motor-ni orjak sprejme na svojo ploščad štiri velike avtobuse s potniki vred. Le nekaj kratkih minut peni vliak morskovo, da doseže splav nasprotni breg. Ko se izkrcajo vozila, naloži splav spet nova — tako gre od jutra do mraka, od noči do belega dne. V ozadju pa sameva razvlečen velebitski masiv.

Tudi doma REDNA OSKRBA BOLNIKOV

Dolgotrajnejša bolezen, pri kateri ni potrebna redna zdravniška pomoč, je veliko breme ne le za bolnika, ampak za vso družino. Bolnika je treba negovati, pogosto se tudi drugače hrani kakor zdravi družinski člani, zato bolezen precej obremenjuje gospodinjstvo. Če teže je, če oboli gospodinja ali če oboli kdo v družini, kjer sta oba starša zaposlena. Na najslabšem pa je samski človek brez svojcev. Pogosto ostaja celo brez hrane, ki igra med boleznijo zelo veliko vlogo, pa čeprav ne gre za obolenje prebavil. Zaradi tega se čisto zdravljenje zavleče ali pa pri hujših obolenjih samci leže po zdravstvenih domovih in zasedajo postelje tudi med okrevanjem ter tako onemogočajo, da bi te ustanove sprejele druge bolnike, ki so potrebnejši zdravniškega nadzora.

Te težave se kažejo že dolga leta, zato so tudi družbene organizacije in razne ustanove vse doslej iskale pot, kako v takih primerih pomagati družinam oz. samcem brez svojcev. Predvsem so morale razčistiti, kakšne oblike te službe naj bi uvedli, ker ne gre samo za strokovno pomoč bolnikom, ampak tudi za gospodinjstva dela, ki so nujno povezana z nego, skratka za to, da tisti, ki pazi na bolnika, priprav-

vi tudi kako okrepi, menja posteljno perilo in podobno.

Stališča glede tega so zdaj že povsem jasna. Potrebujemo posebej za domačo nego usposobljene bolničarke, razen tega pa še priučene bolniške strežnice. Zavodi za socialno zavarovanje so zelo zainteresirani, da se čimprej organizira ta pomoč, ker bolnik ob redni negi prav gotovo hitreje ozdravi, kakor če je prepuščen sam sebi. Zato tudi zdravstveni domovi v večjih središčih, kakor so Ljubljana, Kranj, Celje, Maribor, že organizirajo to službo in posebej usposabljujejo poklicne bolničarke za nego bolnika na domu. Bolnikom bodo pomagale predvsem strokovno. Dajale jim bodo zdravila, injekcije, jih prevajale in podobno. Kdo je potreben te pomoči, bo določil zdravnik iz najbližnjega zdravstvenega doma, ki bolnika zdravi. Vse stroške v zvezi s to nego bodo križli zavodi za socialno zavarovanje, ker pomeni ta oblika strokovno izvajane zdravstvene nege le razširitev zdravstvene službe v okviru zdravstvenih domov.

PRIUČENE BOLNIŠKE STREŽNICE

Glavni odbor Rdečega križa Slovenije že dolgo prireja laične tečaje za bolniške negovalke. Obiskujejo jih dekleta in pred-

vsem matere-gospodinj, ki pridobljeno znanje s pridom uporabljajo v krogu svoje družine. Poklicnih bolniških strežnic, ki bi šle kamorkoli pomagat bolnikom, pa doslej nismo imeli.

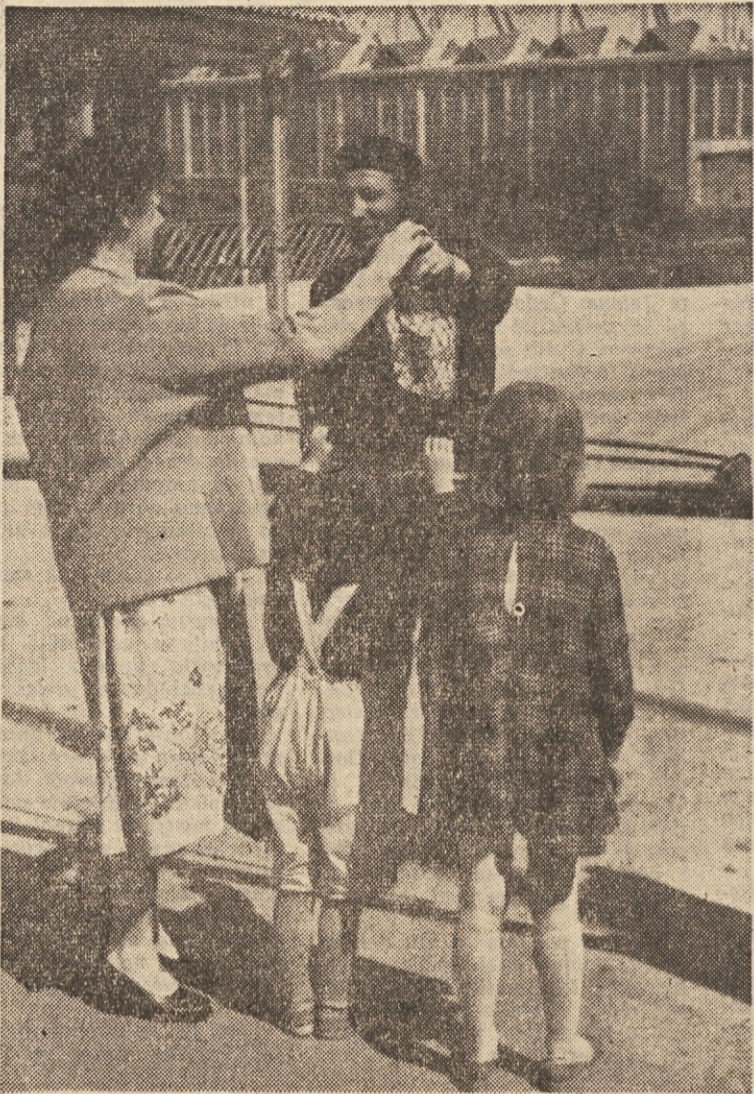
Seveda ni vseeno, koga usposobimo za bolniško postrežbo na domu, kajti tem strežnicam bodo odprta vsa vrata v stanovanju. Treba bo pač poiskati ženske, ki jim zaradi njihovih moralnih kvalitativ upravičeno zaupamo. Za pravilen izbor naj bi skrbele družbene organizacije, ki se ukvarjajo tudi z družinskimi vprašanji, tam, kjer so že, pa tudi odbori starostniških skupnosti, ki skrbijo za socialno in zdravstveno zaščito stanovalcev. Tečaje, v katerih se bodo usposobile te strežnice, bodo organizirali občinski odbori Rdečega križa po enotnih učnih načrtih za vso republiko. Delo strežnic pa bodo nadzorovale najbližje zdravstvene ustanove, patronažni centri in obratne ambulante. Vse te ustanove jim bodo tudi strokovno pomagale.

KDO BO PLAČEVAL BOLNIŠKE STREŽNICE?

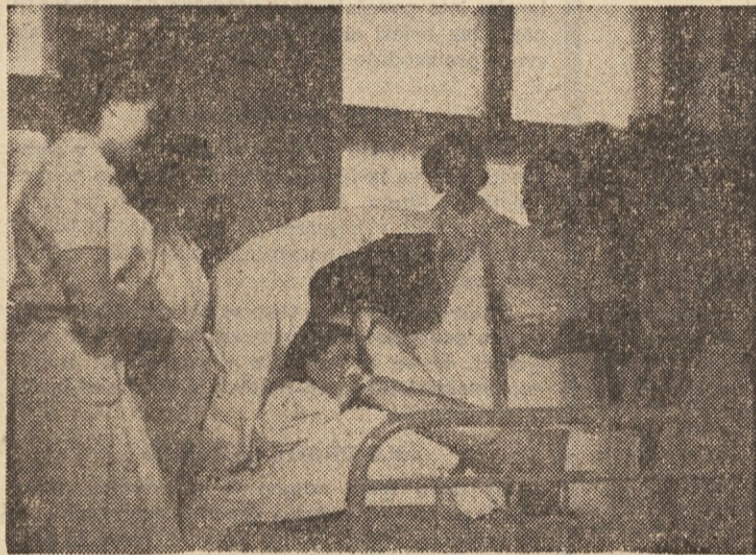
Po sklepu zastopnikov zavodov za socialno zavarovanje in zdravstvenih ustanov ter zainteresiranih družbenih organizacij naj bi priučene bolniške strežnice plačevali sami koristniki, če je bolnik socialno šibek, pa naj bi del stroškov križli tudi organi socialnega varstva oziroma podjetje, kjer je bolnik zaposlen. V Kranju, na primer, so na posvetovanju, ki ga je sklical okrajni odbor Rdečega križa že sklenili, da bodo večino stroškov za bolniško nego na domu križli iz posebnega sklada stanovanjskih skupnosti, nekaj pa bo prispeval okrajni zavod za socialno zavarovanje, tako da bolniki ne bodo preveč materialno prizadeti. Zgleden primer, vreden posnemanja!

NOVE MOŽNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE ŽENA

Marsikatera žena-gospodinja ali družinska upokojenka se bo rada usposobila za to delo, če ji bo zagotovljena primerna nagrada. Glede na to, da večji kraji potrebujejo več bolniških strežnic in več bolničark za nego bolnikov na domu, se odpirajo torej nove možnosti za zaposlovanje žena. Ali jih bodo stanovanjske skupnosti zainteresirale za bolniško službo, pa bo odvisno tudi od tarif, ki jih bodo določili občinski ljudski odbori za to servisno dejavnost. Pri določanju teh tarif bodo morali dobro premisliti, da ne bosta prizadeta ne bolnik ne bolniška strežnica, ker bo sicer brezploden ves trud, ki ga bodo vložili v organizacijo bolniške nege stanovanjska skupnost, Rdeči križ in druge družbene organizacije.

Ce očka po delu ne utegne domov na kosilo...

Dekleta v tečaju za bolniške negovalke

Pisma uredništvu

ZAKAJ V SOBOTO?

V sredo in četrtek sem prevel nase težko dolžnost. Namesto žene sem odšel nakupovat govedino. Tam, kjer so slučajno, pravim slučajno, prodajali govedino, so bili dolgi repi. Na kavljih pa je visel simbolično kos govedine, seveda ne prav dober, vendar meso je le bilo. Drugod pa sem poslušal vedno enak refren: »Nimamo, nismo dobili, v soboto...«

Zakaj v soboto, sem poprašal nekje. Takole zaupno med štiri- mi očmi mi je pošepnila prodajalka: »Veste, dražje bo... Saj meso imajo in ker bo dražje, ga ne dajo.«

Zazijal sem kot kos. Kaj je mogoče kaj takšnega.

Vrtel sem telefonsko številčnico. »Mesno podjetje? Da. Imate govedino? Kolikor hočete. Zakaj je ni v mesnicah? Prodajalci je lahko dobijo, kolikor hočejo.«

In še enkrat sem obšel mesnice in ugotovil tole: v eni izmed prodajaln podjetja ni visel na kaveljnu nitii kosček govedine. Prodajalka mi je trdila, da mesa ni, skladiščnik, da ga je dovolj. Pri drugem prodajalcu je bilo le malo govedine. Trdil je, da ga ima v hladilnici in ker se je kazalec že pomikal proti dvanajsti, se mu najbrže ni ljubilo ponj nekaj stopnic niže in zato si je potrošnik upravičeno ustvarjal nidez o pomanjkanju - tam, kjer je bil ta videz popolnoma zgrešen.

In v tretji prodalnici taistega podjetja za čudo mesa kolikor hočeš, da tako rečem, od ovčetine pa do govedine. Res, govedina nekoliko slabše kakovosti, toda bila je.

Verjel sem skladiščniku in verjamem še nekaj. Verjamem, da je stiska za govedino, toda ne v vseh podjetjih. Vsaj ta primer me je poučil, da imajo nekatera mesna podjetja govedino, toda, da jo prodajalci nečesto vzeti ali nečesto ponjo v hladilnico - pod prodajalno - kajti obročevali so ga že po stari ceni in čakajo soboto - čakajo na višjo ceno.

Vprašujem se samo nekaj: kje je v takšnih primerih tržna inspekcija? In če bo govedina res dražja - razumljivo je, da se bo meso slej ali prej moralo neko-

liko podražiti, podražili pa naj bi predvsem kakovostne dele, da bo nekaj razlik v cenah pri kakovostnem mesu - ali bo o tem rekel svojo besedo okrajni Svet za blagovni promet? P. S., Ljubljana

Ljudje kakor ti in jaz

ŽENITEV NA OGLAS

Dolinar in njegova žena prirejata sosedom vsaj enkrat na teden brezplačno predstavitev. Skrbita predvsem za slušne užitke, kdaj pa kdaj je tudi za oči kaj paše. Toda šele drugi dan, ko hodi Dolinarica okrog v buških in podplutbah in stoka, da ji je pri sekanju drv priletelo ponočno v glavo.

Pravzaprav se začne zmeraj enako. Ona zviša glas in loputa z vrati. Kadar za trenutek preneha, se oglasi on ji nekaj odsekano dopoveduje. Nadajujeta pa v dhetu.

Ko Dolinarica začuti, da ji glas polema, ga zviša še za kvinto in se zadere: »Kaj pa iščeš tukaj? Poberi se, pritepenec!«

Dolinarja v živo zadene. »Prekleta babnica! Sem te mar na kolenih prosil, da me vzemi? Sama si se ponujala. Si že vedela zakaj. Poštene ženske se ne ponujajo po časopisih.«

To je Dolinarjevo najboljšo orožje. Oženil se je res na oglas. Cela štiri leta se je pozimi in poleti vozil s kolesom v kovarno, ker v mestu ni dobil stanovanja. Po tem je v dnevniku bral:

Opremljeno sobo oddam solidnemu, poštenemu vdovcu ali samcu. Ponudbe s sliko pošlji oglasnemu oddelku lista pod naslovom »Topei doma.«

In se je ujel. Ze čez dobra dva meseca se je pohlevno vpregel v zakonske odnose. Koruze ne bova oteplala, si je mislil, stanovanje ima, varčna je in kot šivilja dobro zasluži. Kaj zato, če je že bolj v letih in za spoznavanje preveč okrogla. Lepota mine, stanovanje pa ostane.

ji je opravičeval, »in da več za služim kakor ti. Če nisi zadovoljen, lahko greš.«

Sprva je vse to mirno požiral. Celo prijatelje je nekoč povabil na dom. »Tole imava,« je govoril s ponosom, ko jim je razkazoval stanovanje.

novanje. »še bova zdrava, bova staro spalnico prodala in kupila novo, lepšo.«

Potem je stopil h kuhinjskim vratom in prijazno rekel ženi: »Daj, prinesi mi tisto steklenico iz kredence, da bomo malo prislavila tale prvi obisk.«

Dolinarica je res prinesla steklenico in kozarčke, jih napolnila in brez besede odšla s steklenico vred. Dolinar je opazil, kako so se gostje spogledali in pogovor se je zataknil.

vsako cigareto mi že očitaš. Od zdaj si bom vsakokrat dva tisočaka pridržal pa amen. Druga imej ti in daj, kamor hočeš.«

Dolinarica ni mogla verjeti svojim usesom. Ko pa ji je prvega izročil dva tisočaka manj, mu je vrglja denar v obraz in prvič zavrešala:

»Se to zažri. Ampak ne pod mojo streho...«

Dolinar je stisnil zobe, odšel s trdimi koraki na podstrešje po svoj pleten kovček in začel zlagati ob. Ičko vani. Nekaj časa ga je žena opazovala s koncem očesa, rekla pa ni nobene. Ni verjela, da misli resno oditi. Sele ko je s kovčkom v roki prišel za ključko, je skočila k vratom. Se prišla za podboje in zakričala:

»Nikamor ne greš! Kar takole bi se me rad otresel!«

Hotel jo je odinčiti, pa mu je planila v las, mu strgala krvavito in ga opraskala po obrazu.

Sedel je za mizo in si z rokami zakril obraz. Jokal je.

prelunknjala perilo iz perlonu, ker je likalnik preveč segrela, ali pa ji je bela bluza že po nekajkratnem pranju porumenela, ker jo je sušila pri peči ali na soncu. Tujim gospodinjam se to redkokdaj zgodi, ker je vsakemu tovarniškemu izdelku priložena znamka, na kateri je naveden material (na pr. 100% volna) pranje (vroče, mlačno, kemično čiščenje), likanje in razen tega še priporočilo, za kakšna oblačila je blago najprimernejše.

PREDPISI IN OZNAKE SE NISO VESE

Toda pomirimo se! Strokovnjaki se sestavljajo osnutke novega zakona o obvezni proizvodni in oznaki in posebej o blagovni znamki. Kaže, da bodo še letos vsi izdelki po naših trgovinah označeni s točnim naslovom proizvajalca in z vsem potrebnim glede njihove sestave in uporabnosti. Izpopolnjeni pa bodo tudi predpisi o oznaki živil.

Vse to pa nam ne bo veliko pomagalo, če novih predpisov ne bomo poznali in razumeli oznak. Veliko potrošnikov ne prebrira Uradnega lista, oziroma jih zanimajo v glavnem le tiste objave, ki se tičejo njihovega poklicnega dela. Zato bi bilo koristno, če bi začeli izdajati poseben bilten, ki bi z novostmi seznanjal trgovsko osebje, okrajne in občinske svete za blagovni promet in potrošniške svete. Marsikateri nepravilnosti v prodaji potrošnega blaga in živil je namreč krivo

ZA VAS GOSPODINJE

KAKOVOST MASLA JE OZNAČENA

Za po ovitku fajnega masla, ko ugotovite, ali je boljše ali ne, se vrte. Če so črke rdeče, je v ovitku najboljšo maslo, ki ima 82% masloščobe in 16% vode, v zavitku z modrim napisom pa je malo slabše kakovosti. Vsebuje namreč 81% masloščobe in 17% vode. Razumljivo, da so takšne cene različne. Se nekaj: v slehernem ovitku je označen tudi datum proizvodnje.

UMETNIŠKE SLIKE V USTREZNE OKVIRE

Ce žrtvujete denar za umetniško sliko, potem tudi pri okviru ne skoparite. Z okvirom namreč slika lahko izgubi ali pa pridobi na lepoti. Tudi ni vseeno, kam obesite sliko. Svetloba ne sme padati nanjo od strani. Glejte tudi, da je ne boste prevsko obesili. Važno je še, kakšnemu kosu pohištva ji boste mestili. Vsekakor naj ustvarja s prostim svetlobo skladno celoto.

KADAR KUPUJETE NOGAVICE

Dokler smo nosile samo svetle nogavice, je bilo res najbolj praktično, če smo hkrati kupile dva enaka para; če se je ena nogavica strgala, smo pač ostale tri kombinirale in seboj. Zdaj se lahko izognemo takemu likšnem izdatku. Nekateri tovarniški predpisi, na primer TONOSA, 8. MAREC IN ALMIRA namreč svojim izdelkom prilagajajo listke, na katerih je označena ne le dolžina stopala (le-to označujejo vse tovarne, čeprav ne po istih merilih), marveč tudi dolžina celotne nogavice (n. pr. 82, 82), barva (111, 114, 125 itd.) in barva nitii (15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100, 105, 110, 115, 120, 125, 130, 135, 140, 145, 150, 155, 160, 165, 170, 175, 180, 185, 190, 195, 200, 205, 210, 215, 220, 225, 230, 235, 240, 245, 250, 255, 260, 265, 270, 275, 280, 285, 290, 295, 300, 305, 310, 315, 320, 325, 330, 335, 340, 345, 350, 355, 360, 365, 370, 375, 380, 385, 390, 395, 400, 405, 410, 415, 420, 425, 430, 435, 440, 445, 450, 455, 460, 465, 470, 475, 480, 485, 490, 495, 500, 505, 510, 515, 520, 525, 530, 535, 540, 545, 550, 555, 560, 565, 570, 575, 580, 585, 590, 595, 600, 605, 610, 615, 620, 625, 630, 635, 640, 645, 650, 655, 660, 665, 670, 675, 680, 685, 690, 695, 700, 705, 710, 715, 720, 725, 730, 735, 740, 745, 750, 755, 760, 765, 770, 775, 780, 785, 790, 795, 800, 805, 810, 815, 820, 825, 830, 835, 840, 845, 850, 855, 860, 865, 870, 875, 880, 885, 890, 895, 900, 905, 910, 915, 920, 925, 930, 935, 940, 945, 950, 955, 960, 965, 970, 975, 980, 985, 990, 995, 1000). Listek od nogavice, ki so se nam strgale velikosti, barve in trpežnosti, bolj obnese pri novem nakupu, če ga bomo prodajalki. Tako bomo namreč lahko kombinirale staro, še eno nogavico od prejšnjega para, z novo.

1:0 ZA POTROŠNIKA

Izšli bodo novi predpisi o oznaki potrošnega blaga

neznanje in nepoznavanje predpisov.

Izšla bo še posebna uredba o obveznosti uvoznikov glede blaga za široko potrošnjo. Uvozniki podjetja se bodo morala zalagati tudi z nadomestnimi deli in diti servisno službo za popravilo raznih uvoženih gospodinjstvih drugih strojev in aparatov.

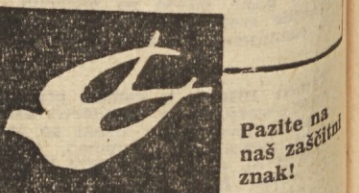
O vsem so razpravljali predstavniki trgovine, industrije in potrošnikov na posvetovanju, ki ga je sklicala Zveza ženskih društev in dali več koristnih pobud za zaščito potrošnikov in tesnejšo povezavo med proizvajalci, posredovalci in kupci.

NAJFINEJŠE ZENSKÉ NOGAVICE

iz creppe
nylona in
perlonu

IMENI:

ZDENKA
MILENA
SLAVICA
MOJCA
BOJANA
JELKA
SONJA in
POLONCA

Pazite na
naš zaščitni
znak!

Tovarna nogavic in drobna
konfekcije PolzeLa

SADOVI PRAVILNEGA DELA

Društvo Ljudske tehnike v Zrečah pripravlja in osvaja proizvodnjo za vrsto novih izdelkov — Vedno lepši uspehi in vrsta zasluženih priznanj

Med kratkim obiskom v Tovarni kovanega orodja v Zrečah smo se podrobneje seznanili z delom društva Ljudske tehnike pri tem podjetju. Čeprav je znano, da to društvo sodi v vrsto najboljših v naši republici, sicer le malokdo ve, da so se člani LT Zreče v zadnjih letih uveljavili predvsem z vsestranskim delom pri pripravi in osvojitvi proizvodnje za vrsto novih izdelkov.

Takšno usmeritev je sprva narekovalo precej nevsakdanje naključje. Ko je zreška tovarna kovanega orodja v letih po vojni zlagoma preusmerjala in bogatila svoj proizvodni program — zdaj so še najbolj znani po mehanškem in avtomehanskem orodju ter po specialnih odkovskih in avtomobilsko in elektro-industriji — so morali osvojiti vrsto novih proizvodov, še pred tem pa izdelati celo goro načrtov in protipov. Spriči obširnih nalog ob izpolnjevanju tekočega proizvodnega načrta ni nič presenetljivega, če vzlic vsem naporom tako obsežnega dela, med rednim delovnim časom sami niso mogli opraviti. »Primanjkljaj« pa so v prostem času nadoknadili — člani društva Ljudske tehnike.

ZAČETO DELO NADALJUJEJO
Z razvojno-konstruktorskim delom pa nadaljuje društvo LT tudi zdaj. Resda zadnje čase ne pripravljajo toliko proizvodnje novih izdelkov za samo tovarno, ampak ji le pomaga in z njo sodeluje. Po gospodarskem računu namreč podjetje ne kaže pre-

zeti naročil, ki so nižja od pet tisoč kosov. Potrebna nova orodja za to bi bila predraga, mimo tega pa ni vselej na voljo potrebnih zmogljivosti v orodjarni.

V takšnih primerih izdelajo potrebna orodja člani društva Ljudske tehnike, medtem ko proizvodnjo zahtevane količine izdelkov v večini primerov tovarna potem lahko sama prevzame. Tako je očitno dopolnjevanje delovanja podjetja, ki želi zadovoljiti odjemalce, kakor tudi društva LT, ki si s tem zbira pretežni del potrebnih sredstev za lastni obstoj. Ker se društvo lotiva le izdelovanja povsem novih orodij, je odveč tudi vsaka bojazn, da bi društvo LT preraščalo v novo podjetje v okviru matične tovarne.

DALEČ NAKOLJI SO RAZPLETILI SVOJO »MREŽO«

Pri društvu LT Zreče dela zdaj deset krožkov. Mimo tega so prevzeli patronat še nad Klubom mladih tehnikov v Zrečah, ki se je razvil iz prejšnjega krožka. Elektro, strojni in orodjarski krožek s svojim delom zbera praktično vsa sredstva, da se članstvo lahko vključuje in izobrazuje še v avto-moto, foto, kino, pa v radio in telegrafskem ter v modelarskem in gospodinjstvem krožku. Poudariti velja, da društvo LT Zreče deluje med ljudmi, ki so po socialnem sestavu delavci — kmetje; razen dela v tovarni so zaposleni še z delom na polju. Če vzlic temu lahko dosegajo pomembne uspehe, je v tem prav gotovo dokaz, da so res znali svoje delo prilagoditi dejanskim potrebam in težnjam.

Sicer se člani tega društva — okoli 180 jih je — razen pomoči pri preusmerjanju proizvodnje svojega podjetja lahko še z marsičem pohvalijo. Največ priznanj jim pa ni prinesla zgolj vrsta tečajev in poučnih ekskurzij; med deli, ki so nanje še posebej ponosni, naj omenimo, da so lasti izdelali stroj za mešanje gline za opekarno v bližnjih Ločah, kjer so sodelovali še pri namestitvi strojev in električnih napeljavah. Ze pred leti so izdelali elektromagnet za zbiranje opilkov pri brusilnem stroju v svoji tovarni, lani pa so podobnega naredili še za kovinsko podjetje v Batujah na Primorskem. V novo ustanovljenem podjetju za izdelavo umetnih brusov »COMET« v Zrečah so zelo zadovoljni z mešalno napravo za izdelavo zmesi za umetne bruse, konstruirali so jim jo v društvu LT. Nekaj njihovih orodij so s pridom uporabili tudi v tovarni usnja »Konus« v Slovenskih Konjicah. Med svoje »stranke« pa lahko prištejemo celo FAP iz Pribojna na Limu...

Če omenimo še skrb za šolsko mladino v Zrečah, na Gorenjah in v Skomarju, potem res velja, da je društvo LT razpletlo svojo »mrežo« precej daleč naokrog. Najnovejša nit, ki je še nismo omenili, se prav sedaj odvijava proti Novemu mestu. Za odotno Industrijo motornih vozil so namreč prevzeli izdelavo ne-

katerih orodij za proizvodnjo določenih delov avtomobilov znamke DKW...

ČLANI PRIHAJAJO SAMI

Kot eno redkih v vsej državi ima društvo LT v Zrečah tudi svoj dom. Vanj počasi, kakor pač urejajo prostore, prenašajo iz tovarne svojo dejavnost. Zdaj bo v kratkem že nared prostor za Klub mladih tehnikov. Sodeč po lanskih rezultatih, ko so navzlic zadregi s prostorom imeli 32 delovnih sestankov, si obetajo, da bodo mladi tehniki poslej še bolj razmahnili svoje delo. Zlasti še, če se spomnimo, da so bili za svojo prizadevnost v minulem letu nagrajeni celo z nagrado Centralnega odbora Ljudske tehnike Jugoslavije.

»Pri nas nam članov ni treba vabiti,« nam je ob koncu obiska zaupal predsednik društva Ivan Umnik. »Tisti, ki res žele delati in se izobraževati, prihajajo sami...«

Res je veselje slišati tako samozavesten in spodbuden odgovor, ki je tudi povsem resničen. Kajti — tesna proizvodna povezanost med podjetjem in Ljudsko tehniko v tovarni, ustvarjena že ob samem rojstvu društva v letu 1951, je tudi v prihodnje najboljši poroštvo za njihovo uspešno delo!
G.

21. maj — dan našega letalstva

Sedemnajst let je že minilo, kar sta 21. maja 1942. leta vzletela partizanska pilota Franjo Kluz in Rudi Čajevec na prve bojne polete proti okupatorjevim položajem. Odletel se je naše letalstvo vedno bolj krepilo. Posebno v zadnjem letu vojne je postalo že močna udarna pest, ki je na Sremski fronti in drugod pomagala dokončno uničiti sovražnika. Herojska junaštva naših pilotov so popisala mnoge strani našega narodnoosvobodilnega boja.

Tudi po vojni naše letalske enote natančno izpolnjujejo vsakršne naloge, za kar se vedno temeljito pripravijo. Na gornji sliki so se piloti sodobnih reaktivnih letal, po opravljeni nalogi zbrali pred starešino, ki jih opozarja na morebitne napake vsakega poleta. Naši piloti se na napakah učijo in vedno bolj izpolnjujejo prejete naloge: padli tovariši iz NOB so jim svetel zgled junaštva in požrtvovalnosti.

NOČNA DELOVNA IZMENA

Nočno delo posebej obremenjuje organizem in pušča vrsto posledic na zdravju in rednem življenju delavca

mena kot za tiste, ki delajo v dnevnih izmenah.

Pri določanju delavcev za nočno izmeno naj sodeluje zdravnik, ki pregleduje nočne delavce tudi med delom. Pri tem je treba upoštevati, da nekateri ljudje podnevi ne morejo spati. Ti ljudje so marljivi delavci, vse dokler spijo dobro in zadostno. Če pridejo iz stalnega reda, lahko postanejo razdražljivi, slabe volje itd.

Nagnjenje, ki bogati

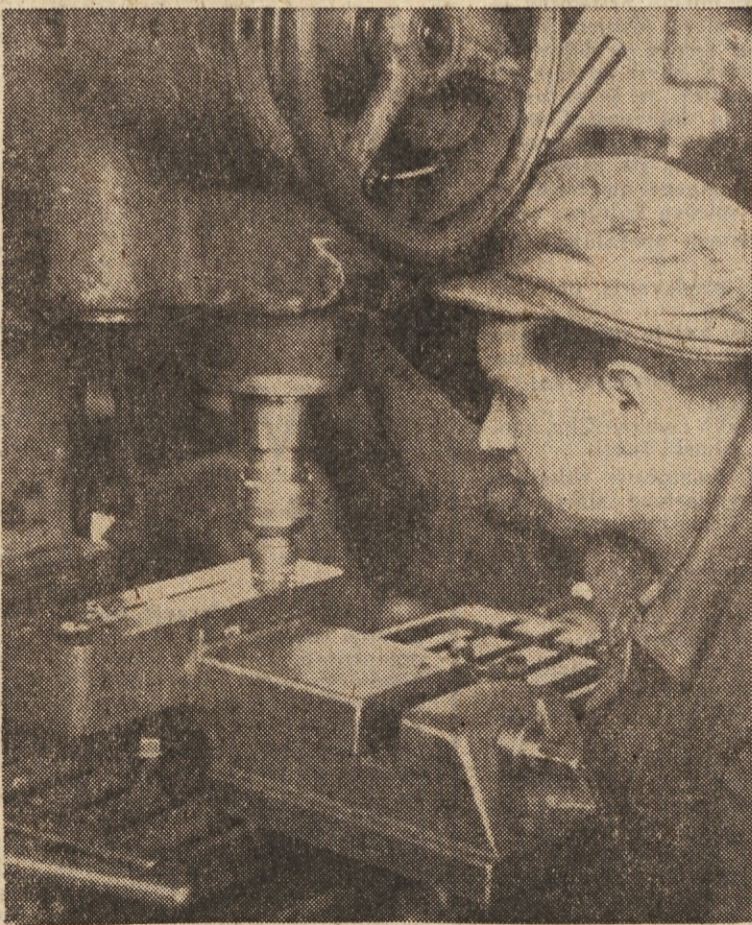
»V svetu prijavijo letno okrog tri sto tisoč patentov. Pri nas je številka tudi stalna: okroglo tisoč letno, toda od tega je polovica patentnih zahtevkov, ki jih prejme Zvezni patentni urad iz inozemstva.«

To je bil prvi podatek, s katerim so se seznanili na nedeljskem posvetovanju izumiteljev s področja ljubljanskega okraja. Napak, bi bilo, če bi tolikšno nesorazmerje pripisali zgolj relativni tehnični zaostalosti naše države, za kar lahko okrivimo celotni družbeni in gospodarski razvoj rajne avstro-ogrske monarhije in predaprilske Jugoslavije.

Problem je precej globlji in obširnejši. Predvsem je, resnici na ljubo, treba povedati, da največ težav razen omenjenega povzroča pravzaprav še dvojice stvari. Ne glede na zastarelost in pomanjkljivosti sedanjih zakonskih predpisov, ki naj bi urejali tovrstne probleme, je na splošno zelo slabo poskrbljeno za pravilno in spodbudno nagrajevanje bodisi izumiteljev, bodisi novatorjev ali racionalizatorjev. Za svoje delo leti vselej ne dobe niti moralnega priznanja, kaj šele materialne pomoči ali nagrade. Kolikor vendarle kaj dobe za to, so ta sredstva minimalna, če že ne prav stiskaška. Po drugi strani pa se podjetja v zadnjem času zelo zanimajo za nakup tujih licenc, medtem ko domače patente in zamisli skoraj dosledno — zapostavljajo. Izumitelji dobro vedo, da je pot od zamisli do uresničenja v praksi dolga, toda takšna stališča jim žal prepogosto ubijajo voljo do dela. Izumitelji tudi dobro vedo, da ni vsaka iznajdba že tudi novost, ki naj bi vznemirila svet. Toda prav tem problemom je pripisati, da je zanimanje za novatorstvo in za racionalizatorsko delo med člani delovnih kolektivov v večini primerov — zamrlo.

Seveda nastaja vprašanje, kako odpraviti vse to, saj dobro vemo, da je izumiteljstvo tudi eden od vzvodov hitrejšega gospodarske rasti. Za zdaj je moč povedati, da se pripravljajo nov patentni zakon, ki ga bo Zvezna ljudska skupščina bržčas obravnavala še letos. Druga pomembna novost pa je, da so pričeli z delom za ustanovitev dokumentacijskega centra, ki naj bi z dobrim pregledom nad prijavljenimi patenti z vsega sveta omogočil res smotno izkoriščanje domačih in tujih patentov ter nakup licenc, če bo potrebno, sicer pa še deloma usmerjal našo lastno raziskovalno dejavnost. Posebni predpisi bodo uredili tudi vprašanje novatorstva in racionalizatorstva.

-mG

»Zdaj rezkam utop za račun, sestavni del matičnega ključa,« nam je povedal Alojz Pečnik, orodjar v tovarni kovanega orodja v Zrečah. »Kaj bom delal popoldne? Naše društvo pripravlja izdelavo nekaterih novih orodij, najbrž bom tam...«

Človek sodi v skupino »dnevnihih bitij«, saj po svoji naravi dela podnevi, spi pa ponoči. Vsaka sprememba v tem oziru je nefiziološka in neugodna za človeški organizem. Spanje podnevi ne more biti zadostno nadomestilo za nočni počitek, ker spričo sodobnega življenjskega utripa ni mogoče zagotoviti nemotnega spanja, ki velja slej ko prej za najučinkovitejšo obliko odpočitja. Spreminjanje fizioloških zakonitosti ni brez posledic. Posebni delovni kolektivni pogoji nočnih izmen zahtevajo tudi nekaj posebnih ukrepov ne le med delom, marveč tudi za kasnejši počitek. Če si nočni delavec podnevi ne odpočije zadovoljivo, lahko nastopijo zdravstvene motnje, in sicer predvsem pri bolehnih slabokrvnih in živčnih ljudeh.

Pri nas doma in po svetu so delali poskuse. Ugotovili so, da je delovna sposobnost delavcev v prvi izmeni najbolj izrazita, v popoldanski znatno popusti, v nočni izmeni pa daje najslabše rezultate, in sicer zlasti v zgodnjih jutranjih urah. Strokovnjaki pravijo, da človeški organizem med nočnim delom, predvsem okoli treh ponoči — to je čas, ko je biološki dnevni ritem delovne sposobnosti najnižji — ni razpoložen

za fizično ne za umsko delo, hkrati pa tudi ni tako sposoben kot podnevi. Spremenjeni biološki ritem pokaže neugodne posledice tudi pri tistih ljudeh, ki že vrsto let delajo ponoči. Prav zato je neizenačenost nočnega dela še posebno izrazita, storilnost pa v zadnjih urah nočne izmene občutno popusti. Za določene delovne operacije potrebni čas se včasih podaljša celo za 50 odstotkov. Nekateri strokovnjaki menijo, da bi bilo treba ponoči opravljati le tista dela, ki se jim ni mogoče izogniti, na primer čiščenje delovnih prostorov, popravila itd.

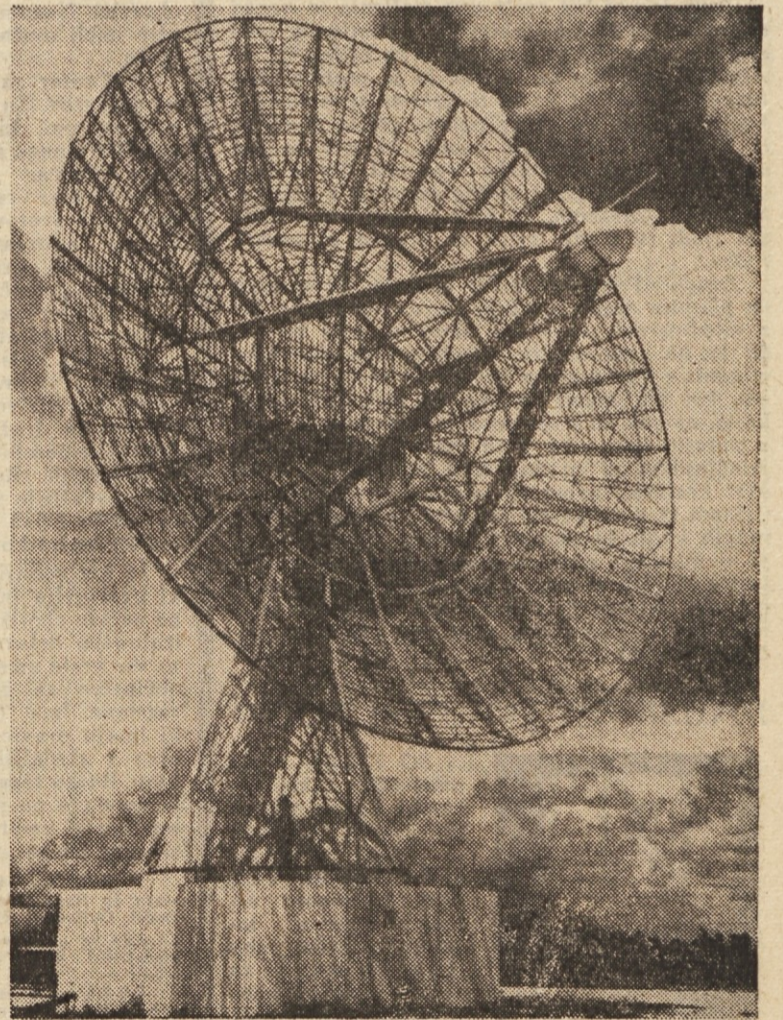
Zaradi nezadostnega spanja podnevi in zaradi pomanjkanja sončne svetlobe slabi odpornost organizma, nastopa glavobol, zmanjša se tek, delavec pa je razdražljiv in preutrujen.

Naš zakon o delovnih odnosih upošteva omenjena fiziološka, socialna in zdravstvena dejstva, zato določa, da je dovoljeno uvesti nočno delo le v upravičenih primerih, o katerih odloča delavski svet, delovna inšpekcija pa lahko omeji ali povsem prepove nočno delo tam, kjer niso zagotovljeni potrebni delovni pogoji. Nekatera dela pa je treba opravljati ponoči. V naših podjetjih s tremi izmenami dela delavec po navadi v nočni izmeni po sedem ur, in sicer teden dni, nadaljnjih štirinajst dni pa v dveh dnevni izmenah. Neko tuje podjetje je uredilo za svoje nočne delavce mirno spalnico, kjer ljudje po nočni izmeni prespijo v popolnem miru nekaj ur. Ta poskus je dal zadovoljive rezultate.

Delavcem nočne izmene je treba zagotoviti zadosten počitek tudi med delom, saj pomeni nočno delo dodatno obremenitev organizma. Število kratkih odmorov med nočnim delom bi bilo treba zvišati, in sicer pri težkih fizičnih delih vsako uro pet ali desetminutni odmor.

Seveda je treba potrebam delavcev nočne izmene prilagoditi tudi obroke hrane, zlasti kosilo. Sredi noči naj dobijo toplo hrano.

Delavci, ki delajo ponoči, morajo prebiti po delu vsaj sedem ur v mirni, po možnosti dobro zatemnjeni sobi, potem pa so potrebni sprehodi, gibanje in telesne vaje na svežem zraku. To je za nočne delavce še večjega po-

Poizkusne polete vodenih izstrelkov usmerjajo ameriški tehniki iz oporišča Cape Canaveral na Floridi in čez Mehiki zaliv proti južnemu Atlantiku. Vzdržijo prvega dela njegove poti jih spremljajo številne opazovalne postaje, nameščene na nekaterih Antilskih otokih. Pri tem sledijo izstrelkom tudi s posebnimi telemetričnimi antenami, kakršno kaže naša slika

Novovsvetlu

Plastične cevi za globoke vrtine

Sovjetskim strokovnjakom je v laboratorijih že uspelo narediti posebno plastično snov, ki so jo namenili tovarnam, ki izdelujejo cevi za globoke vrtine (za vrtanje na naftnih poljih). Cevi iz te plastične snovi bodo precej lažje od jeklenih in tudi odpornejše, saj plastična snov ne rjavi. Hkrati pa bodo tudi dovolj trdne, da bodo prenesle vse obremenitve pri vrtanju.

Elektronski toplomer

V Angliji so naredili nov elektronski toplomer, ki je z njim v trenutku moč izmeriti temperaturo človeškega telesa. S tem termometrom se je treba le dotakniti kože kjerkoli na telesu in že je moč odčitati toplotno stanje na posebnem registracijskem traku.

Za razliko od dosedanjih toplomerov te vrste je nova naprava precej manjša in enostavnejša in jo bodo uspešno lahko uporabljali v bolnišnicah, še posebno pa v ambulanah pri množičnih zdravniških pregledih.

Nov orjaški teleskop za Greenwich

Svetovnoznani astronomski observatorij v Greenwichu bo dobil nov teleskop s premerom 2,5 metra, ki bo po velikosti tretji na svetu. V opazovalnici sedaj že dokončujejo stavbo, kamor ga bodo postavili, da

ceji težav. Ohlajenega in vtekočinjenega pri -150° C lahko prevajajo s posebnimi ladjami, ki pa morajo biti zgrajene nalašč za ta namen. V eni italijanskih ladjedelic sedaj gradijo veliko tankersko ladjo, dolgo 210 m, ki bo lahko naenkrat peljala 14.555 m³ vtekočinjenega zemeljskega plina. 58 rezervoarjev za vskladiščenje plina je tako trdno zgrajenih, da vzdržijo pritiske do 105 kg/cm².

Nov orjaški teleskop za Greenwich

TA TEDEN SMO IZBRALI

»TRI DNI DIREKTOR«

MANICA LOBNIKOVA, avtorica komedije »Tri dni direktor«, pretekli teden prvič uprizorjene v Ajdovščini in izvedbi ljubljanskega Mestnega gledališča, pravi o glavnem junaku svoje igre: »Jirga Butolen bi naj bil skupek vseh mogućih zaletavosti naše polpreteklosti. Razumljivo, da je potenciran. Skozi njega govori niz prenapetežev, enodnevnih veličin in vsemogočnosti, ljudi z ambicijami, a nespodobnih, vendar tudi poštenih in iskreno zavzetih.«

Odrski prvenec Manice Lobnikove, znane po romanah »Gorniki in čas« ter »Rosa na pajčevini«, ni v klasičnih merilih zapletena in razvozlana komedija, temveč aktualna satira na nekatere otroške bolezni naše družbe, niz živih bodic; od njih je marsikatera zares duhovita in prenekatera zbode zares v živo. Kot oba dosejana sorodna podviga naših dramatikov — čeprav so vsi trije med seboj bistveno različni — Vasje Ocvirka »Tretje ležišče« in Mire Miheličeve »Zlati oktober«, se tudi ta igra ni povzpela do karakterne komedije, ampak je ostala aktualna zbadljivka. Vsekakor ta ugotovitev ne pomeni degradacije, saj je igra dosegla svoj namen — in prav gotovo ni bila zadnjič uprizorjena, saj je zlasti za manjše odre zelo primerna.

Uprizoritev ljubljanskega Mestnega gledališča očituje precej režiserski slabost (režiral je Marjan Belina k. g.) zlasti v natragi dinamični liniji uprizoritve — in prizadevanje igralskega ansambla, da domačo igro dostojno predstavi.

DVE NOVI IZDAJI MLADINSKE KNJIGE

NI POTREBNO pomnoževati številne pohvale, ki jih doblja Mladinska knjiga za svoje izbrane in kvalitetne izdaje leto za letom; najboljša pohvala tej založbi je pač zanimanje knjižnega trga za njene knjige. Vendar bi izmed njenih publikacij v zadnjem času omenili zlasti dve:

Farley Mowat: Prijatelji severnih jelenov;
Walter de la Mare: Tri kraljeve opice.
Prva je več kot zgolj opis življenja in navad ameriških celinskih Eskimov, ki živijo na prostem področju od Hudsonovega zaliva tja do Aljaske; marsikje se Mowat, ki je preživel dalj časa med Inuiti (kot se ti Eskimi sami imenujejo), povzpne do takih opisov svojih junakov in njihovih življenjskih zgodb, ki jim ne gre odrekati velike umetniške vrednosti. Tu se raziskovalec in potopisek srečno združuje z umetnikom in s človekom, ki je znal tudi ostro obtožiti ljudi in vlade, krive za propad eskimskih rodov.

Drugi, »Trem kraljevim opicam«, je založba na platnicah napisala, da je »to eno najlepših del v mladinskem svetovnem slovstvu, zato želimo, da bi jih spoznala in vrljubila tudi slovenska mladina.« Ta spremna beseda ni reklamni podvig, kot jih dovolj beremo na platnicah novih knjig, ampak se z njo povsem strinjamo — kajti v zadnjih letih smo brali malo knjig (ne samo mladinskih), ki bi nas tako navdušile kot ta. »Tri kraljeve opice« so pisane s pesniškim navdihom in s plemenito kulturo. Ena izmed tistih redkih knjig, ki ostanajo človeku, potem ko jih je v mladosti spoznal, zvest prijatelj vse življenje. Knjiga je bogato ilustrirana z imenitnimi risbami Mildred E. Eldridge (po izvirniku); prevod Janeza Gradišnika, sicer zelo lep, je žal šibak v pesmih.

»Nasmeh poletne noči«

SO FILMI, ki so umetniško tako zahtevni, da ne morejo vsi ljudje razumeti in dojeti njihove etične vsebine. Taki filmi zahtevajo izredno izdelan, izostren estetski okus in velik posluš za najbolj skrivnostne človeške stvari. Sem spada tudi švedski film »Nasmeh poletne noči« znanega režiserja Ingmar Bergmana. Kdor nima veliko smisla za umetnost, tega filma ne more razumeti. Zabaval in smejal se bo tam, kjer Bergman tega sploh ni pričakoval in želel.

Ze dolgo nismo v nobenem filmu videli toliko ironije, cinizma in tragike. V vsakem človeku se skriva nekaj komike in nekaj tragike; ta film nam na posrečen in umetniško dovršen način prikazuje komičnost in tragedičnost človeka. Ob mladem teologu nam pove, kako je človek po svoji prirodi čutno bitje, kako je bolj naginjen k življenjskim užitek kot pa k zadržanemu in asketskemu življenju. Ker so ustvarjalci v filmu hoteli prikazati predsem tragiko in komiko življenja, so tudi ljubezen gledali iz zornega kota lepote, najgloblje človeške radosti, še bolj pa so si prizadevali prikazati njene senčne in temne strani. Hoteli so povedati, da je na dnu vsake radosti in vsakega užitka grenkoba in bolest.

Film pa nima težnje prikazovati samo grenkobe človekovega življenja, marveč tudi njegove lepe in sončne strani. Posebna moč tega filma je v dialogu, ki je filozofsko in etično močan in poglobljen. Filme tolikšne umetniške kvalitete, kot je »Nasmeh poletne noči«, le redko vidimo v naših kinematografih.

CENTER ZA KULTURO PRI ZAGREBSKI DELAVSKI UNIVERZI

ZAGREBSKA Delavska univerza »Moše Pijade« je centralni zavod, ki skrbi za izobrazbo delavcev in vodilnega kadra v podjetjih na območju Zagreba. Organizira seminarje in predavanja za splošno, strokovno, ekonomsko, družbeno-politično in kulturno izobrazbo. V okviru univerze deluje med drugimi tudi Center za kulturo. Vodstvo centra, ki mu pomagajo zunanji sodelavci — eksperti za literaturo, film, likovno umetnost in glasbo, si prizadeva zainteresirati delavce za vse vrste umetnosti in vzgojiti novo občinstvo za gledališče, koncerte, razstave.

Raztreseni so po vseh podjetjih v Zagrebu in bližnji okolici. Preko 20.000 jih je. Dvajset tisoč delavcev in uslužbencev, katerim je zagrebska Delavska univerza že omogočila višjo splošno in strokovno izobrazbo. Pred šestimi leti se je začelo. Šest let obstoja, dela in uspehov: mimo prvih težav do pomembne institucije za izobrazbo delavcev. Ustanovitvi Radniškega sveučilišča Moša Pijade je, kakor vsem drugim podobnim zavodom pri nas, botrovala zahteva našega gospodarstva — hiter razvoj industrije in sistem samoupravljanja podjetij sta zahtevala vedno večje splošno in strokovno znanje proizvajalcev, da bi lahko uspešno reševali svoje odgovorne naloge. Sistem izobrazbe delavcev danes seveda še ni popoln, ker ne moremo govoriti o tem, da bi lahko Delavska univerza skupno z drugimi zavodi in šolami za odrasle zadostila vsem potrebam delavcev po izobrazbi. Vendar — realne možnosti za razširjen in poglobljen izobraževalni program so tu. In cilj tudi: institucija, ki hoče odgovoriti na probleme našega gospodarstva, ki hoče ustvariti nov profil človeka, ki ne bo samo dober proizvajalec, ampak bo predstavljal kompleksno osebnost in družbi.

Način izobrazbe seveda ne more biti klasičen. Osnovna oblika izobraževanja so seminarji. Vsak tak seminar ima svojega vodjo, ki skrbi za predavanja, pomaga članom pri učenju in je sploh v vsem odgovoren za svojo grupo. Razen tega osebja in uprave ima univerza še okrog 500 zunanjih sodelavcev: inženirjev, profesorjev in družbenih delavcev. Same seminarje organizirajo posamezni oddelki, tako imenovani centri, od katerih ima vsak svoj specifični značaj:

— Center za osnovno splošno izobrazbo. Namenjen je delavcem, ki niso imeli možnosti normalnega šolanja.

— Center za strokovno izobrazbo delavcev. Tu dobre potrebno znanje vse vsi oni, ki žele doseči naziv kvalificiranega ali visokokvalificiranega delavca.

— Center za izobrazbo članov delavskih svetov in organov upravljanja. Ta organizira seminarje za ekonomske probleme, seminarje družbeno-političnega karakterja.

— Center za izobrazbo vodilnih kadrov v podjetjih.

— Višja delavska šola — najvišja oblika izobrazbe v okviru univerze. To je dvoletna šola za kvalificirane in družbene delavce, ki se hočejo usposobiti za vodilna mesta v podjetjih. Razen tega omogoča tudi nadaljnje šolanje na univerzi in višjih šolah ter tvori tako vez med izvenšolsko in šolsko izobrazbo.

In kot zadnji: Center za kulturo, ki uveljavlja in poskuša na različne načine zboljšati splošno kulturno izobrazbo delavca, ga zainteresirati za vse vrste umetnosti, vzgojiti novo občinstvo za gledališče, koncerte, razstave. Ima 7000 vpisanih članov, ki imajo pravico do znižane vstopnine v gledališča, na koncertih, v kinu. Razen tega prireja predavanja in razstave po podjetjih, organizira seminarje umetnosti in vodi tečaj za tuje jezike.

V gledališču »Komediji« je bila predstava za člane Centra za kulturo. Copić-Dedić: Doživljaji Nikolettine Bursaća.

Kdo so obiskovalci? Kaj jih privlači v gledališče? Kako dojemajo dogajanje na sceni?

Preden so se zaprta vrata dvorane, smo uspeli, da bheremo nekaj ljudi — razen dveh so bili vsi delavci — s katerimi smo imeli kratek pogovor. O njih, o gledališču, o centru za kulturo.

Gledališče doživljam neposredno, tako, kakor me pritegne predstava. Kolikor bolj se lahko živim v predstavi, tem boljša je moja sodba o njeni vrednosti. Imama rada Hamleta in opero »Ero z onega sveta«. Nasploh najraje poslušam opere.

Kako in zakaj se vam je priljubilo gledališče?

Zakaj? To ne bi mogla reči. Naučila sem se, da obiskujem gledališke predstave in tako sem jih tudi vrljubila. Zelo me pritegne igra živih ljudi, še posebno, če je »premljana z glasbo in petjem.

Prvikrat sem bil v gledališču, ko je Center za kulturo razdelil nekaj brezplačnih vstopnic za dramo »Dnevnik Ane Frank«. Do tedaj sem hodil le v Variete, kot to dela še danes večina mojih kolegov. Bali smo se, da ne bomo razumeli, pa smo rajši dali denar za ono, za kar smo gotovo vedeli, da razumemo. Mislili smo, da je gledališče vse preveč oddaljeno od našega življenja, bali smo se dvorane, lepib oblek.

In kaj vam je bolj všeč, Variete ali »Dnevnik Ane Frank«?

Meni »Dnevnik Ane Frank« mnogo, mnogo bolj.

dvorane, ker vem, da so vsi okoli mene prav tako delavci kot jaz. Tako me ni sram, če žesa ne razumem. Sicer pa izbiram taka dela, za katera mi že drugi povedo, da so dobra in razumljiva.

Kaj pa vi?

Ja, najraje gledam komedije in opere. Vseč pa mi je bila tudi drama »Svojega telesa gospodar«. Če grem v gledališče, imam občutek zadovoljstva in mi prija po delu v tovarni sedeti pred odrom in spremljati neko dogajanje, kjer lahko slišim in spoznam mnogo resnic iz našega življenja.

Vse predstave v treh zagrebskih gledališčih, ki jih je v letošnji sezoni organiziral za svoje člane Center za kulturo, so bile razprodane. Člani — sedem tisoč jih je — plačajo letno 200 dinarjev in za člane družine 120. S tem imajo pravico do znižane vstopnine pri predstavah, ki jih organizira Center. Vsak lahko izbira predstave po svoji želji, 1500 pa jih ima tudi abonmaje — po osem predstav letno (sedem gledaliških in en koncert). Pri vsaki prireditvi dobi obiskovalec tiskan program, kjer je na poljuden način podana vsebina dela, nekaj o avtorju ter značaj in pomen dela. Program teh predstav je seveda prilagojen ravni občinstva, vendar pa vedno kvaliteten. Princip izbire: če bo delavec videl samo eno predstavo, ki bo slaba ali je ne bo razumel, je izgubljen. Zato: nobenih odstopanj od kvalitete, pa čeprav je obiskovalec manj in čeprav se slišijo pripombe: dajte nam opere in variete. Trudijo se, da bi pritegnili predvsem tiste, ki se nikoli niso zanimali za gledališče. Z izbiro del, s temeljito razlago in komentarji, s propagando po podjetjih so v treh letih, odkar Center obstaja (prvo leto so imeli dve gledališki predstavi in nekaj filmskih) dosegli lepe uspehe in »nova publika« ni več samo utopiija. Teh 7000 članov — med njimi je 70 odstotkov delavcev — za katere gledališče ni več skrivnost, predstavlja sicer le manjši del delavcev zagrebskih podjetij, vendar pa je napredek, ki ni ostal samo v mejah propagandne akcije, ampak postaja solidna osnova za vse širši prodor kulture med delavstvo.

Naslavi predstav letošnje sezone: Dnevnik Ane Frank, Doživljaji Nikolettine Bursaća, Dundo Maroje, Spomin na dva ponedeljka, Travata, Andre Chenier.

Razen gledaliških predstav lahko člani Centra obiskujejo tudi koncerte, ki so organizirani na enak način, in filmske predstave. Tudi pri teh dobe gledalci obširen program in komentar pred predstavo. Filmi so razdeljeni na cikle, kot na primer ciklus angleškega filma, ciklus kriminalnega, ljubavnega filma itd. Čeprav tudi tu ni nobene plaže, je dvorana vedno polna in zanimivo je, da dožive uspeh filmi, ki so imeli v mestu slab alf povprečen uspeh (na primer Rashomon).

Ta oblika dejavnosti Centra — prirejanje umetniških prireditve — pa seveda ni edina. Medtem ko je pri tej glavni namen pridobivanje novega občinstva, novih odjemalcev kulturnih stvaritev, je še važnejša splošno vzgojna dejavnost Centra. Tako skušajo dati delavcem osnovne pojme umetnosti, jih zainteresirati za razne panoge umetnosti in dvigniti njih splošen kulturni nivo.

Kakšne metode uporabljajo pri tem? Predvsem: predavanja po podjetjih.

O literaturi: kaj je roman, kako beremo knjigo, partizanska literatura, moderna književnost, kaj je drama, komedija.

O filmu: kako nastane film, zgodovina filma, filmski žanri.

O likovni umetnosti: slikarske tehnike, kako nastane slika, impresionizem, realizem, moderna umetnost.

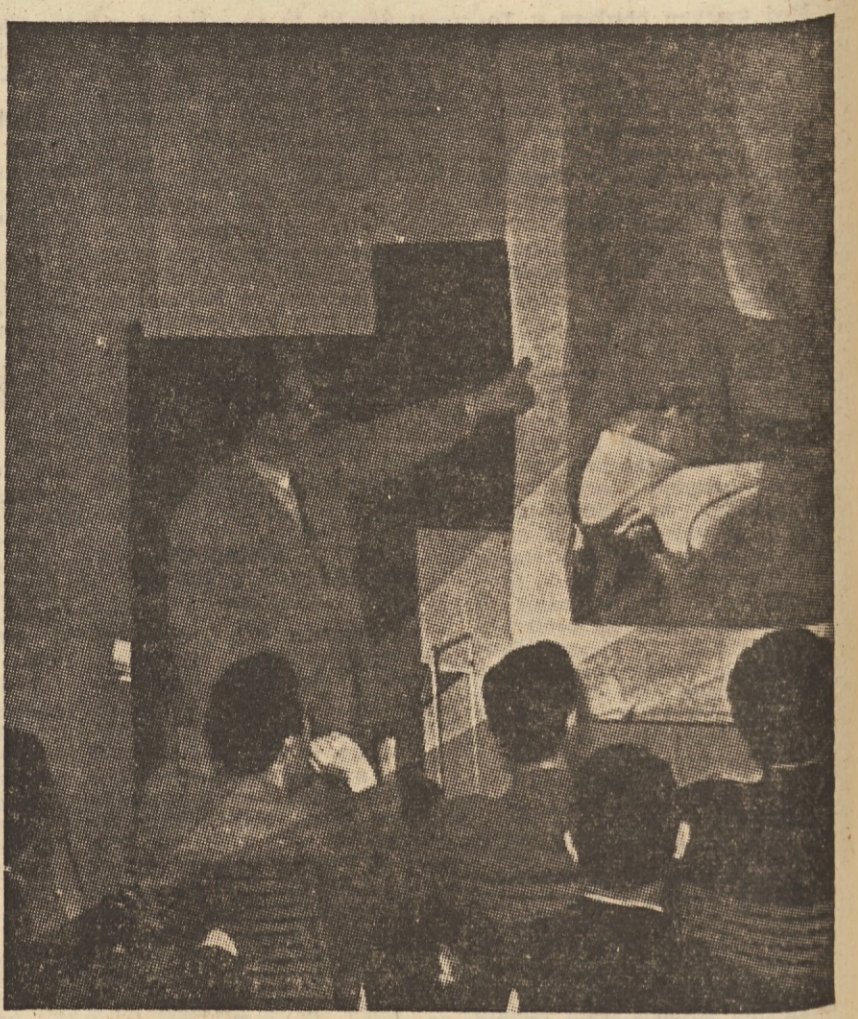
O glasbi: glasba in njena izrazna sredstva, kaj je simfonija, o operi, ali je jazz umetnost ali ne.

Predavanja dopolnjujejo:

— Razstave slik — od didaktičnih: kako nastane slika (ciklus fotografij, ki prikazujejo nastanek umetniške slike od modela preko skice do izgotovljenega dela — za take vrste razstav je po podjetjih največ zanimanja) pa do razstav reprodukcij renesančnih umetnikov, impresionistov, kubistov in originalnih del, ki jih dajo na razpolago zagrebske galerije.

— Izvedba krajših dramskih del ali odlomkov. Tu izvajajo manjše ekipe iz gledališč.

— Koncert manjšega orkestra ali predvajanje s plošč (največ zanimanja je za jazz).

V umetnostnem seminarju Centra za kulturo

— Skupinski ogledi razstav, galerij, obisk filmskega mesta.

Vsa ta predavanja in prireditve so v okviru podjetij. Delavci sami izberejo temo, Center pa potem pošlje predavatelje in organizira razstave. V vsakem podjetju imajo posebne poverjenika, ki skrbi za povezavo med njimi in Centrom. Posebne letече ekipe skrbe, da so delavci seznanjeni s prireditvami in opravljajo tako nekako propagandno vlogo. Predavanja sama po sebi pa so tudi prvi korak na poti v gledališče, do knjige, na koncerte in razstave.

Kot informacije, pa tudi kot nekaj učbenik, izdaja Center vsakih petnajst dni revijo »Petnajst dana«. Vsebina: poljudni članki (očitajo jim, da so še preveč »učenci« za delavce. Največja težava nasploh je poljudnost predavanj, vendar pa so triletnje izkušnje že pokazale, kakšen način najbolj ustreza nivoju poslušalcev) iz vseh panog umetnosti ter informacije o delu in programu Centra za kulturo. Razen tega sta še vsak teden dve oddaji po radiu, za zdaj samo informativnega značaja.

Najvišja oblika kulturne vzgoje so seminarji estetske izobrazbe, kakor jih imenujejo. V teh seminarjih, ki so brezplačni, krog poslušalcev ni omejen, vendar tvorijo delavci še vedno 30–50%. Vsakomur je omogočeno, ne glede na šolsko izobrazbo, sistematsko seznanjanje s posameznimi vrstami umetnosti. Vsak slušatelj lahko spoznati svoje poznavanje umetnosti, lahko razširi svoj spoznavni svet in se obogati z znanjem o bogastvu človekove psihe in procesu umetniškega stvarjanja. Delo v seminarjih poteka v diskusijah in razgovorih, razdeljeni pa so seminarji v tri stopnje.

Prva stopnja: osnovni seminarji umetnosti, kjer govorijo o osnovnih problemih vseh štirih vrst umetnosti (književnost, glasba, film in likovna umetnost). Če slušatelj uspešno konča to prvo stopnjo, se lahko odloči za seminar druge stopnje, kjer obravnava teme samo iz ene vrste umetnosti. Se bolj specializirano pa obravnava snov tako imenovani kolegiji, kjer na primer govorijo ves čas trajanja seminarja samo o impresionizmu in slikarstvu.

V teh seminarjih slušatelji ne dobijo nikakršnih diplom, vendar pa so prava visoka šola, kjer se vsak lahko nauči, kako naj dojema in razume vse ono, kar danes gledamo, slišimo in beremo.

Sedemindvajset ljudi je pazljivo spremljalo razlago predavatelja, ko smo obiskali enega od likovnih seminarjev pri Centru za kulturo. Od voditeljice seminarja, tovarišice Zdenke Sobote, smo izvedeli, da se pripravljajo za izlet v Rim. Izlet v Rim? Da, jeseni bodo obiskali Rim, pa se zato že sedaj pripravljajo in debatirajo o vseh znamenitostih, ki jih bodo tam videli.

Seveda je naš trenutni program izjemen, ker moramo obravnavati vse, od antike pa do moderne umetnosti. Drugače pa imamo čisto določen in omejen program. Razen našega so še trije likovni seminarji. Predavanja dopolnjujemo s slikami in diapozitivi. Obiskujemo pa seveda tudi vse pomembnejše razstave, muzeje in galerije. Tak način dela — čimbolj pestro, raznoliko, z mnogimi praktičnimi prikazi — imajo tudi po drugih seminarjih (vseh je trenutno deset).

Kako pa vkladite predavanja, da so vsem razumljiva, saj imate zelo različne sedaj poslušalcev (9 delavcev, ostalo pa so dijaki in študenti)?

Danes to ni več problem, ker so vsi že precej razgledani in smo pravzaprav že nekakšen intimni klub. V začetku je bilo malo težje, toda oni, ki se odločijo, da bodo zvedeli kaj več od tistega, kar jim je dal osnovni seminar, se resnično zanimajo za snov, so zelo dozvetni in nimam posebnih težav.

Ali predavate tudi po podjetjih?

Seveda. In največ o abstraktnem slikarstvu, kajti primere tega lahko vidijo delavci na vsakem koraku (plakati, izložbel, Drugače pa so najbolj popularna predavanja po podjetjih o filmu, literaturi in jazzu. Za vsa pa je veliko zanimanja.

Saša Zalepugin, vodja Centra za kulturo.

»Hočemo izobraziti delavca in predvsem delavca. Tri leta obstoja Centra za kulturo je kratka doba. Na vseh področjih še vedno po malem eksperimentiramo. Vemo, da je delavca težko zainteresirati za kulturo. To zahteva veliko časa in posebne metode. Imamo pa temelje in hočemo dalje.

»Nas uspeh?«

Vse predstave so razprodane, vseh akcij pa je bilo v letošnji sezoni:

- 800 filmskih predstav;
- 150 predavanj po podjetjih;
- 87 gledaliških predstav;
- 9 koncertov;
- 93 razstav v podjetjih in
- 320.000 obiskovalcev, v glavnem delavcev.

V vseh treh letih pa smo imeli 2999 raznih akcij in 858.000 obiskovalcev.

Visokošolski študij odraslih

Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih LRS ima namen organizirati posebne tečaje za kandidate, ki se želijo vpisati na univerzo, po veljavnih predpisih pa morajo predhodno opraviti sprejemni izpit, ker nimajo predpisanih šol, bili pa so vsaj 4 leta na uspešnem praktičnem delu v gospodarstvu oziroma kakšni drugi družbeni dejavnosti, ali pa so delali v državnih organih, zavodih, gospodarskih ali družbenih organizacijah.

tete, naprošamo vse delavske kolektive, podjetja, ustanove, organizacije in posameznike, da pošljejo prijavo najkasneje do 30. maja 1959 Zavodu za proučevanje izobraževanja odraslih LRS, Ljubljana, Erjavčeva 18/1. Prijava naj obsega naslednje podatke o prijavitelcu: Ime in priimek, poklic, zaposlitev, podatke o zadnjem šolanju, na katero fakulteto se želi vpisati in točen naslov prijavitelja.

Da bi zavod lahko pravočasno organiziral tečaje, ki bi pripravljali kandidate na sprejemni izpit za vpis na posamezne fakultete, je potrebno, da se zainteresirani kandidati prijavijo na tečaj, ki ga organizira zavod, in da se prijavijo na sprejemni izpit za vpis na posamezne fakultete.

Upravni odbor Zavoda za proučevanje izobraževanja odraslih LRS

VSAKI OBČINI

ZASAVSKE SINDIKALNE ORGANIZACIJE BODO ORGANIZIRALE IZOBRAŽEVALNA SREDIŠČA

Ceprav vodstva sindikalnih organizacij večjih zasavskih podjetij še niso v celoti utegnili obdelati bogatega gradiva pravkar končanega IV. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije, je videti, da so posamezni sindikalni funkcionarji zelo pozorno sprejeli napoliti kongresa glede pospešene vzgoje proizvajalcev. V Trbovljah in Zagorju so sindikalni delavci mnenja, da pomenijo jasne smernice kongresa glede vzgoje in izobraževanja delavcev predvsem konec dotedanje organizacijske zmede na tem področju. Občinski sindikalni sveti, pa tudi večje sindikalne organizacije, so sicer imale že izobraževalne komisije, ki pa so vsako leto pripravile kak tečaj ali seminar za organe delavskega samoupravljanja in morda še sindikalne delavce. Kajpak v tistih nekaj dneh upravljalci in proizvajalci niso mogli dobiti kaj prida znanja, medtem ko so strokovno izobraževanje prepuščali kadrovski službi v podjetjih, zadnji čas pa delavskim univerzam. Tako je novoustanovljena Delavska univerza v Trbovljah v razmeroma kratkem času ugotovila, da je med delavci veliko zanimanje za strokovno izpolnjevanje, saj se je prijavilo za obiskovanje šol za doseg kvalifikacije nad tri sto proizvajalcev. Isto velja za splošno izobraževanje. V večerno osemletko, ki je namenjava v Trbovljah ustanoviti še letos, so se v največji meri prijavili delavci, ki bi radi po opravljeni šoli nadaljevali študij na srednjih in celo visokih šolah.

V Trbovljah sama ne bo kos tem neposrednim nalogam, zato mislijo, da bodo nujno morali vsaj v večjih podjetjih ustanoviti izobraževalna središča, ki bodo sicer povezana z okrajnimi in republiškim zavodom za izvenšolsko izobraževanje, praktično pa bodo navezana na delavsko univerzo v domačem kraju. Sindikalni funkcionarji prav tako menijo, da bo potrebno v najbližji prihodnosti obravnavati vzgojo delavcev na zasavskih delavskih svetov. Vodstva sindikalnih organizacij bodo pripravila analizo stanja in program vzgoje, organ delavskega samoupravljanja pa naj bi jim pomagal s sredstvi zagotoviti normalno šolanje.

V Zagorju bo potreben tak izobraževalni center vsaj pri rudniku, največjem podjetju zagorske občine. Praksa kaže, da so si nekateri proizvajalci pri rudniku pridobivali kvalifikacije na dokaj formalen način, kar seve ni v skladu s stališči in sklepi IV. kongresa sindikatov Jugoslavije. Sindikalne organizacije drugih podjetij so sicer v zadnjem času organizirale nekaj tečajev za pridobivanje kvalifikacij, kaže pa, da so bili pripravljenci v naglici in z edinim namenom, da bi obiskovalci lahko prešli višje tarifne postavke. Na novo ustanovljena delavska univerza namerava skupno z občinskimi sindikalnimi svetovi najkasneje do konca junija izvesti anketo, ki naj pokaže, v katero smer bo treba usmeriti največ pozornosti. Že zdaj pa je videti, da je največ zanimanja za večerno osemletko, za ekonomsko srednjo šolo, tečaj tujih jezikov, šole za starše in strokovne tečaje za doseg višjih kvalifikacij. Občinski ljudski odbor v Zagorju je novoustanovljeni univerzi namenil iz proračuna 300.000 dinarjev. To verjetno ne bo zadoščalo za kritje izdatkov, čeprav je predvideno, da bodo obiskovalci šol, tečajev in seminarjev prispevali del sredstev sami. Zato upravni odbor Delavske univerze menja, naj bi podjetja prispevala sredstva iz svojih skladov za kadre, ker jim zdaj ostane znaten odstotek tega sklada za njihove lastne potrebe. M. V.

KOPRSKE SVOBODE ZA PRAZNIK MLADOSTI

V počastitev 40. obletnice KPJ in za praznik mladosti se bodo predstavile v Kopru na velik kulturni reviji vse Svobode na Koprskem. 23. maja bodo nastopili režiserji iz vsega okraja, ki so v Kopru na tečaju, s Krefitovo -Veliko puntarjovo-, ob sodelovanju igralec iz Kopra in Pirana. Prihaja ljudskoprosvetne dejavnosti na Koprskem bodo podali amaterji iz vsega okraja na velikem zborovanju s simboličnimi točkami. Zaključek tega slavlja bo 24. maja na svečani proslavi, kjer bo nastopilo s izbranim kulturnim programom nad 1000 pionirjev, mladincev in odraslih. B. Borovič

ENAJST LET BALETNE ŠOLE V KOPRU

Baletna šola pri Okrajnem svetu Svobod v Kopru se postavlja že za enajstletnim uspešnim delovanjem in mnogo mladine iz Kopra in bližnje okolice se je s prizadevanjem delom navezale na baletni študij. Po dolgi vrsti celovečernih nastopov v Kopru in drugod, ki jih pripravljajo že nekaj let neumorni baletni mojster Stanislav Hiti, Dana Renčelj in glasbeni pedagog Vuka Hiti ter sodelavci, je treba omeniti zlasti letošnji bogat in kvalitetni repertoar. Na zadnjem celovečernem nastopu baletne šole, ki je bil minuli teden v nabito polni dvorani koprškega gledališča, so občinstvo posebno navdušile koreografske zamisli Stanislava Hiti: Arničev -Po vodni mozi- in po Vladimiru Lovcu komponirana grška pravljica Eudimion in Selena.

Najboljše občinstvo

Beno Zupančič

liko, in kar je še važnejše, ki poleg drugih činiteljev formirajo tudi tako imenovano novo publiko. Razvoj našega dnevnega, periodičnega, knjižnega tiska, razvoj radijske mreže, filmske produkcije itd., to po vojni dovolj jasno dokazuje.

Kakšna je pisateljeva publika? Pisatelj ima dosti možnosti, da se sreča s svojo publiko. Njegova publika so ljudje, ki bero njegove knjige, gledajo njegova dramska ali filmska dela, poslušajo njegove radijske stvaritve, tudi tisti, ki bero same kritike njegovih del ali celo samo poslušajo obrekovanja. Tisti, ki jih danes imenujemo nova publika, tisti, ki šele danes jemljejo prvič v roke knjigo, poslušajo radijsko igrjo ali gledajo filmsko delo, so iz te neoprijemljive publike nerazvidni, razen tam, kjer je pisatelj v neposrednem stiku s njimi - na literarnem večeru. Kdo je torej ta nova publika? Kako nastaja? Kakšna je njena podoba? Kako jo čutimo? Kup vprašanj, ki nanje ni treba odgovarjati s številkami, pač pa z dejanji. Nova publika, ki nenehno nastaja, ki jo človek nehoče takoj opazi, je mladina, tisti, ki že rastejo hkrati z našim gospodarskim in družbenim razvojem in se za svojo kulturno rast poslužujejo vsega, kar jim zmoremo dati. Na področju književnosti - da se omejimo samo na založništvo - orje v tem pogledu globoke brazde Mladinska knjiga s svojimi številnimi publikacijami, z izrednimi nakladami, s posebnim poudarkom na likovni opremi itd. Njena dejavnost ne kaže samo prizadevanja ustrezni potrebam in željam mladega rodu, temveč tudi obseg teh potreb in želja, ki se zdijo - kar je lahko samo razveseljivo - neusahljive. Ko bi založniški vsaj približno sledile tudi druge posredniške dejavnosti, n. pr. filmska produkcija, bi danes morali imeti vsaj nekaj deset mladinskih in vsaj nekaj sto otroških filmov domače proizvodnje. Na teh področjih bo treba storiti kaj več kot doslej, sicer se nam bo zgodilo kakor tistemu, ki je poslal sina po tobak brez denarja.

Ne zamerite mi, da sem postavil na prvo mesto mlade ljudi. S tem nisem hotel kakorkoli zapostaviti drugega dela naše povojne nove publike - vseh tistih, ki jim v mladosti ni bilo dano seči višje in so to lahko storili šele pozneje. Ti niso tako opazni in razpoznavni kakor mladi ljudje, vendar postajajo čedalje bolj bralci naših knjig, obiskovalci naših gledališč, kinematografov, koncertov itd. Njihove potrebe in želje so deloma enake kakor pri mladih ljudeh, deloma drugačne, naša pozornost do njih pa je neenakomerna: v nekem smislu smo do te nove publike bolj pozorni (kvalificirani delavci, razviti kmetje, prebivalci večjih središč), v nekem smislu manj (nekvalificirani delavci, zaostali kmetje, prebivalci oddaljenih krajev), ker naletevamo pri tem na sorazmerno večje težave.

Od strokovnih združenj je dolej izdelala podroben načrt Gradbena zbornica za Slovenijo. Po predvidenem programu bodo leta sredstva posameznih podjetij združili v republiko in jih investirali predvsem v vzgojo kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev ter inštruktorjev, ki bodo v posameznih podjetjih pripravljali novo sprejete delavce. Svoji program izobrazbe je izdelala tudi že Trgovinska zbornica, ki predvideva, da bi letos preko tečajev, ki jih bodo organizirale okrajne in republiške zbornice, izpopolnili izobrazbo preko 1000 strokovnih delavcev v trgovinskih stroki. Del sredstev iz sklada za kadre nameravajo uporabiti tudi za izpopolnitev rednega strokovnega šolstva, ker bodo tudi izobraževanje že zaposlenih kadrov v pretežni meri našli na te šole. Podobne programe bodo morale izdelati tudi gostinske in obrtne zbornice, za posamezne gospodarske panoge pa tudi njihova strokovna združenja, ki naj bi predvsem proučila problem izobraževanja strokovnih kadrov v celoti (na delovnem mestu, preko rednih šol, specializiranih tečajev za posamezne poklice itd.). Čeprav v letošnjem letu ne bo mogoče izbrati celotnega sistema, bo vendar sedanje delo gospodarskih organizacij, zbornic in združenj mnogo prispevalo k urejenemu in sistematičnemu izobraževanju strokovnih kadrov v gospodarstvu. T. B.

Mlad človek je še nepopisana knjiga, nenasično radoveden, željan vsega lepega, tu pa gre dostikrat za ljudi, ki jih je treba družbeno in kulturno šele predramiti, pri katerih je treba tako ali drugače poskusiti nadomestiti tisto, za kar so bili doslej prikrajšani, jim tako reči odhiti stezico, da bi lahko postali publika v najbolj skromnem smislu. Bolj kot doslej bi morali ravno tem posvetiti vso svojo skrb. Težko je reči - kako, zakaj, stoter na dejavnost, namenjena političnemu, gospodarskemu, prosvetnemu in kulturnemu prosvetljevanju, ne kaže sadov čez noč in ne zmeraj v sorazmerju z danimi materialnimi sredstvi, in nova publika - ker že govorimo o odnosih umetnik-publika - ne nastaja po naših željah, ampak zmogljivostih. Zato pa je ta del naše publike, kadar postane resnična publika, prisrčno hvaležen, najbolj ceni napredek, ki ga je pri-

nesel in ga nenehoma prinaša čas, in tisto kar osvoji, resnično osvoji. Iz lastnih doživetij na literarnih nastopih, kjer ima človek neposreden stik z ljudmi, lahko rečem, da je bila zmeraj najboljša ravno najbolj preprosta publika. Ta je tisto, kar si jim dal, jemala tako, kot je bilo, brez vnaprejšnjih predsodkov, brez nadutosti, značilne za na pol veljavno malomeščansko izobrazbo, in v tej publikki sem zmeraj videl tudi novo publiko (posebno v Slovenskem Primorju), skromno, željno, hvaležno. Karkoli storimo, nikoli ne storimo dovolj zanjo.

Amater in slikarstvo

AMATERSKA dejavnost v slikarstvu povzroča brezsmiselen odpor nekaterih profesionalcev. Tisti, ki gleda ozko na svoje osebne koristi, je zato za človeško družbo malo pomemben. Dokler bodo nekateri svoje osebne koristi šteli na ta način in amatersko dejavnost kavarniško smešili, bo ta še vedno velika opora pri današnjem socialističnem preobraževanju širokih plasti. Za amaterizem nevarne je bi bilo, če bi se našel nekdo, ki bi sociološko, psihološko, moralno-

politično na znanstveni osnovi dokazal, da je amaterizem brezpomemben in v svojem poslanstvu zgrešen, da je plod bolnih ambicij nepoklicancev. Toda tudi ta bi naletel na frontalni odgovor - poglej naše delo in skušaj ga ljubiti, kot to zmoremo mi. Intriže nekaterih profesionalcev je resda težko razumeti. Kolikor jim gre za denar, toliko naj se ne boje, kolikor pa žele sodelovati pri diskusiji, kaj je umetnost in njena funkcija in kje je njen izvor in ponor, pa naj pristanejo na tleh povprečnega človeka in mu pomagajo. Njih prvi kontakt z ljudmi »neizbranci« j im bo takoj vse odkril, njihov minus in plus, pa bodo spet krenili na dose-danjo ali pa novo pot. Namesto da bi se kot vzgojitelji trudili za široko prosvetitev delovnega človeka, mečejo pesek v oči onim, ki žele odstraniti zamegljene pojme o umetnosti, zastrite zaprašene pojme, plesnive od prevleke trivijalnega, vulgarnega akademizma in zmonopoliziranih osebnih tendenc, od vnašanja dogmatičnega sholastičnega sistematisma v revolucionarno čuteče mlajše generacije.

Še to: Kaj je za umetniškimi amaterizmom v drugih panogah? Kje so tendence izobraževati v drugih umetnostih? Kje je večerna šola za arhitekto amaterje, kje je taka šola za pesnike, dramatik, pisatelje, scenografe. Ne mislim na občasne literarne debate, mislim na široko dejavnost!

Česa torej manjka? Preveč gre vsem za kruh, preveč se borimo od danes do jutri. Morda preveč tožimo - ampak nikdar življenja ni bilo lahko. Zatorej odprimo našemu človeku vrata v svet, med ljudi - in razvijmo široko amatersko dejavnost z ustreznimi večernimi rednimi šolami.

IGOR PLEŠKO

V kranjskem okraju do jeseni delavske univerze

NAŠ DRUŽBENI RAZVOJ terja od proizvajalca-upravljavca, da nenehno živo posega v vsoto družbeno-ekonomsko problematiko. Prav pri tem pa so se bolj kot kjerkoli druge pokazale posledice starega razpadlega družbenega reda, v katerem je bilo izobraževanje last vladajočega razreda, ki si je le zase lastil pravico duhovnega in strokovnega dviga in je privolil v izobraževanje delavca le tedaj, kadar je bilo to njemu v korist.

Zato si mora naš proizvajalec-upravljavec v spremenjenih družbenih pogojih čimprej razširiti svoje politično, strokovno, družbeno-ekonomsko in splošno obzorje.

Tudi v kranjskem okraju doslej niso imeli načrtno urejene sistema izobraževanja za odrasle. Na eni strani so skrbeli za izobraževanje izobraževalni centri okoliška ljudske univerze, na drugi strani pa različne množične organizacije in društva. Tako stanje je imelo svoje pozitivne in negativne posledice. Negativne predvsem zato, ker je bilo na ta način nemogoče skrbeti za sistematično izobraževanje kar najbolj širokega kroga ljudi, ker ni bilo nobenega pregleda nad strokovnimi močmi, ker finančna sredstva niso bila dovolj smotno izrabljena - in pozitivne, ker si je tako vsaka organizacija, podjetje, ustanova, zagotovila v razmeroma kratkem času predvsem tisti kader, ki ga je nujno potrebovala.

V kranjskem okraju so doslej skrbele za izobraževanje odraslih predvsem tri institucije. S splošno-izobraževalnim se ukvarja komisija za izobraževanje odraslih pri svetu za šolstvo OLO Kranj. Skrb za družbeno-politično in ideološko vzgojo v okraju je prevzela ideološka komisija okrajnega komiteja ZKS, ki je doslej pripravila večerno politično šolo v Kranju in večerni politični seminar na Jesenicah, seminar

za vodstveni kader kmetijskih zadrug in seminar za vodje izobraževalnih centrov v občinah. Poleg tega je ideološka komisija organizirala še seminar za predavatelje programa ZKS in pripravila številna predavanja o najraznovrstnejših političnih problemih Tretja institucija - Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela pa skrbi za funkcionalno izobrazbo vodilnega osebja v gospodarskih organizacijah in pomaga pri organiziranju izobraževanja v centrih za izobrazbo po podjetjih, pomaga pa tudi izobraževalnim centrom v občinah pri izbiri metod izobraževanja in pri sestavljanju programov. K vsem tem institucijam pa je treba dodati še centre za izobraževanje po podjetjih, ki skrbijo predvsem za strokovno izobrazbo. Odrasle izobražujejo tudi strokovne šole. Tako je v okraju pripravljani tečaj za ekonomsko srednjo šolo in srednjo tehniško tekstilno šolo, večerna ekonomska srednja šola, administrativni tečaj ter strojeplajni in stenografski tečaj. Nadalje še metalurška srednjetehtniška šola in mojstrska šola na Jesenicah.

V VSAKI OBČINI DELAVSKA UNIVERZA

Kljub razmeroma široko razpredenemu sistemu izobraževanja pa se je pokazalo, da brez sistematičnega dela ne bo moč dalje. Zato so okrajni odbori SZDL in ideološke komisije po občinah prevzeli skrb, da v vsaki občini ustanove izobraževalni center okoliška delavske univerze. Že delujoče izobraževalni centri na Jesenicah, v Bohinju, v Radovljici, Kranju in v Škofji Loki, medtem ko pripravljajo njihove ustanovitve v Trzinu, Zelenikah in na Bledu. Sklenili so, da vse izobraževalne centre preimenujejo v delavske univerze in da jim natančno določijo območje njihove dejavnosti. Vsaka občina bo torej imela odsej svoje Delavske univerze kot finančno samostojen zavod s profesionalnim vodjem in bolj ali manj stalnim (honorarno zaposlenim) predavateljskim kadrom. Ustanovitelji so občinski ljudski odbori ob sodelovanju vseh organizacij, zainteresiranih za izobraževanje odraslih, ki bodo imela tudi svoje zastopnike v upravnih odborih delavskih univerz.

Dosedanji izobraževalni centri so razvijali predvsem ljudnoznanstveno izobraževanje v obliki predavanj, ciklusov, tečajev in šol za odrasle. V prihodnje pa bo po izločitvi in osamosvojitvi šol za odrasle ter strokovnega izobraževanja delavcev v centrih v podjetjih ostalo delavskim univerzam predvsem naslednje področje izobraževanja: družbeno-politična izobrazba, ekonomska, splošna izobrazba, tehnična iz-

obrazba, kulturno-prosvetna, zdravstvena, vzgojna in podobna izobrazba. Drugo področje je tako imenovana profesionalna izobrazba, ki naj daje kvalifikacije delavcem v tistih podjetjih, ki sama ne bodo mogla skrbeti za izobraževanje. Tretje in zadnje področje pa je funkcionalna izobrazba za politične delavce, člane organov delavskega in družbenega upravljanja ter izobraževanje prek raznih tečajev, ki dajejo specifično znanje in s tem omogočajo delavcem lažje in boljše opravljanje dolžnosti. Tak je okvirni program izobraževalne dejavnosti v kranjskem okraju za prihodnje obdobje, podrobnejše programe pa si bodo izdelale delavske univerze same že do prihodnje sezone, ko bodo pričele z rednim izobraževalnim delom.

DU BODO IMELE PREGLED NAD CELOTNIM IZOBRAŽEVANJEM V OBČINI

Pri sestavljanju programov in njihovem izvajanju bodo delavske univerze po občinah kar najtesneje sodelovale s SZDL, sindikati, Svobodami ter množičnimi organizacijami in društvi. Njihova skrb bo tudi pregled nad celotnim izobraževalnim delom v občini. Okrajna delavska univerza, ki bi naj delovala kot servisna postaja, vzgajala predavateljski kader za občinske delavske univerze, ostajala torej bolj pri organizacijsko-tehničnem delu, ne bi imela pogojev za razvoj. Zato bo skrbel za vsakelejvanje dela med posameznimi delavskimi univerzami okrajna komisija za izobraževanje pri svetu za šolstvo OLO Kranj, v kateri bodo zastopani SZDL, Svet za šolstvo, upravni odbor sklada za kadre, okrajni zavod za izobraževanje kadrov, sindikati in Tajništvo za delo. Ena izmed največjih težav, s katero se morajo spoprijeti novo ustanovljene delavske univerze, je zagotovitev izobraževalnega kadra. Doslej v kranjskem okraju niso načrtno reševali tega vprašanja. Ob študiju programa ZKS so pridobili nekaj predavateljev po občinah; delavske univerze čaka naloga, da imajo še več predavateljev iz vrst prosvetnih delavcev, pravnikov, ekonomistov, agronomov, zdravstvenih delavcev.

Po teh načelih organizirajo sistem izobraževanja odraslih v kranjskem okraju. Kolikšnega pomena je ves nadaljnji družbeno-ekonomski in politični razvoj okraja je tako široko razpredena mreža izobraževanja ni potrebno še posebej poudarjati. BOJAN SAMARIN

DOGODKI V SVETU OD TEDNA DO TEDNA

BOJI V ALŽIRIJI

Enote alžirske vojske so po krajšem predsedku zopet izvedle več napadov na francoske postojanke v Alžiriji. O teh bojih je poročalo tudi francosko glavno poveljstvo in je to prvo poročilo, odkar je generalni štab pred enim mesecem napeljal večje kretnice za operacije v Alžiriji in pcdajšanje vojaškega roka na 30 mesecev.

Pariški list Liberation piše, da pomeni uspeh Alžircev še en tragični domant, trditve Pariza, da je stran vojne že obrnjena.

ZMAGA LEVICE

Na volitvah v avtonomni svet v italijanski pokrajini Val d'Aosta je zveza strank levic zmagala nad krščansko demokratsko stranko in njejnimi zavetniki. To je prvič po vojni, da so krščanski demokrati izgubili večino na volitvah v pokrajinski svet. Eden vzrokov za to zmago je tudi dejstvo, da so opozicijske stranke nastopile kot enotna politična skupina. Značilno za te volitve je odkrit vmesjanje cerkve, ki je vsem kandidatom prepovedala, da bi kakorkoli podprli kandidate zveze strank levic. Poraz krščanskih demokratov smatrajo stranke leve za svojo pomembno uspeh.

ZAKONI PROTI DELAVCEM

Predsednik Zveze rudarjev ZDA je v okviru akcije sindikatov proti nekaterim načrtom zakonov iz delavske zakonodaje izjavil, da bodo predloge pred podkomiteto v de.o in izbora pred v kongresu. 79letni John Louis je rekel, da so nekateri zakoni bolj slabi, drugi pa so oročje bogatih za izkoriščanje siromašnih in hočejo z železnimi obroči zapeti 16 milijonov delavcev.

STAVKE V ARGENTINI

Delavci in uslužbeni v Argentini so vznemirjeni zaradi stalnega naraščanja cen prehranskih in industrijskih artiklov. To in pa stalno oviranje delovanja sindikatov od strani državnih oblasti, so vzrok za celo vrsto stavk.

Medtem ko uslužbeni bank se stavkajo, je prišlo tudi do 24-urne splošne stavke, pri kateri je sodelovalo več kot milijon delavcev in uslužbencev. To je bila skupna akcija 69 raznih sindikalnih organizacij in so stavkali delavci metalne industrije, ladjedelstva, kemične, gradbene in lesne industrije in drugi.

ZA VEČJE PLAČE

Po 43-dnevni stavki, kjer so zahtevali zvišanje plač, so se delavci notovske telefonske družbe vrnili na delo. Po novi triletni kolektivni pogodbi bodo imeli delavci v prvem letu 13 centov več na uro, v drugem tri, v tretjem letu pa 10 centov več.

USPEH ZELEZNIČARJEV

Kanadski sindikat strojevodij in kurilčev je dosegel novo pogodbo z železniško družbo. Pogodba je podpirala preden bi morali člani sindikata pričeti stavkati. Nova pogodba predvideva povečanje plač, zaščito pri delu in plačan dopust.

PROTI STAVKOKAZOM

Sindikat transportnih delavcev Nigerije je obsojil letalsko družbo Nigerije, ki je ob veliki stavki osebnih in tovornih avtomobilov, ki so postali nepredvidljivi, obsojil plačanje nagrade. Posebne nagrade lojalnosti (po 10 funtov) je dobilo okrog 300 nameščenecv družbe, ki se niso pridružili stavkajočim.

Sindikat transportnih delavcev je očital tem delavcem, da so podkupljeni. Kongres sindikatov Nigerije se je pridružil protestu proti družbi in proglasil družbo za branilca reakcionarnih odnosov med delavci in delodajalci.

NOVA STAVKA?

Ker je Družba za preskrbo z električno energijo in plinom v državi New Jersey obklopa zahteva sindikata, je pričelo stavkati okrog 5200 uslužbenecv te družbe. Pridstavniki družbe je izjavil, da preskrba z električno energijo ne bo povsem prekinita, ker je nekaj delavcev ostalo na delu. Predstavniki sindikata pa je sporočil, da je stavka edino sredstvo, da bi se dosegla pravičajna plačila zdravstveno zaščito in plačan dopust.

PREPOVED SLOVENSČINE

Prepoved slovensčine na nedeljski prireditvi v Proseku je vzbudila splošno ogorčenje tržaškega prebivalstva. Karabinerski brigadir je namreč sredi programa zabavne prireditve prepovedal napovedovalcu, da bi govoril v slovenscini, češ, da je na javnih prireditvah uradni jezik italijanski. Za tako ravnanje ne more biti opravičila, predvsem pa je nedopustno, da bi krajevni organi samovoljno kršili pravice, ki jih Slovencem zagotavlja italijanska ustava. Občinstvo in prireditelji so takoj sodili ta ukrep in v znak protesta prireditve prekinili.

Dogodek sem je sedaj v ospredju pozornosti tržaške slovenske javnosti, o njem pa so poročali tudi italijanski časopisi. Primoreški dnevnik piše, da taki nosilci javnega reda, ki kršijo osnovne pravice državljanov, ne sodijo v obmejne kraje.

NOVA POGODBA

Stavka 500.000 poljedelskih delavcev v dolini reke Pad je uspešno končala. Nova kolektivna pogodba upčrta vse najvažnejše zahteve stavkajočih in morajo po njej delodajalci vsem tistim, ki se bodo zopet spopeli pred 1. junijem, zagotoviti delo za vse leto.

ZELJA PO SODELOVANJU

Francosko združenje »Polius d'Orient«, ki združuje bivše borce v vzhodnih front, v prvi vrsti pa francoske bojevnike iz prve svetovne vojne na bojiščih v Srbiji, je imelo v kratkem svoj kongres. Na kongresu so izrazili željo, da bi okrepili zvezo med bivšimi bojevniki Francije in Jugoslavije, ki so v teku dveh svetovnih vojn prispevali izredne žrtve proti nemškemu napadalcu. Kongresu združenja je poleg ostalih gostov prisostvoval tudi jugoslovanski veleposlanik v Franciji dr. Radivoj Uvalić.

Drugo dejanje se še ni začelo

Skoraj že štirinajst dni se sestaja v Palaci narodov vsak dan ob pol štirih popoldne šest zunanjih ministrov, in sicer sovjetski, ameriški, angleški in francoski za okroglo, zahodno — in vzhodno-nemški pa za manjšima oglasima mizama. Dlje ko traja konferenca, daljšo se seje, čedalje več ministrov se pripravlja k besedi, čeprav dnevni red še ni določen, kakor je duhovito pripomnil tuji opazovalec. Sovjetski minister Gromiko je že dvakrat načel vprašanje razširitve konference v tem smislu, da bi sodelovali tudi Češkoslovaška in Poljska. Ker so njegov predlog odklonili, je to vprašanje še vedno na dnevnem redu, ki še ni znan.

DVA »PAKETA« NAMESTO ENEGA

Čeprav so seje daljše in trajajo tiskovne konference, ki jih sklicuje vsaka delegacija posebno, pogosto dotlej, ko ženevski prebivalci že večerjajo, ne moremo govoriti o posebno novih, doslej neznanih argumentih. V začetku tega tedna, potem ko so govorili vsi ministri po vrsti in ko so ugotovili, da je položaj natančno tak, kakor so domnevali, in da se stališča niso spremenila — ena stran je najprej predlagala nemško pogodbo, druga pa združitev Nemčije — je bilo pričakovati, da bodo ministri postregli s konkretnimi predlogi in opustili propagandno-programске govore. Pričakovanje pa se ni izpolnilo. Zahod je prinesel svoj »paket« in si odločno prizadeva utišati govorice, češ da je »paket« pripravljen odpreti in vzeti iz njega berlinsko vprašanje.

Minister Gromiko je predložil sovjetski načrt za mirovno pogodbo. Ta je prav takšen, kot ga je razložila sovjetska nota z dne 10. januarja. Zahodnim ministrom je bilo očitno neprijetno, ker so govorili le o zahodnem »paketu«, zato je Selwynn Lloyd pripomnil, da je tudi sovjetska delegacija predložila svoj »paket«. Z drugimi besedami: zahodne delegacije menijo, da združitev Nemčije ni mogoče obravnavati ločeno od razorožitve in sistema evropske varnosti. Mirovno pogodbo, pri kateri Sovjetska zveza že dolgo vztraja, naj bi po zahodnem mnenju podpisala enotna nemška vlada, sestavljena po svobodnih volitvah. Razen tega želi Zahod, da glede Berlina ne bi prišlo do nikakršnih sprememb, minister Gromiko pa meni, da je že čas za »likvidacijo nenormalnega stanja« itd.

PREDLOGI IN KRITIKA, VENDOR BREZ NASPROTNIH PREDLOGOV

Kdor ni strokovnjak za takšne mednarodne konference, bi ne opazil nobenega napredka in bi menil, da ministri zapravljajo čas z »razgovorom gluhih«, kakor je sporočil svojemu listu neki francoski novinar. Opazovalci, ki se spoznajo na take in podobne sestanke, pa vendarle ugotavljajo napredek. Sorazmerno kmalu je bilo urejeno proceduralno vprašanje — vključitev obeh nemških delegacij s položajem svetovalcev na konferenci, kar je dejansko nov korak k priznanju Vzhodne Nemčije, pa naj govorijo zahodne delegacije o tem karkoli. Sovjetska delegacija ni na vsej črti zavrnila zahodnega »paketa«, marveč je poudarila, da je le nekaj točk, o katerih bi se dalo raz-

pravljati, hkrati pa je tudi delno popustila glede bodočega statusa dveh Nemčij, se pravi po podpisu mirovne pogodbe, ko bi po njenem mnenju obe nemški državi še nekaj časa izpolnjevali svoje dosedanje gospodarske in vojaške obveznosti.

Tudi Zahod trdi, da je močno popustil zahtevam SZ, vendar se zahodni načrt dejansko malo loči od tistega iz leta 1955. Načrt je precej nerealen vsaj glede zahtev, da bi upostavili za Berlin vprašanje razširitve konference včasen režim, ki bi bil v veljavi, dokler se ne bi združili obe Nemčiji, zakaj na ta način Berlin dejansko ne bi bil več mesto vzhodnega dela Nemčije.

Na Gromikove pogoste pripombe na račun Zahoda — trdil je, da Zahod nima pravice grajati sovjetskega načrta za mirovno pogodbo z Nemčijo, ker sam ni niti predložil niti ne pripravljaja svojega načrta — pa je Zahod nepričakovano, sicer ne na konferenci, temveč v agencijskih vesteh in v poročilih listov razložil deset načel, ki naj bi bila osnova zahodnega predloga za mirovno pogodbo z Nemčijo. Ta načrt se dejansko bolj nanaša na obveznosti štirih sil do Nemčije kot pa na nemške obveznosti do dežel, s katerimi je bila Nemčija v vojni. Ni znano, kako in kdaj bo Zahod razložil ta svoj načrt, in ali ga bo sploh predložil, jasno pa je že, da je tudi ta »zbirka načel« dokaj pomanjkljiva.

NA DVEH TIRIH

Tuji opazovalci, katerih informativni viri so čedalje skromnejši in ki bodo še bolj usahnili, če se bodo zunanji ministri odločili za zaključene seje, skušajo položaj v Ženevi strniti za barskimi mizami v tiskovnem uradu takole: »Ministri so se sestali, da bi omogočili vsaj nekakšen sporazum, ki bi odprl pot konferenci na najvišji ravni.« Ženevska konferenca, ali vsaj njen zahodni del, pa se ne more zadovoljiti le z rezultati, ki jih bodo, kakor kaže, dosegli ministri v razgovorih o opustitvi jedrskih poskusov. (Tako po zahodnih kot vzhodnih ocenah kaže, da bodo uspeli ti razgovori, ki potekajo na drugem tiru in v drugačnem vzdušju. Vse to pa je premalo za konferenco predsednicov vlad na Dunaju, v San Franciscu ali največjetnejše spet v Ženevi.)

Zahod se trenutno najbolj zanimava za berlinsko vprašanje. Sovjetski ultimati za umik zahodnih sil iz zahodnega Berlina je bil najprej predviden za 27. maj. Kasneje so ga sicer odložili, vendar je nevarnost še vedno tu. Če se že ne bodo mogli sporazumeti o Berlinu, bi se morala lahko sporazumeti vsaj o nečem v zvezi z razorožitvijo ali na kakem drugem področju ...

Zahodni opazovalci pa tudi delegacije zahodnih dežel zadnje čase radi uporabljajo pripombo francoskega zunanjega ministra,

gim tudi soglasnost delavcev s spremenjeno proizvodno politiko delodajalcev. Bolj dinamični delodajalci si skušajo zdaj zagotoviti takšno sodelovanje delavcev s koncesijami v svojih industrijskih podjetjih, s čimer se seveda ne slabi položaj delodajalcev, marveč položaj sindikalnih organizacij pri sklepanju kolektivnih pogodb. Zato je treba spremeniti tudi način delavskega boja, če hočemo vplivati na proces kapitalistične akumulacije. UIL meni, da je medtem treba prilagajati kolektivno sporazumevanje novemu položaju v proizvodnji, da bi zadeli največje profite.

O možnostih za sodelovanje z jugoslovanskimi sindikati je Italo Viglianesi dejal, da so navzlic različnim družbenim pogojem vendarle široke možnosti za sodelovanje, za izmenjavo medsebojnih izkušenj, zlasti pa za politično krepitev trgovskih in kulturnih stikov ter delavskega turizma med obema deželama, kakor tudi za krepitev miroljubne politike in prijateljstva na svetu ter med našimi narodi.

N. M. Davor Čulić

SKUPNA OSNOVA

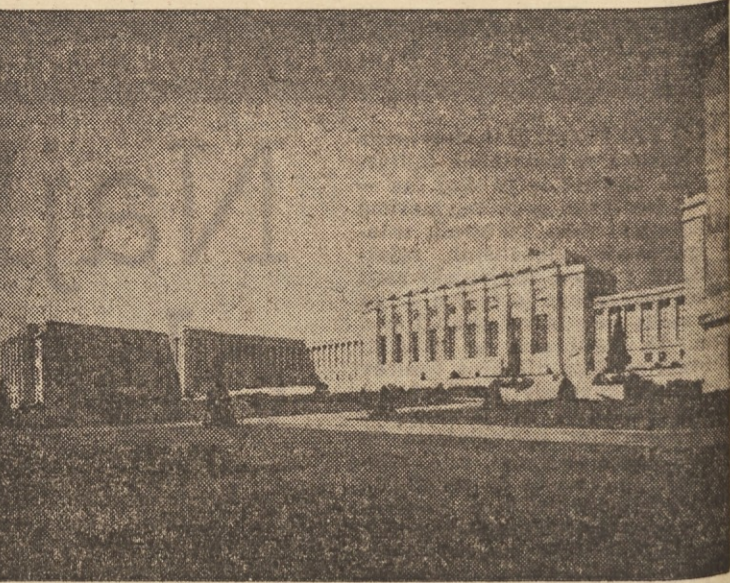
Razgovor z generalnim sekretarjem UIL Italom Viglianiesijem

Najbolj aktualna tema v političnem življenju delavskega reda Italije je vprašanje sindikalne enotnosti. Med trinajst milijoni zaposlenih je približno polovico sindikalnih članov. Vendar to niso enotni sindikati. V Italiji imajo tri sindikalne centre. Najmočnejša je Generalna konfederacija dela, ki je pod vplivom komunistov in Nennijev socialistov, ima pa nekaj nad tri milijone članov. Druga je CİSL, Demokršćanska sindikalna centrala, ki šteje približno 2,5 milijona, in tretja, številno najmočnejša — Italijanska unija dela (UIL), ki je pod vplivom Socialnodemokratske stranke in ima okoli 700.000 vpisanih članov.

Pred časom smo objavili mnenje generalnega sekretarja GKD Agostina Novello o najbolj perečih problemih italijanskega delavskega gibanja, to pot pa posredujemo izjavo generalnega sekretarja Itala Viglianiesija, ki je prisostvoval delu IV. kongresa ZSJ.

Na vprašanje, kako gleda na možnost sindikalne enotnosti v Italiji, je dejal, da nastaja spricho zelo močnega klerikalnega aparata na eni in močne komunistične partije, ki se še ni rešila stalinističnih okvirov, na drugi strani položaj, v katerem problem sindikalne enotnosti še ni aktualen.

»UIL zagovarja politiko socialistične enotnosti, se pravi ustanovitev velike, enotne socialistične stranke, ki bi ne bila odvisna od direktiv kake tuje sile. Menimo namreč, da lahko le z močno avtonomno, proletarsko

Palaca narodov v Ženevi

Medtem pa Rona mirno teče skozi Lemansko jezero. Kdo ve, koliko vode bo še steklo, preden bodo zunanji ministri zapustili Ženevo.

ZAPRTE IN ODPRTE SEJE

Na plenarnih sejah se vrstijo nedvomno pomembni dogodki, vendar ministri ne žrtvujejo svojega časa samo tem sejam, ki po navadi trajajo tri ure in pol. V drugem delu svojega delovnega časa proučujejo stališča nasprotne strani in iščejo duhovite tirade, ki jih tudi na tem resnem zborovanju večinoma dobro sprejemajo. Potem se vrstijo večerje in kosila, stiki in sestanki, in sicer ne le stiki znotraj enega tabora, temveč tudi sestanki štirih ali treh ministrov. Na teh večerjah — menijo opazovalci — opravijo kot vedno večino dela. Gromiku na primer je vsekakor laže povedati francoskemu kolegu med štirimi očmi, kaj misli o njegovem govoru, ki ga je imel prej, nji torej, kakor pa ga grajati pred vsemi. Kakor je znano, je sovjetska delegacija najmanj zadovoljna s stališčem francoskega predstavnika, največje kopolmente, seveda z določenimi pripombami, dela Selwynnu Lloyd. (Nekateri opazovalci v določenem smislu opravčujejo ostrino govora francoskega zunanjega ministra. Pravijo, da sodeluje le na nekaterih sestankih, medtem ko je izključno iz »atomskega kluba« velikih treh — Herterja, Gromika in Lloyda.)

Kdaj se bodo plenarne seje spremenile v zaprte, za sedaj še ni znano, čeprav vsi govorijo o tem. Tega kočljivega vprašanja noče sprožiti nobena delegacija, ker bi to pomenilo, da bi se svetovalci in obde nemški delegaciji znašli pred zaprtimi vrati. Morda ima prav sovjetski predstavnik, ki je dejal na tiskovni konferenci: »Ni važno, kje bomo dosegli sporazum, poglavitno je, da ga bomo dosegli.« Ali bo to na večerji, na plenarni seji ali v zaprtem krogu, to bodo novinarji zvedeli zadnji.

Vsi se strinjajo, da je konferenca postala zanimiva. Koliko časa bo trajala ta njena faza in koliko bo vmes tudi nezanimivih reči, je odvisno od tega, ali bo ena ali druga stran do konca vztrajala pri blokovskih konceptih ali pa bo pripravljena delno popustiti.

BLAGINJA NE

Naslov smo si izposodili pri znanem švedskem publicistu Kurtu Samuelsonu. V nedavnem objavljeni knjigi z istim naslovom je Samuelson v zvezi z razpravo ameriškega ekonomista Johna Kennetha Gabaaritssa »Družba blaginje« obravnaval probleme bogate družbe, probleme, pred katerimi je zdaj sodobna Švedska. Opozarja na nasprotja med bogatstvom na zasebnem in pomanjkanje na javnem sektorju ter na predlog Konservativne stranke, naj bi zmanjšali izdatke na socialnem področju, češ da je treba sanirati državne finance. Konservativci zahtevajo te prihranke, navaja Samuelson, medtem ko se hkrati število lastnikov avtomobilov širi kot eksplozija, sto tisoče hiš pa dobiva televizijske aparate in magnetofone.

Bilancne težave, s katerimi ima zdaj opravka švedski socialnodemokratski finančni minister Gunnar Strömg, so značilne težave bogatega človeka: denarna sredstva, ki naglo naraščajo, niso zadostna, ker zahteve naraščajo še hitreje. Spricho primanjkljaja 1.300 milijonov kron zahteva Strömg nove davke. Priporoča triodstotni splošni davek v trgovini na drobno. Meščanska opozicija, ki jo vodi Hjalmarsson in Ohlin kot zastopnika bogatih družbenih slojev in velikih kapitalistov, odgovarja z »ne«, ker pričakuje, da bo na ta način zavustavila napredek politike blaginje in splošne gospodarske enakosti. Konservativna stran-

ka je dala obsežen predlog, v katerem so antisocialne težnje tako jasne, da ne morejo biti bolj očitne: ljudje se bodo sami znašli, družba pa naj se ne vmešava v to.

Liberalna Narodna stranka, ki je po dveh hudih volilnih neuspelih v krizi, omahuje in skuša po svojih močeh slediti smer konservativne reakcije. Liberalci si seveda prizadevajo napraviti vtis, da ne podpirajo vsega, kar predlagajo konservativci v svojem reakcionarnem načrtu. Že s tem, da zavrača večje državne dohodke, ki bi omogočili široko socialno politiko in politiko družbene blaginje, nastopa Narodna stranka kot podpornica konservativcev. Pozornost zasluži tudi dejstvo, da je maloštevilna Komunistična partija, ki ima med 382 sedeži sedem poslanskih mest v parlamentu, sledila meščanski smeri in negativno odgovorila na razširitev socialne politike. Komunisti pravijo, da je treba izdatke za vojsko, ki znašajo v letošnjem proračunu 4,7 odstotka narodnega dohodka, drastično znižati, da bi s tem pokrili proračunski primanjkljaj.

Zdaj pa je vlada po posvetoovanju z Zvezo švedskih sindikatov, s katero sicer tesno sodeluje, sklenila do jeseni odložiti glasovanje o novih davih. Ekonomisti seveda menijo, da je

Z RAZNIH POLDNEVNIKOV

SAMI SE ZAPLETAJO ...

Vajeni smo že napačnih tonov, iz besedila iztrganih stavkov, lažnivih zrcal in obrnjenih sklepov. Resnici na ljubo: to ni prvič in verjetno tudi ne zadnjič, da so v sindikalnih biokovskih taborih segli po vsem močnem, da bi dokazali, da je pri nas to in ono narobe. Pri tem se čuti vsako poklicanega, da s poljubnim vatiom izmeri jugoslovanski razvoj in določi njegovo smer.

Sicer pa — za tole gre: Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov (MKSS) je objavila v malski številki svoje publikacije »Spotlight«, kar približno pomeni »žaromet« (ali ni ironija že v naslovu publikacije?) zapisek o IV. kongresu ZSJ.

Oprostite, to dejansko ni zapisek o kongresu. Vozei je prav v tem, da o kongresu ne pove ničesar, najmanj zastopniki in sindikalni organizaciji vključenih v MKSS. Tega pisec tudi ni želel, saj njegove namen ponazarja že naslov »Plače delavcev ostanejo nizke«. V tem grmu torej tiči zajec! Dokazati, kako slabo živijo jugoslovanski delavci.

Pa kongres? Seveda niso na njem povedali in sklenili ničesar važnega! O tem niti besede. Verjetno v slogu »svobodnega«, »objektivnega« in »demokratskega« prikazovanja, torej

prilastkov, s katerimi se MKSS tako rada ponaša.

Kongres so uporabili le kot sponko aktualnosti, iz poročila predsednika Centralnega sveta ZSJ tovariša Svetozarja Vukmanovića iztrgani stavek pa kot osnovo za mehanično preračunavanje zaslužkov naših delavcev v funte in dolarje, da so potem lahko napisali slavospev »svobodnim sindikatom«.

Sicer pa, takole: »... zaslužki jugoslovanskih delavcev so daleč pod standardom, ki smo ga dosegli po zaslugi svobodnih sindikatov v evropskih deželah svobodnega sveta.«

Blaženi svobodni, gorje nesvobodni! Zakaj če si v svobodnem svetu s svobodnimi sindikati, ti ni treba biti v skrbeh, da boš dobro zaslužil.

Priznajmo, s tem se je razkrila nova resnica. Doslej je vsak kolikor toliko razvit delavec na Zahodu, zlasti pa sindikalni funkcionar vedel, da so mezde in plače odvisne od cele vrste ekonomskih, političnih in socialnih činiteljev v določenih deželah in v določenih pogojih. Kako bi sicer razložili velike razlike v zaslužkih na primer švedskega in italijanskega ali pa britanskega in grškega delavca, ko pa so v vseh teh deželah »svobodni sindikati«!

Uh, to pravilo pa ne velja več! Vsaj takrat ne, kadar gre za Jugoslavijo.

Borbeno jedro

Razvojne poti maroških sindikatov

V kongresnih dneh je bil pri nas tudi predstavnik Zveze dela Maroka (UMT) tovariš Maati Serkai, član izvršnega odbora UMT in voditelj federacije pristanišnih delavcev. V daljšem razgovoru je tovariš Serkai opisal razmere, v katerih se je razvijalo in borilo maroško sindikalno gibanje, hkrati pa nam je naznačil sedanje težnje maroških sindikatov.

V naslednjem povzemamo nekaj ugotovitev o razvoju in dejavnosti maroških sindikatov.

Sindikalno gibanje Maroka se je začelo močneje razvijati šele leta 1943. Takrat so bile sindikalne organizacije prav kot v drugih deželah Magreba dejanska podružnica francoskih sindikalnih central, ker kolonialne oblasti niso dovolile avtentičnih nacionalnih sindikatov. Večina sindikalno organiziranih delavcev Maroka je bila v vrstah Generalne konfederacije dela Francije (CGT). Vzporedno s krepitvijo osvobodilnega gibanja pa je našlo tudi prizadevanje, da bi vodstvo CGT v Maroku prevzeli domači sindikalni aktivisti. To se je uresničilo leta 1951, ko je Marokancem uspelo dobiti večino v vodstvu tedanje podružnice CGT za Maroko.

Ceprav so francoski upravljavci v Maroku z različnimi provokacijami že poprej nekajkrat začeli grobo nasilje nad delavci

in sindikalnimi aktivisti (na primer leta 1947 v rudniškem revirju Koribgi), so se represalije okrepile zlasti po letu 1951 spričočedalje jasnejših zahtev po neodvisnosti. Potem so bile na dnevnem redu aretacije, pošiljanje v koncentracijska taborišča, izgoni in uboji.

Sindikati so imeli od vsega začetka pomembno vlogo v osvobodilnem boju maroškega ljudstva. Istiklal pravzaprav ni bil politična stranka, temveč nacionalno osvobodilno gibanje, ki je združevalo vse družbene plasti: delavce, kmete, male trgovce, obrtnike in buržoazijo. Združevala jih je skupna težnja, napraviti konec kolonialni vladavini in izbojevati neodvisnost. Vse družbene plasti pa niso enakomerno sodelovale pri uresničevanju tega cilja. Delavci so nosili glavno breme, bili so avantgarda osvobodilnega boja. Domača buržoazija je sicer gmotno podpirala osvobodilno gibanje, vendar je bila večinoma v tujini, zlasti v Švici in ZDA, torej daleč od »vročih tal« vsakdanjih bojev in spopadov.

Ceprav so se francoske oblasti zatekale k raznim oblikam mučenja, ki so spominjale na metode zloglasnega gestapa, osvobodilno gibanje ni popustilo. Sindikalno organizirani delavci in aktivisti niso čakali na soglasje francoske uprave, marveč so sami sestavili odbor za ustanovitev maroške sindikalne centrale, ki je bila sestavljena poleti 1955.

Pozicije UMT so se okrepile zlasti po upostavitvi neodvisnosti marca 1956, tako da zdaj sindikati zajemajo okoli 800.000 članov. Z neodvisnostjo pa niso bili rešeni mnogi pereči socialni problemi dežele, zato se mora Zveza dela Maroka vztrajno boriti za obrambo interesov vaškega in industrijskega proletariata. Domača buržoazija, ki se je po razglasitvi neodvisnosti vrnila v deželo, je namreč prevzela osnovne položaje v gospodarstvu in v državnem aparatu. Na vrhu sta začeli cveteti korupcija in protekcija, vse pomembnejše položaje so dobivali člani družin vladajoče buržoazije in njihovi prijatelji. Buržoazija je začela zavzemati do delavcev in njihovih organizacij skoraj enako stališče in uporabljati podobne metode kot nekoč francoska uprava. Sindikati so najprej utrdili svoje vrste, nato pa so prešli v protinapad in sprožili vrsto akcij, ki naj bi delavcem priborile pravice.

Konec lanskega leta je Zveza dela Maroka skupaj z drugimi levčarskimi silami v Istiklalu zahtevala, naj vodstvo Istiklala in tedanja Balafrejeva vlada končno začneta uresničevati program, ki je bil sestavljen že med protikolonialnim bojem in ki je napovedoval obsežne gospodarske in socialne reforme. S to zahtev niso več mogli odlašati, ker se gospodarski položaj ves čas neodvisnosti ni skoraj nič izboljšal, socialni problemi pa niso bili rešeni. Zaradi moči sindikatov in drugih naprednih sil je morala Balafrejeva vlada odstopiti. Sile v Istiklalu so se pregrupirale. Voditelji levice so odpovedali solidarnost vodstvu, ki je bilo v

rokah predstavnikov buržoazije. Levica je izbrala svoje vodstvo, sestavljeno iz vrst naprednih ljudi, ki uživajo zaupanje in podporo sindikalnega gibanja.

Neuspeh je doživel poskus buržoazije, da bi ob pomoči od zunaj razcepila sindikalne vrste. Buržoazni politični voditelji so skušali korumpirati del sindikalnih voditeljev in ustanoviti tako imenovane avtonomne sindikate izven Zveze dela Maroka. Upali so, da bodo z razbijanjem enotnosti oslabil sindikate, ki so odigrali pomembno vlogo pri odstranitvi Balafrejeve vlade, in da bodo na ta način hkrati zadali hud udarec vsem naprednim političnim in družbenim silam. Buržoazija pa se je zmotila, ker so delavci v odgovor strnili svoje vrste in razkrinkali te manevre.

Sedanja »uradniška« vlada predsednika Abdelaha Irahima, ki je tudi sam neuračno na strani levice, je pri ljudeh zelo priljubljena in uživa podporo sindikatov. V nekaj mesecih, kolikor je na oblasti, je zadržala upor fevdalcev pri zaostalih plemenih, na katere se naslanja desnica, nacionalizirala trgovino s čajem, izdala ukrepe za izboljšanje gospodarskega položaja, položila temelje sistemu socialnega zavarovanja ter začela sestavljati načrt volilnega zakona za občinske volitve in sprožila priprave na kasnejše parlamentarne volitve.

Sindikati si zdaj prizadevajo, da bi skupaj z drugimi naprednimi družbenimi silami postopno uresničili program ekonomskih in socialnih zahtev, ki predvideva nacionalizacijo temeljnih gospodarskih panog (rudarstva, transporta, električne energije in zunanje trgovine), izvedbo agrarne reforme, pospešen gospodarski razvoj in boljši položaj za delovne ljudi. Prav tako zahtevajo evakuacijo vseh francoskih, španskih in ameriških čet ter ukinitve ameriških oporišč na maroškem ozemlju, kar je po mnenju sindikatov eden izmed pogojev za utrditev neodvisnosti.

B. R.

KOMENTAR O DOGODKIH NA KONGRESU ČEŠKIH SINDIKATOV

IZPAD V PRAGI

Le malo je ljudi, ki bi zanimali, da gre zdaj človeštvo skozi pomembno obdobje, ko že začnejo dati sadove naporu mirno-roljubnih sil, da bi ublažili napek po svetu in da bi začeli urejati sporna vprašanja, ki že dolgo ogrožajo mir. Povsem naravno bi bilo, da bi spričo takšnega položaja vsakdo, ki iskreno želi ugoden razvoj tega procesa, storil po svojih močeh vse, da bi se okrepla enotnost teh sil in učinkovitost njihove dejavnosti. Med bistvenimi pogoji za to je vsekakor krepitev vezi in poglobljanje sodelovanja in okviru mednarodnega delavskega gibanja, ki se predvsem zavzema za mir. Zato pa se kar naprej ponavljajo pritožbe, ki nekatere sile v mednarodnem delavskem gibanju, ki sicer stalno paradiirajo s svojo mirno-roljubnostjo, izvajajo nasprotno akcije, spričo katerih utрпи svetovni mir vsakitrat posebej veliko škodo. Najnovejši primer take škodljive dejavnosti je premišljen napad na Zvezo sindikatov Jugoslavije 16. maja s tribune IV. kongresa češkoslovaških sindikatov.

Za kaj gre?

Pred sedanjo ženevsko konferenco je bila v Górlitz-Zgorzelecu na vzhodnonemško-poljski meji konferenca evropskih sindikalnih organizacij, s katere so poslali spomenico zunanjim ministrom štirih velesil. V spomenici so zahtevali sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, razorožitev in prepoved atomskega orožja. Hkrati so pozvali vse delavce in sindikate po svetu, naj okrepijo svoj dejavnost za doseg te ciljev.

Konferenco v Zgorzelecu so sklicali na pobudo Svetovne sindikalne federacije (SSF), vabilo pa je dobila tudi ZSJ. Centralni svet ZSJ je poslal konferenci obširno pismo, v katerem je izrazil zainteresiranost sindikatov in delovnih ljudi Jugoslavije za uspešno in pravilno ureditve teh vprašanj, hkrati pa je kakor vedno izrekel svojo podporo napotom v tej smeri.

Centralni svet je konferenci sporočil pozdrave in ji želel uspeh, hkrati pa je izrazil obžalovanje, da »v sedanjem trenutku ne more sodelovati na konferenci, ker je naša udeležba — upoštevaj, da gre za vprašanja, ki obsegajo meddržavne odnose in ki jih ni mogoče ločeno obravnavati — otežkočena spričo pojavov diskriminacije proti naši deželi s strani nekaterih dežel, katerih sindikati sodelujejo na tej konferenci, oziroma zaradi pojavov v meddržavnih odnosih, ki vsekakor škodujejo krepitvi medsebojnih stikov, utrjevanju medsebojnega zaupanja in tesnejšemu sodelovanju na mednarodnem področju«. Razen tega je CS prosil SSF, naj pismo vključiti v konferenčne dokumente in poskrbi, da bo na konferenci prebrano, da bi se delegati tako seznanili s stališčem jugoslovaških sindikatov.

Sodeč po poročilih vzhodnoevropskega sindikalnega tiska, ki je obširno poročal o tej konferenci, tega niso storili. Nasprotno, na IV. kongresu češkoslovaških sindikatov v Pragi je predsednik pokrajinskega odbora pokrajine Usti na Labi Herzvanj izkoristil neobveščenost delegatov o razlogih, zaradi katerih naši sindikati niso sodelovali na konferenci v Zgorzelecu, za napad na ZSJ in javno podvomil o njeni pripravljenosti, da brani mir in pokaže svojo solidarnost z evropskimi delavci v položaju, »ko v Zahodni Nemčiji čedalje bolj prihajajo na oblast nacistični elementi«, »ko se pripravlja bratomorna vojna med nemškimi narodom« itd.

Nihče izmed navzočih, niti iz delovnega predsedstva niti kdo drug — v dvorani pa so bili tudi sredstavniki SSF — ni storil ničesar, da bi zavrnil ta poskus diskreditiranja ZSJ ali se vsaj izrekel proti klevetam, izrečenim na račun naših sindikatov. Delovno predsedstvo, ki mu je bilo predloženo, naj prouči omenjeni izpad, je sporočilo naši delegaciji, da se mu ne zdi potrebno nastopiti proti Herzvanjevemu go-

voru, marveč da ga ocenjuje kot prispevek k boljšemu sodelovanju med sindikalnimi gibanjema naših dežel.

Seveda je morala naša delegacija spričo vsega tega zapustiti kongresno dverano, nato pa je kongres pisмено obvestila o svojem odhodu in o vzrokih, ki so jo prisilili, da je razvala tako. V posebnem pismu je delegacija prosila delovno predsedstvo, naj na kongresu prebere sporočilo naše delegacije, vendar niti tega ni storilo. Namesto tega je objavilo glasilo češkoslovaških sindikatov »Prace« 19. maja sporočilo, v katerem je Herzvanjev govor ocenjen kot konstruktivni izraz obžalovanja, da in Zgorzelecu ni bilo jugoslovaškega delegata. Hkrati so krivdo za prekinitve sodelovanja naprtili našim sindikatom, jugoslovaški tisk pa so obtožili, češ da objavlja napačne informacije.

Nastane vprašanje, komu se je zdelo potrebno skriti naše stališče pred evropskimi delavci in mednarodnim sindikalnim gibanjem. Komu in zakaj je bil potreben ta premišljen napad na ZSJ? Kaj pomenijo in kam peljejo takšni pojavi?

Trdno smo prepričani, da takšni in podobni pojavi zelo škodujejo interesom delavskega razreda in njegovemu boju za mir ter da od njih ne bodo imeli prav nobene koristi niti češkoslovaški sindikati. Ti pojavi zbujaajo upravičeno zaskrbljenost pri vseh tistih, ki jim je do miru na svetu in do ublažitve težav v mednarodnih odnosih. Poskus, diskreditirati naše sindikate in očitno njihov boj, je obsojen na neuspeh. Taki pojavi le razkrivajo naklepe svojih organizatorjev in kažejo, koliko je želja po sodelovanju zares iskrena. Ti pojavi so povsem v nasprotju s mirom in medsebojnimi sporazumevanjem, za kar se zavzema svetovni delavski razred. Kažejo prizadevanje, očitviti stalinistične metode, o katerih vsako ve, koliko škodo so napravile mednarodnemu delavskemu gibanju in stvari socializma. Prav nobenega dvoma ni, da se takšna praksa in metode ne morejo obdržati v mednarodnem delavskem gibanju in da bodo imeli največ škodetisti, ki jih obnavljajo in uveljavljajo.

Ne bo odveč, če opozorimo na povsem drugačnega duha in vzdušja, ki sta bila značilna za naš kongres sindikatov, kjer smo izkazali češkoslovaški delegaciji vso pozornost in v neposrednih razgovorih storili vse, da bi kar najbolj pogloblili medsebojno sodelovanje.

Sindikati in delavski razred Jugoslavije se ne bosta dala zavesti niti izzvati s takšnimi izpadi. Še nadalje bosta razvijala politiko iskrenega sodelovanja s sindikati in z delavskimi gibanji po svetu, ne da bi komurkoli vsiljevala svoje nazore, ker sta prepričana, da tako najbolj dokazujejo svojo zavzetost za mir, proletarski internacionalizem in enakopravno mednarodno sodelovanje. Ob takšni hujni politiki so se že doslej in se bodo tudi v prihodnje razbijale vse klevete in vsi napor, da bi z molkom in obračanjem dejstev prikrili resnico o nas in o našem stališču.

ZVEDELI SMO

... da je kubanska vlada zaplenila imovino 117 družb in 18 individualnih posestnikov, ki so bili obtoženi zločinov proti narodnemu gospodarstvu in nezakonite bogatitve pod zaščito odstranjenega Batistaovega režima. Večinoma so zaplenili premoženje gradbenih družb, manj pa je industrijskih podjetij ter dve letalski družbi in dva hotela.

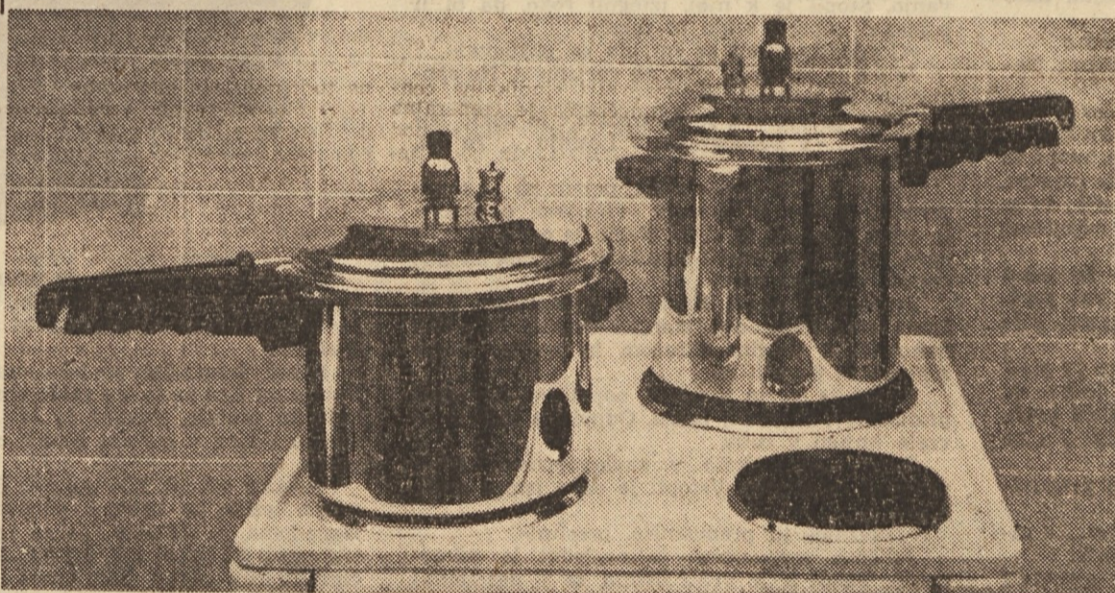
... da je prejelo lani pomoč UNICEF (sklad za pomoč otrokom) okoli 97 milijonov dolarjev in otrok v 57 deželah in kolonijah. Večji del vsote 22,5 milijona dolarjev so izdali za zatiranje epidemij in za preskrbo z živili.

... da so v Zahodni Nemčiji zgradili v minulih desetih letih 4,5 milijona stanovanj za 18 milijonov prebivalcev. Po sedanjih ocenah bo treba sezidati še 2,5 milijona stanovanj za 10 milijonov ljudi.

... da so v mestu Porto Alegre v brazilski državi Rio Grande do Sul razstavili družbo za proizvodnjo električne energije, ki je bila v rokah ameriškega kapitala. Vrednost znaša okoli 15 milijonov dolarjev. Premoženje so zaplenili z dekretom laburističnega guvernerja kot prvi ukrep v okviru programa laburistične stranke, ki zahteva razlastitev tujega kapitala v Braziliji.

... da prinaša ženevska konferenca zunanjih ministrov temu mestu 50.000 dolarjev (30 milijonov dinarjev) dnevno! Tako so turistični strokovnjaki ocenili vsoto, ki jo dnevno potroši 2100 udeležencev, opazovalcev, novinarjev in poročevalcev.

Žene — gospodinje! Poznate lonec »EKONOM«? V njem skuhate kosilo v pičle pol ure!

je izdelek TOVARNE EMAJLIRANE POSODE — CELJE

GRE VŠTRIC

zagotovili več sredstev za graditev bolnišnic, za znanstvene raziskave, šole, stanovanja, ceste in za splošno povečanje družbene blaginje. Švedi bi si raje sami kupili razne predmete za nadaljnjih 1.300 milijonov kron na leto, kakor pa da bi jih dali Ströngu za važnejše. Čeprav ne tako zabavne reči. Vprašanje je, ali bo milijonar kupil svoji soprogji nov diamantni prstan ali pa bo omogočil svojim in tujim otrokom nadaljnjo izobrazbo. Odgovor na to je preprost, konservativci pa hočejo s svojo propagando speljati ljudstvo na drugo pot.

Med vzroki za sedanje finančne težave je tudi sorazmerno velika brezposelnost v zadnjih dveh letih. Delno je ta brezposelnost odraz nazadovanja proizvodnje, spričo cesar narašča pritisk na državno blagajno v obliki določanja izdatnih sredstev za zagotovitev zaposlitve. Lansko jesen je bilo 60.000 do 70.000 brezposelnih. Sredi aprila ni imelo dela okoli 45.000 ljudi. To število je samo po sebi nizko, vendar kaže, da v proizvodnem aparatu nekaj škripa. Socialnodemokratska vlada intenzivno in uspešno podpira težnje zaposlovanja, toda Švedska je dežela z velikim izvozom in je torej zelo odvisna od zunanje konjunk-

ture. Zato se spremembe v Evropi in v ZDA kaj kmalu pokažejo tudi v švedskem gospodarstvu. Tem spremembam se je seveda težko postaviti proti. Po vsem sodčje se krepitvo težnje stabilizacije tako v ZDA kakor v zahodnoevropskih deželah. Zato kaže, da bo prihodnje obdobje sorazmerno dobro,

Motiv iz Stockholma

kar pomeni, da se bodo ublažile skrbi finančnega ministra.

Posledica sorazmerno velike brezposelnosti lansko jesen je bila, da so delodajalci pri sklepanju kolektivnih pogodb zavzeli zelo negativno stališče. Spočetka so zahtevali občutno znižanje plač. Po mnenju predstavnika Združenja delodajalcev Bertila Kugelberga ni bilo možnosti za povečanje plačnega sklada. Zato so bila pogajanja za kolektivne pogodbe zelo ostra in se zaključujejo šele te

dni. Zveza švedskih sindikatov in Združenje delodajalcev sta dosegli ob koncu marca pri posebnih posredovalni komisiji, ki jo je sestavila vlada, centralni sporazum, ki priporoča vsakemu posameznemu sindikatu in ustrezni strokovni organizaciji delodajalcev, naj se pogodijo o plačah za letošnje leto v naslednjih okvirih:

Delavcem v akordu naj bi zvišali plače za 1,5% tistim, ki so plačani od ure, pa za približno dva odstotka. Potem so sledila nova pogajanja med posameznimi sindikati in delodajalci, pri čemer so upoštevali v centralnem sporazumu naznačene razpore. Med tem pogajanjem je prišlo do določenih razlik znotraj okvira, ki ga je postavil centralni sporazum, in sicer v tem smislu, da so dobili delavci nižjih plačnih razredov, na primer delavci v transportu in v trgovini na drobno ter v tekstilni in ladjedelniški industriji, nekoliko višje plače, vendar pa je povprečje v okvirih, ki jih je določil centralni sporazum. Pričakujejo celo, da bodo plače v obdobju, ki ga zahtevajo kolektivne pogodbe, nekoliko presegle določeno gornjo raven, vendar ne tako občutno kot v prejšnjih povojnih letih.

V letih največje konjunkturo so se plače v nekaterih industrijskih panogah zvišale za 10 do 12 odstotkov, zadnja leta pa le za 4 do 5 odstotkov. V sedanji konjunkturi predvidevajo povečanje plač v okviru 2,5 do 3 odstotke.

Pri sklepanju centralnega plačnega sporazuma so delodajalci izkoristili pritisk neugodne konjunkturo in si prizadevali, da bi v pogodbah znižali plače. Potem so stališče spremenili v toliko, da so zahtevali podaljšanje lani sklenjenih kolektivnih pogodb. Spričo mčnega pritiska sindikatov in zaradi prekinitve pogajanj pa so morali popustiti. Ekonomsko pomeni sporazum, da bodo morali delavci sami delno plačati tisto uro, za katero se je skrajšal delovni teden. Večje plače ne bodo mogle nadomestiti nižjih dohodkov spričo krajšega delovnega časa. Višje plače si bodo lahko zagotovili le delavci, ki delajo po akordu, in bodo torej prejeli prav toliko kot lani. Pozitivno pa je, da vsebuje sporazum glede kmetijskih pridelkov, o katerih so se dogovorili kmetovalci, nižje cene za osnovna živila poleti, na jesen pa podražitev v omejenem obsegu. Vedeti je treba, da daje država švedskim kmetovalcem znatne podpore in da se o cenah kmetijskih pridelkov pogajajo kmetijske organizacije ter zastopniki parlamenta, vlade in nameščencev.

Kako so delavci sprejeli te mršave kolektivne pogodbe? Lahko rečemo, da so številke o brezposelnosti, novice o slabši konjunkturi in tuji dopisi o milijonskih armadah brezposelnih v ZDA in Angliji, — o vsem tem je tisk obširno poročal — precej pripomogli, da se švedski delavci niso bolj

vneto pogajali za ugodnejšo vsebino kolektivnih pogodb. Na splošno so bili prepričani, da je le malo upanja za večje premjke v letošnjem letu. Ta resigniranost je bila preprosta reč v položaju, ko se »potrebe« posameznika nanašajo na nov avto, televizor ali vilo za konec tedna. Vendar je ta resigniranost le časna. Prišlo bo novo leto. Če bo parlament sprejel predlog zakona o splošnih nameščenskih pokojninah — glasovi »za« in »proti« v parlamentu so približno izenačeni — se bo takoj pokazal njegov gospodarski učinek.

Delodajalci, ki skupaj z meščanskimi strankami nasprotujejo predlogu pokojninskega zakona, so že letos izjavili, da bodo pri sklepanju kolektivnih pogodb prihodnje leto upoštevali 1,9 odstotka izdatkov za pokojnine, ali preprosteje rečeno: niti prihodnje leto ni pričakovati višjih plač, če bo delavsko gibanje prodrlo s svojim predlogom pokojninskega zakona.

Tako gledajo na to delodajalci, delavci pa še niso povedali zadnje besede. Očitno je: komentariji o slabih kolektivnih pogodbah kažejo, da se sindikalna vodstva ne bodo ustrašila. Švedska podjetja lahko zagotovijo svojim zaposlenim delavcem splošno starostno pokojnino. To je trdno stališče švedskega delavskega gibanja, ki ne bo popustilo v svoji zahtevi.

VOHUN na GORJU

S. KOSLAV

Roman je zasnovan na resničnih dogodkih, spremenjena so le imena oseb in krajev

Počasi je lezla po stopnicah. Srce ji je tolklo tik pod vratom. Jasno je slišala zdaj močnejši in hitrejši, zdaj počasnejši utrip. Nazadnje je našla vrata z napisom »Z. in A. Kamenica«. Pozvonila je, enkrat dolgo in enkrat kratko. Zvonec jo je malone prestrašil. »Kako čudno zvoní,« ji je šinilo skozi vročo glavo. »Ne, samo zdi se mi tako. Že dolgo nisem slišala električnega zvonca.«

Za vrati je bilo vse tiho. Jeličin pogled se je spet ujel na črnih črkah, vrezanih v medenasto ploščico. Spomnila se je, da ji Simo ni povedal imena Zvonkove žene. »Le kako ji je ime? Ana? Andjelka, Agata?«

Parkeet je zaškripal, v ključavnici je škrtnil ključ. Vrata so se odprla. Nekaj trenutkov je Jelica molče gledala starejšo žensko v temnozeleni domači halji.

»Kaj bi rada?« jo je vprašala.

»Iščem gospo Kamenica.«

»To sem jaz.«

»Češnje še niso zrele. Prinesla jih bom čez devet dni,« je naglo povedala Jelica.

»Toliko časa ne moremo čakati, lačni smo.« Ženska v temnozeleni halji se je umaknila v vežo in dodala:

»Vstopite!«

Cez trenutek je bila Jelica v majhni prednji sobi.

»Stopite za menojo,« je rekla ženska in odprla vrata v sončno sobo. »Zvonko bo takoj prišel.« Jelica je bila sama. Trudno se je spustila v naslanjač. Iz razmišljanja so jo zbudili koraki. Vrata so se odprla, v sobo je stopil visok, lepo oblečen moški. Zdel se ji je mlajši od ženske, ki jo je sprejela.

»Zvonko Kamenica,« je rekel in ji ponudil roko.

»Jelica... Jelica Seremet.«

Prišlec se je komaj opazno nasmehnil. Videl je, da se je Jelica pri predstavljanju rahlo zmedla. V kratkih stavkih mu je razložila, da mora čimprej odpotovati v Svrganj.

»Imam staro izkaznico,« je rekla in mu jo pokazala.

»Jelica Milič,« je bral, ne da bi dvignil pogled.

»Da,« mu je kratko odgovorila.

»Kdaj ste odšli iz Banareva?«

»Lani avgusta.«

»Ali so vas odkrili?«

»Ne. Bila je nevarnost, da bo kdo izdal. Tovarišica, ki so jo zaprli, se je izvršno držala.« Zvonko je nekaj trenutkov razmišljal, nato pa je vstal:

»Se pravi, da potrebujete prepustnico.«

»Samo to, če se vam zdi izkaznica dobra. Tako je rekel Simo.«

»Dobra je, dobra,« je odgovoril Zvonko in vzel s police debelo, v črno platno vezano knjigo.

Odprl jo je, položil tja, kjer je bila, stopil k mizi in sedel. V roki je držal kos belega papirja. Ko ga je položil na mizo, je Jelica opazila, da je na njem že nekaj natipkano, pa tudi vijoličast pečat je bil zraven.

»Napisala bova včerajšnji datum,« je rekel Zvonko in vzel iz notranjega žepa nalivno pero.

»Torej, Jelica Milič, nameščenka, Svrganj, privatno...«

Počasi je izgovarjal besede, vmes pa je pisal po tistem listu. Delal je tako naravno, kakor da opravlja vsakdanje delo, ki si z njim služi kruh. Potem je dvignil list, nekajkrat zamahnil z njim sem in tja in ga dal Jelici.

Dekle je nekajkrat skrbno prebralo prepustnico, nato pa ga je pogledalo:

»V redu, vse sem si zapomnila. Samo...« zadržala se je v svojo nošo kmečkega dekleta.

»Tudi jaz sem že mislil na to,« ji je odgovoril Zvonko. »Ali imate pravljico?«

»Kaj je to?« ga je vprašala Jelica. Zelo se je začudila tej besedi.

»No, zgodbo o tem, kdo in kaj ste, zakaj potujete...«

»To imam. Bila sem uradnica v banarevski narodni banki, zaradi materine bolezni pa že osem mesecev ne delam. V Svrganj potujem h gostilničarju Ivanu Kralju, daljnemu sorodniku, materinemu bratrancu. Grem po živila.«

Zvonko je pogledal na uro: »Čez deset minut bo sedem. Moram v pisarno. Vesten uradnik sem,« se ji je nasmehnil. »Prepuščam vas Anici. Proti Svrgnju pelje vlak ob pol dvanajstih. Srečno pot!«

Kmalu po enajsti je stala na peronu sredograjske železniške postaje starejša, lepo oblečena ženska v spremstvu lepega, rahlo bledega dekleta dvajsetih let.

Namerili sta se naravnost proti tiru, kjer je že stal vlak za Benkovo. Obstali sta pri vozu, pred katerim sta se orožnika pogovarjala s sprevodnikom. Dekle je vstopilo, si poiskalo prostor in prišlo k oknu.

»Jelica, ne pozabi prositi Ivana, naj že zdaj misli na prašiča. Krompir naj dobro spravi,« je govorila ženska glasno, kakor da poudarja vsako besedo.

»Bom, tetka, kar brez skrbi. Nisem več otrok,« je odgovorila Jelica.

Glasno sta se menili o krompirju, čebuli in jajcih. Kmalu je prišel čas odhoda. Ko sta se orožnika, ki sta medtem odšla na drug konec vlaka, spet približala Jeličinemu vagonu, se jima je ženska ljubeznivo nasmehnila in vprašala:

»Prosim, ali vidva spremljata vlak proti Benkovu?«

»Da, gospa,« je odgovoril eden izmed njiju.

»Bodite tako prijazni, pa pazite na nečakinj! V Svrganj potuje. Mlada je, saj veste, kakšni so časi.«

»Kar brez skrbi, gospa,« je odgovoril drugi orožnik. »Gospodično bova vzela v zaščito.«

Ko se je vlak premaknil, je starejša ženska z roko poslala Jelici poljub in vzklíknila:

»Pazi nase, punca! V nedeljo popoldne se vrni.«

»Za gotovo bomo prišla,« je odgovorila Jelica in ji vrnila poljub.

Nekaj trenutkov je še ostala pri oknu in mahala z robcem, potem pa se je obrnila in šla v svoj oddelek. Ko je prišla za kljuko, da bi odprla vrata, je opazila mlajšega moškega gladko počesanih las. Oči nad tankimi brki so strmele vanjo. Stopil je k njej, iztegnil roko, da bi ji pomagal odpreti vrata in rekel:

»Gospodična, zdi se mi, da se poznavam!«

Jelica je otrpnila: »Ne, ne verjamem. Ne spominjam se, gospod...«

»Prav gotovo sva se že srečala,« je naglo ponovil fant. »V Sredogradu, v Losinju... Te oči, le kako sem...«

Jelica je bila sprva bleda, potem pa je naglo zardela. Dobro je poznala »vlakovne podgane« te vrste. Zastudil se ji je. Naglo je odrinila njegovo roko, brez besed stopila v oddelek in potegnila vrata za seboj.

Sedla je k oknu. Naglo je s pogledom preletela sopotnike: dve starejši ženski, katoliški duhovnik z dolgim obrazom in zraven njega fant kakih desetih let.

Spomnila se je Simovih napotkov: čimmanj poznanstev, čimmanj besed. Odprla je kovček in vzela knjigo v roke.

Kolesa so drdrala v enakomernem ritmu, vrata so se odprla. Vstopil je eden izmed orožnikov:

»Izkaznice in prepustnice, prosim!«

Jeličino prepustnico je pogledal le mimogrede. Takoj ji je vrnil listine, se ji nasmehnil in jo pozdravil.

Ko je zaprl vrata za seboj, je Jelica opazila, da stoji za njim fant s polzanimi lasmi. Spet

jo je pazljivo gledal. Orožniku je nekaj rekel. Ta pa je skomignil z rameni in šel. Oni se je odpravil za njim.

»Agent,« je šinilo Jelici v glavo. »Le kaj ga je vprašal? Če bi sumil, bi gotovo natančneje pregledali mojo izkaznico in prepustnico.«

Imela je prav. Ustaški agent Toni Fajer se je želel samo seznaniti. Orožnika je vprašal, kam potuje to dekle.

Vlak se je ustavljal, zavore so škripale. Pred majhnim postajnim poslopjem je stal mož v rdeči prometniški kapi. Vagon je bil nenadoma poln. »Le kam gredo vsi ti ljudje?« je zanimalo Jelico. Še tesneje se je stisnila v kot k oknu. Ponovno se je skušala poglobiti v knjigo, vendar ji je pogled kar naprej uhajal k možu v rdeči kapi.

Ceprav je bilo dolgo tega, spomini še niso zbledeli. Pravzaprav ni vedela natančno, kdaj je v Zvonovu prvič opazila fanta z rdečo kapo. Prav tako ni vedela, kdaj se mu je prvič nehote nasmehnila. Začuden jo je gledal in se nespretno oziral, kakor da ne ve, ali je ta nasmeh namenjen njemu ali komu drugemu. Šele naslednjega dne ji je vrnil pogled in nasmeh. Ta njuna igra se je ponavljala iz dneva v dan, vse dokler ni prišla vojna.

Neko noč, nekako mesec dni po prihodu v partizane, je Jelica opazila znani obraz v bolniški baraki na Bukoviškem vrhu. Obstala je in nepremično strmela vanj.

čete. Strgani, od krvi še vedno umazani rokav si je pritisnila na obraz... Nazadnje je le prispela v Svrganj. Vlak se je ustavil. Zbudila se je iz sanj.

Kraljevo gostilno je kmalu našla. Stopila je na dvorišče in se začela ozirati. Nikjer nikogar. Šla je po razpokanih betonskih stopnicah in potrkala na vrata. Slišala je korake, takoj potem se je pokazala debela ženska na mračnem hodniku.

»Dober dan! Ali je Ivan doma?« je vprašala.

»Njegova sorodnica sem.«

»Pojdi po teh stopnicah, prva vrata na levi.«

Stekla je po stopnicah in obstala pred vrati. Prsi so se ji naglo dvigale. Počakala je, da se je umirila, nato pa je potrkala:

»Kdo je?« je bilo znotraj slišati hrupav glas. Pritisnila je na kljuko in vstopila. V hlačah, srajci in bos je ležal na postelji starejši moški. Ko je opazil dekle, je takoj vstal.

»Ali ste vi Ivan Kralj?«

»Da, sem,« ji je odgovoril. Njegov glas ni bil prijeten.

Očitno je uganil, kdo sem, je pomislila Jelica in brž izgovorila geslo.

»To je komandir čete iz udarnega bataljona. Peter mu je ime. Ranjen je bil na Svrgnju,« ji je tiho pojasnila bolničarka, ki jo je zamenjala v službi.

Mladi železničar je ležal ob njenih nogah. Poteze na licu so se mu rahlo spremenile, nekam trde so postale, vendar je bil on. Dolgo, cele ure je Jelica v mračni baraki strmela v znani obraz.

Petrove oči so bile zaprte. Ranjena roka je mirno ležala na kocu, s katerim je bil pokrit. Nenadoma je zastokal. Jelica je z lučjo posvetila vanj: ni odprl oči, čeprav se mu je v bolečini kremžil obraz. Utrujenost je bila hujska od bolečin. Dež je ponehaval, bližalo se je jutro. Jelica je počasi stopila k dolgemu obešalniku in snela z njega plašč z oznakami komandirja

»Jabolka še niso zrele,« ji je kislno odgovoril Ivan.

Simo in Miloš sta pravilno ocenila Ivana Kralja. S tem, da je vzdrževal zvezo s partizani, si je predvsem hotel zagotoviti bodočnost, hkrati pa si je miril vest. V njegovih načrtih ni bila nikoli predvidena kaka večja žrtev. Poročila, ki jih je pošiljal partizanom po Nenadu, ga niso stala ne truda ne denarja. Če ujamejo Nenada, je mislil, kdo mi bo dokazal, da sem mu jaz pošiljal poročila. Nihče. Sem zvest državljani neodvisne države Hrvaške, delo opravljam, jurtri, ko se bodo oni vrnil iz gozdov, pa bom rekel: Tovariši, saj veste, kako zvest sem bil skupni stvari, zato je čas, da imam od zmage tudi jaz nekaj koristi!

(Se nadaljuje)

V pristanišču gneva

ČESA IŠEŠ NA PLEMENIŠČU MOJSTER? VAŠO KORIST!

PELJITE ME S SEBOJ MOJI SO ME ZAVRNILI PRICAL BOM V VAŠO KORIST!

MOJSTER, KAJ PA TI TUKAJ?

SAJ VIDIS - POTUJEM V BENETKE!

ALI SI IZDAL DOMAČINE? NOČEM TE VEČ VIDETI!

MOJI SO SE ME ODREKLI, PETER!

PLEMENITA GOSPODA PIJEM NA ČAST NAŠI IMAGI NAD DOMAČINI MORAMO PREHITETI NJIHOVO LADJO!

ŽIVELA LAURA!

NAJ ŽIVI!

Okoli noč... MOJSTER MARIN!

KDO JE?

MARIN, OBČUDOVALA SEM TE ŽE TISTEGA VEČERA KO SI POGUMNO GOVORIL V PALAČI MOJEGA OČETA NAUČILA TE BOM, KAJ BOŠ GOVORIL V BENETKAH...

TISTEGA VEČERA SI POGNALA PSE NAME! SEDAJ DA TI JE VINO OMRACILO UM... POJDI DROČ!

PRIHODNJIČ: POMORSKA BITKA

NASTOPI na tekočem traku

Maribor — v počastitev »Dneva vajencev« in »Dneva mladosti«

Dan vajencev — 21. maj — in dan mladosti sta letos bolj kakor kdajkoli poprej razgibala vajensko, delavsko in industrijsko mladino po vsej Sloveniji. Se nikoli poprej pri nas ni bilo toliko delavskih športnih tekem kakor prav v zadnjem času. Zlasti povalno pa je še, da je izvedba teh mladinskih športnih tekmovanj zdaj že mnogo boljša kakor prejšnja leta. Vajenska mladina v slovenskih industrijskih središčih je deležna čedalje večje pozornosti tudi na športnem področju. Vsebinska teh tekmovanj je

zato tudi vedno popolnejša, tako da so taki nastopi zares lep prispavek k utrditvi delavskega športa v naši republici. Posebno živahno je bilo te dni na športnih igriščih v Mariboru. Finale tradicionalnih vajenskih tekem, zaključek domačih delavskih iger v malem rokometu, zvezne tekme učencev ZIS ter še športna tekmovanja učilnic ob 15. obletnici varnostne službe so močno popestrile športne sporede v mestu ob Dravi.

Na vsakoletni množični športni manifestaciji mariborske vajenske mladine so se letos v celoti najbolj izkazali gojenci vajenske šole kovinske stroke, dalje pa IKS TAM, ZIS in ITS. Zaključna slovesnost je bila tokrat na stadionu Branika v Ljudskem vrtu, kjer so bila hkrati na sam vajenski praznik še nekatera finalna tekmovanja, lep kulturni spored in razglasitev športnih rezultatov.

Zelo kvalitetno je bilo zvezno tekmovanje učencev ZIS. Na tekmah so sodelovali gojenci železničarskih industrijskih šol iz vse Jugoslavije.

Nekaj izidov — orodna tekmovanja: Maribor 30 točk, Zagreb 22, Srbske Moravice 20, Sarajevo 15; streljanje: Maribor 30, Za-

greb 22, Srbske Moravice 20, Sarajevo 25; odbojka: Srbske Moravice : Sarajevo 1:2, Zagreb : Maribor 0:2, Sarajevo : Maribor 1:2; nogomet: Zagreb : Srbske Moravice 2:2, Maribor : Sarajevo 1:1; šah: Srbske Moravice : Sarajevo 0:4, Maribor : Zagreb 4:0; odbojka: Srbske Moravice : Maribor 0:2, Sarajevo : Zagreb 2:0.

V Ljudskem vrtu je bilo te dni še tekmovanje v malem rokometu, za katerega je poskrbel OSS Maribor. Po številnih predtekmovanjih so se v finale plasirale sindikalne podružnice Železarne Ravne, IKI Ptuj, TAM in mariborski trgovci.

Izidi — I. kolo: Trgovci : TAM 12:6, IKI : Ravne 8:18; II. kolo: TAM : Ravne 9:11, Trgovci : IKI 16:15; III. kolo: IKI : TAM 9:22, Ravne : Trgovci 14:17. Moštva so se razvrstila takole: 1. Trgovci, 2. Železarne Ravne, 3. TAM in 4. IKI Ptuj.

Precej zanimanja je bilo tudi za športne igre uslužbencev TNZ Maribor, za katere se je prijavilo kar 900 tekmovalcev.

Dan mladosti — praznik vse naše mladine

ŠPORT

JUBILEJNE ŠPORTNE TEKME
BLASNIKOVE TISKARNE
ZAKLJUČENE

Prireditelji — najuspešnejši

Z nogometnim finalom so bile zaključene športne tekme ob 130-letnici Blasnikove tiskarne. Prireditelji lepih tekem, ki so jih je udeležilo deset ljubljanskih grafičnih kolektivov, so z izkupičkom lahko navdve zadovoljni. Tekme so popolnoma uspele, razen tega pa so bili športniki Blasnikove tiskarne tudi na tekmovalcih najboljši. Osvajali so večino prvih mest, pri čemer so se zlasti odlikovali strelci in strečke tega kolektiva, ki so zmagali v vseh treh konkurencah.

Finalna nogometna tekma med enajstoricama »Dela« in Blasnikove tiskarne je bila razburljiva in borbeno, čeprav je bil končni rezultat kar 5:0 (3:0) za »Dela«. Zmagovalna ekipa je igrala v postavi: Bednar, Ster, Novak, Srakar, Bohinc, Pogačnik, Sever, Veselko, Slapničar, Rombo in Knavs. Gole sta zabila Rombo 3 in Slapničar 2.

V namiznem tenisu za ženske sta se pomerili le ekipi »Dela« in Blasnikove tiskarne. Slednja je zmagala s 3:2, čeprav je Runkova (»Dela«) ostala neporažena.

Minuli teden so ljubljanski grafični tekmovalci v streljanju, namiznem tenisu in šahu. V streljanju z različno puško so bili daleč najuspešnejši tekmovalci Blasnikove tiskarne, ki so v vseh treh kategorijah dosegli prvo mesto. Strelci in strečke tega kolektiva so se najmarljiv-

Rudnik pri Duplicih, kjer je bila veličastna proslava.

Po strokovni povezanosti vaša stroka nima kakih večjih tekmovanj, kakor jih imajo na primer grafični.

Pa bi lahko tekmovali, seveda največ v okvirnem merilu, vendar za to dejavnost nimamo primerne priveditve. Zanimanja bi bilo več ko dovolj med vajenci.

Ali menite, da posvečajo športna in telesnovzgojna društva dovolj pozornosti vajenski mladini?

O, da, vendar bi za delavsko mladino lahko storila še mnogo več.

Vaši želji ob dnevu mladosti?

Na športnem področju še več uspehov v namiznotenih dvobojih s šolo kovinske stroke, zasebno pa uspešno opravljen strokovni izpit za mizar-skega pomočnika v avgustu.

BEŽNO SREČANJE OB »DNEVU MLADOSTI«

GOVORI SLAVLJENEC

Sport in mladi delavci — prvi nas nekaj dva skorajda združljiva pojma.

Sport in mladi delavci — pri nas zdaj že neločljiva prijatelja.

Prav zato oni dan — 19. maja — mizarjski vajenec Janez Kikelj iz Ljubljane ni bil v zadregi, ko smo ga zaprosili za kratek pomenek o vajenskem in delavskem športu, še posebno med mladino lesne stroke. Pri srčna čestitka za rojstni dan — Janez se je rodil prav na ta dan leta 1941 — je podrla še zadnje pregrade, ki običajno spremljajo take pomenke.

Ze pred 6 leti je Janez Kikelj prvič začel med športnike na Rakovniku. Vse do letos je ondi igral nogomet za »Krim« pa tudi v šoli je gojil razne športne panoge, predvsem pa namizni tenis. Tovariši so ga kmalu vzljubili, opazili njegovo veliko vnetje za telesno vzgojo in mu zato zaupali odgovorno vlogo športnega referenta.

Na naši šoli večkrat tekmuje med seboj pa tudi z drugimi vajenski šolami. Takih tekem je v zadnjem času čedalje več. In prav je tako, mladi vajenci potrebujemo po napornem delu sproščeno in zdravo razvedrilo. Še posebno me razveseljujejo razne občinske tekme — športna srečanja številnih

vajencev raznih strok — in tekmovanja z mladimi kovinarji. S takimi priveditvami najpogosteje počastimo državne praznike.

Katera izmed zadnjih tekmovanj so te še posebno navdušila in zakaj?

Prireditve na Duplicih v počastitev 40. obletnice ZKJ. Vajenci iz šole lesne in oblačilne stroke smo tedaj tekmovali v namiznem tenisu, streljanju in šahu z mladimi proizvajalci tovarne »Stol«. S temi tekmami smo tudi lepo počastili zgodovinsko obletnico štrajka v tej tovarni. Razen tega je naša šola priredila še pohod iz Jarš v vas

Tekme jugoslovanskih elektrogospodarskih šol

V Zagrebu je bilo te dni zvezno tekmovanje elektrogospodarskih šol iz vse Jugoslavije. Na tem tekmovanju v počastitev 40. obletnice ZKJ so med tekmovalci iz Beograda, Sarajeva, Titograda, Skoplja in Zagreba tekmovali tudi športniki iz Maribora in Cerknega. Slovenski zastopniki so bili daleč najboljši v atletiki, nekoliko slabše pa so se odrezali v ostalih panogah — malem rokometu, namiznem tenisu, šahu in streljanju.

V atletiki je zmagala ekipa Cerknega pred Mariborom, v malem rokometu Zagreb pred Skopljem, Cerknim in Sarajevom, v namiznem tenisu Zagreb pred Cerknim, v šahu Cerkno pred Beogradom, v streljanju pa Zagreb pred Sarajevom in Mariborom.

Končni vrstni red ekip: Zagreb 132, Cerkno 125, Sarajevo 107, Maribor 105, Beograd 105, Skopje 85 in Titograd 36.

PARADA MLADIH ŠAHISTOV

Pred mano je zajetna mapa in na njej napis »9. republiško šahovsko prvenstvo pionirjev«. Resnično, to tekmovanje je dogodek pretekle nedelje, precej nad turnirjem kandidatskih naslov svetovnega prvaka v Plovdivu na Bolgarskem, krizarjenjem volemoustra Ivkova po Latinski Ameriki ali

Veliki finale je bil minulo nedeljo. Doživela ga je Ljubljana, doživel ga je Dom JLA. Od vsepovedno so prišli pionirji in pionirke, iz Goriške in Prekmurja, Dolenjske in Gorenjske, pa še od drugod. Niso bili sami. Ob strani so jim, kot v njihovih krajih, kot v njihovih šolah, stali tisti, ki so jim vzbudili veselje za šahovsko igro, ki so jim prvi porinili v roke lesene figurice, jih popeljali prek prvih osnov in jim pomagali do naslova okrajnih prvakov. Tudi v zadnjih spopadih so hoteli biti s svojimi varovanci, od katerih jih je precej dalo na glavo pionirske kape in rdeče rute za vrat, vse brez izjeme pa je krasila pionirska značka »trakom«.

Deveto republiško pionirsko prvenstvo Slovenije. Preden bi našel najboljše med najboljšimi, bi hotel opraviti še dvojce. Najprej čestitati vsem pionirjem in pionirkam, ki so letos nastopili na tem tradicionalnem tekmovanju v počastitev Dneva mladosti, od tistih, ki so odpadli že na prvenstvih šol, do zmagovalcev v Ljubljani, in še njihovim mentorjem povrh. Potem pa izbrskati iz arhiva podatke o udeležbi v zadnjih treh sezonah. Krivulja raste: leta 1957 je sodelovalo »komaj« 16.000 pionirjev in pionirk, lani jih je bilo že 20.000, letos pa kar 41.000. Na šahovski zvezi Slovenije, ki na tem področju najtesneje sodeluje z Zvezo prijateljev mladine in uživa vsestransko podporo, pravijo celo, da je ta številka prej še večja kot pa manjša. Potem bo neverjetna številka 41.000 kar točno. Socialna struktura pri tem niti ni važna, saj je jasno, da odpade velik, zelo velik odstotek na delavsko mladino.

Je pripravljali in tako tudi uspeh ni izostal. Izidi — član: Blasnikova tiskarna 1287, Triglavsko tiskarna 1196, DZS 1090, Jugoreklam 1068, »Jože Moškrč« 1065, Kuverta 1007, Mladinska knjiga 966, »Tone Tomšič« 902, Delo 842, Clancic: Blasnikova tiskarna 400, »Jože Moškrč« 306, Delo 193, Jugoreklam 175. Mladinci: Blasnikova tiskarna 471, Triglavsko 405, »Jože Moškrč« 328, Delo 318.

Pobuda Blasnikove tiskarne in izvedba tekmovanja pa zaslužita zares vse priznanje.

H. M.

udaril nasprotnega igralca, ko le-ta ni imel šoge. Brez komentarja.

OHO, in še novo! Ljubljana si je že pridobila sloves mesta, v katerem tuji sprinterji dossegajo svoje najboljše rezultate. Potem ko je ameriški deseterbojec Johnson pred leti za Bežigradom pretekel 100 m v 10,3, je Nemka Biechlova minulo soboto v Tivoliju postavila na isti progi letos najboljši rezultat na svetu — 11,5. Le, da so bili priveditelji tokrat bolj pošteni in so kasneje priznali, da je bila progla za 120 cm prekratka!

AHA, prava groza! Po vseh optimističnih napovedih zadnjih dni, ki pa so se po zaključku kolesarskih dirk »Po Tunisu« in »Od Berlina do Varšave« razblinile v nič, so naši kolesarski strokovnjaki ugotovili, da je bilo povsem nepravilno cepiti sile in se udeležiti obeh preizkušanj. Kako lepo bi bilo, ko bi take tehte besede izrekli že pred dirkami, ne pa se na vso moč hvaliti, kako močni smo...

OHO-AHA

OHO, kako lepo! Po daljšem času so tudi ljubljanski ljubitelji nogometa prišli na račun. Po tekmi Krim : Branik so se namreč lahko znesli nad sodnikom in njihovo početje je imelo za posledico kar cel »kader« za kak pustolovski film. Sodnik se je moral umakniti v oblegano slačilnico, na skrivaj zlesti skozi okno in se odpeljati na motorju službojčega miličnika. Pa pravijo, da naš nogomet ni kvaliteten...

AHA, novinarska raca! Te dni je doživela več izdaj v naših listih. Večer je nekemu tekmovalcu TNZ prisodil v teku na 100 m čas 9,0 (!), Dnevnik je obvestil svoje bralce o uspehu košarkarjev Ljubljane, ki so ga dosegli v nizozemskem (!) mestu Ostendu, pa tudi »Dela« ni hotelo zaostajati in je »obtožilo« sodnika Pliberška, da je na tekmi Rudar : Slovan

UNIVERZALNO PRALNO IN CISTILNO SREDSTVO!
JE IZDELEK TOVARNE ZLATOROG MARIBOR

Za razvedrilo in kratek čas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13			14								
16		17			18				19		
	20		21	22					23		24
25			26	27			28		29		
30		31	32				33		34		
35	36	37				38	39				40
41		42				43					44
45						46					

Navpično: 1. oblika pomožnega glagola, 2. ravnavo, priprava za uravnavanje, 3. borišče, osrednji prostor v cirkusu, 4. konica, 5. korist, dobiček, 6. pripovedna pesnitev, 7. poslopje za živino, 8. zdravniški kamen, 9. začetnici imena in priimka velikega novelista ruskega rodu, 10. koledarska enota, 11. nov pojav, obnova, novotarija, 12. nerazburjen, 15. kapitalistična združba velikih podjetij z enotnim vodstvom, 17. upanje, 18. jutranji pojav ob mrzlih dneh, 22. vrbovi gaji, 23. velike luknje v tleh, 25. pleten koš za na voz, 26. negativno nabit delec elektrolita, 29. varuh, skrbnik, 32. bodice, 33. poziv, klic, 36. reka v Indiji, 39. deli kopne zemlje, ki se zajedajo globoko v morje, 40. spanje, nočni počitek, 42. kazalni zaimek, 43. črka grške abecede.

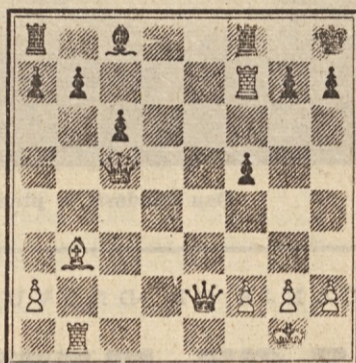
KRIŽANKA ŠTEV. 14

Vodoravno: 1. roparski pišč, ki ujeti mrčes nabada na trnje, 7. znižujem temperaturo, 13. gošta, temna tekočina ostrega vonja, ki služi za premaz lesenih predmetov proti trohrobi, 14. poljsko orodje, 15. grajski podložniki v srednjem veku, 16. posredniki, zastopniki, 18. oster, hud (pogled), 19. neumen, 20. reka v Bosni in na Hrvaškem, 21. ob-

dobje v geološkem razvoju naše Zemlje, 24. osebni zaimek, 25. debel lesen čok, kos debela, 27. naselje, 28. hudič, 30. božanstvo starih Egipčanov, 31. meddržavna zveza, 34. okrajšan ljubkovačni naziv za domačo žival, 35. hoditi, 37. prebivalca evropske države, 38. ponovni tisk, 41. vojaški čoln, ki služijo za graditev zasilnih mostov za prehod čet, 43. števniki, 44. del voza, 45. pogorje v srednji Evropi, 46. natančno izdelan predmet, zlatarski izdelek.

Kombinirajmo

ŠTEV. 19

Beli na potezi dobi

Beli: Kg1, De2, Tb1, Tf7, Lb3, Pa2, f2, h2 (9).
Črni: Kh8, Dc5, Ta8, Tf8, Lc8, Pa7, b7, c6, f5, g7, h7 (11).

OREHI

VLAK ODPELJE OB ŠTIRIH

Tone in Janez sta se dogovorila, da se skupaj odpeljeta z vlakom, ki ima odhod s postaje natanko ob štirih. Toneova ura zakasneva za 10 minut, on pa misli, da za 5 minut prehitveva. Nasprotno pa Janezova ura prehiteva za 5 minut, Janez pa misli, da zakasneva za 10 minut. Oba prijatelja sta se po svojih urah odpravila na postajo, kajti vlak nima niti minute zamude.

Kaj menite, kdo od njiju bo prej prišel na postajo? Ali bo Tone zamudil vlak, ali ga bo Janez?

KUPON 14

Rešitev šahovskega problema št. 19: 1. De3!
Rešitev oreh: Vlak odpelje ob štirih — Janez bo prej prišel, Tone pa bo vlak zamudil.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Ves minul teden so nad Ljubljano pa nad bližnjo okolico brnela letala našega civilnega športnega letalstva: v parih, v skupinah po tri in po več in posamično. Pred Dnevom mladosti so se namreč naši civilni piloti pripravljali, da bodo družno z letalci iz drugih republik nastopili na veliki prireditvi v Beogradu, kjer vsako leto sodeluje tudi Letalska zveza Jugoslavije. Večina letal, ki bodo z njimi nastopili naši letalci na prireditvi za Dan mladosti v Beogradu, je takšnih, kakršnega kaže gornja slika: lepih nizkokrilcev z enim motorjem, ki so jih — to so namreč letala naše domače konstrukcije — serijsko naredili v sedanjem

Inštitutu Letalske zveze Slovenije »Branko Ivanuš« (prejšnji tovarni »Letov«). Odgovorite nam:

• kako se imenuje civilno športno letalo domače konstrukcije na gornji sliki in pa

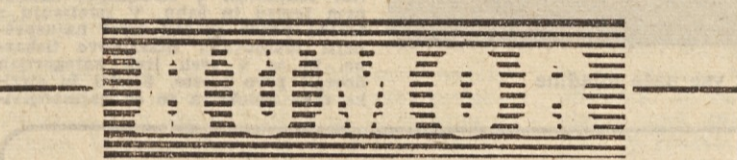
• na kateri nedavni masovni športni prireditvi pri nas so se piloti Letalske zveze Slovenije lepo izkazali z uspešnim programom.

Rešitve s kuponom nam pošljite najpozneje do prihodnjega četrčka, do 28. maja, na naslov našega uredništva, Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2. Na pisemski ovitek ne pozabite napisati »Nagrada slikovna uganka«. Med reševalci, ki nam bodo poslali popolne in pravilne odgovore, bo

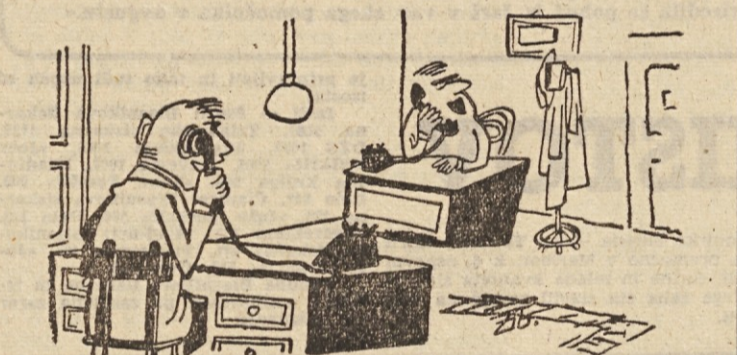
žreb izbral enega, ki bo prejel nagrado v znesku

5000 DINARJEV

Med pravnimi odgovori, ki smo jih prejeli na našo zadnjo slikovno uganko, je žreb izbral nagradjenko, ki bo prejela 5000 dinarjev: poslala jih bomo Jožici Čič, ki dela v trgovskem podjetju »Nanos« v Prestranku. Pravilni odgovor na slikovno uganko se glasi: predor, ki je bil na sliki, je zgrajen v Ljubljani pod grajskim hribom. Otvoritev je bila v nedeljo 10. maja. V teh dneh pa so v naši državi dogradili še en pomemben prometni objekt: dokončali so sodobno avtomobilsko cesto Reka—Zadar.

BREZ BESED

PO TELEFONU

— Kaj ti misliš, tovariš Peter, ali v našem podjetju dovolj štedimo?
— To prav lahko vsi potrdimo, tovariš šef!

BREZ BESED

PAMETEN PREDLOG

— Tovariši, če hočemo delati takšne filme, ki nam bodo vrgli kaj dobička, snemajmo filme s tisoči statistov, ti pa se bodo potem hodili gledat v kino!

NAJENOSTAVNEJE

— Tovariš doktor, kako bi prišel v klimatsko zdravilišče?
— Prav enostavno: kar z avtobusom!

ČAS KOLEKTIVNIH IZLETOV

— Kje pa bi lahko dobil vašega šefa? Tudi jaz bi se rad zaposlil v vašem podjetju!

DVA VOLA ZA PRAŠIČA

Branko Vebič iz vasi Cimeš blizu Bosanskega Petrovca je imel pet mesecev starega prašiča. Nekega dne pa so prašička napadli psi s sosednih dvorišč in ga močno ogrizli; žival je od tega poginila.

Lastnik prašička se je pritožil obema sosedoma, katerih psi so napadli prašička in je zahteval od vsakega po 1500 dinarjev odškodnine. Soseda pa o tem nista hotela niti slišati, češ: »Saj ga ni ugriznil moj pes, ampak sosedov!«

Na koncu koncev je zadeva prišla pred sodnika. Toda tudi potem se je ponavljala ista zgodba; vsak od obeh sosedov je trdil, da njegov pes ni ugriznil Vebičevega prašička. Sodnik je potem začel pozivati na sodišče priče, stroški v zvezi z razpravo pa so neprestano rasli. Rastejo še danes — doslej jih je že za 20.000

dinarjev — kajti razprava še ni zaključena in zaslišanih bo še več prič.

»Zabavna« plat vse te žalostne zgodbe o človeški trmi pa je, da vsak od obeh sosedov goji vola; kajti v primeru, da bosta »izgubila«, bo eden od njiju moral takoj plačati sodne stroške. O tem, da bi se na sodišču pametno sporazumeli, seveda ni niti govora. Tako sta za nesrečnega prašička že pripravljena dva vola, od katerih eden bo prav gotovo »plačal« trmo svojega gospodarja.

»ATOMSKI DEŽ« V ROVINJU

V Rovinju bodo kmalu dobili nov vodovod, ki bo domačinom dovoljal dobro pitno vodo. Za sedaj pa je prebivalcem tega stariškega mesteca v Istri še dragocena vsaka kaplja deževnice, ki jo zbirajo s streh.

Konec minulega meseca pa je aprilski dež povzročil v Rovinju nemajhno presenečenje in tudi strah domačinov: vodna gladina deževnice v zbiralnikih je bila namreč — živorumene barve! Seveda nihče ni upal piti te vode in ljudje so že začeli govoriti o »radioaktivnosti, o »atomskem dežju« in o podobnih »pridobitvah« moderne dobe. Končno pa se je eden od domačinov vendarle odločil in je posnel nekaj živorumene plasti z vodne gladine ter jo odnesel v preiskavo.

Strokovnjaki so ugotovili, da je bil strah povsem brez osnove: rumena plast, ki se je nabrala na deževnici, je bila namreč navadnih cvetnih prah, ki ga je veter zanesel iz bližnjega gozda na strehe hiš!

VSA VAS JE PROSLAVLJALA

Vsi vaščani iz Kurjavičev, vasi v občini Višnjani v Istri, so te dni proslavljali redki jubilej: najstarejša vaščanka — Ivanka Korlevič — je namreč učakala stoti rojstni dan svojega življenja.

Ceprav je bil tisti dan delavnik, so se vsi prebivalci vasi, pa tudi mnogi iz bližnje okolice, lepo oblekli in se dopoldan napotili k hišici, kjer stanuje babica Ivanka, da bi ji čestitali. Ker pa so tisti dan proslavljali v Pulju tudi stoletnico ustanovitve tamkajšnjega Rdečega križa, je obiskala jubilarntko še sekretarka okrajnega odbora RK Mila Ravhekar in ji izročila darove. Stoletno jubilarntko sta obdarovala tudi ljudska odbora Pulja in občine Višnjani, ki sta ji hkrati z Istrsko komunalno banko poklonila 45.000 dinarjev.

Stara Ivanka Korlevič je še čila in zdrava, prav kot da bi ji

še mnogo manjkalo do stoletnice. Sama hodi okoli hiše in po vasi ne da bi ji pri tem moral pomagati kateri od domačinov, s posebnim ponosom pa se tudi pohvalja, da še tako dobro vidi, da lahko sama — vdene nit v uho igle!

LJUBOSUMNOST IN GOLOBJE

Mirjana Račan in Josip Stahuvak iz Zmarja na Hrvaškem stanujeta vsak na svojem koncu vasi. Ceprav razdalja med njima ni kdo ve kako velika, sta se vendarle — najbrž tudi malo zaradi posebnosti — domislila nekaj prav svojevrstnega: Josip Stahuvak namreč goji golobe pismonose in tako jih je nekaj izročil svoji izvoljenki, da bi mu včasih čez dan poslala kakšno pismo s kratkim pozdravom.

Idilko te golobje »pošte« pa je kmalu prekinil ljubosumni Mirjanin sosed, ki mu je določil vseh in bi raje videl, da bi vedno ostala na tistem koncu vasi, kjer on stanuje: kupil si je nekaj mačk, ki so enega od pernatih »pismonoš« res zadavile, drugemu pa neprestano strežejo po žoljahu. Stahuvak sicer grozi, da se bo pritožil, toda za sedaj je ostalo samo pri grožnjah; golobja »pošta« pa ne deluje več.

MEDENO SKALOVJE

Področje občine Stolac v moštarskem okraju je zelo skaloviti kraj; ob desnem in levem bregu reke Bregave, ki teče tam skozi se dvigajo strme stene, ki so ponekod visoke tudi nad sto metrov. Te stene so v glavnem neprenehno, saj bi bilo treba drznege in zelo izurjenega plezalca, da bi morda preplezal katero od njih.

Ljudje iz tistih krajev pa že desetletja opazujejo, kako se s teh strmih kamnitih sten ceči — med! Da, ponekod se vijajo skal kar pravi potočki zlatorumene čebeljega medu!

V tistih skalah namreč domujejo veliki roji čebel in to že od kar pomnijo najstarejši ljudje. Čebele so se naselile v votlinah, ki jih je v te stene nekoč izdelala voda. Dedje iz Stolca pričajo, da so jih že pred 85 leti opazovali, kako so rojile in obletale steno. Zato torej ni čudno, da so naravn »panji« v tako dolgem obdobju postali pretni za vse nabrane zaloge sladkega hranilnega pridnih delavk in da jim med »uhaja« čez rob«, saj se voščena satje od teže kar samo podira.

Nekateri najpogumnejši domačini tistih krajev se včasih spuščajo po dolgih vrveh do najbližjih čebeljih votlin, od koder potem prinesejo polne posode občilnega medu.